

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ASIJSKÝCH STUDIÍ
ASIJSKÁ STUDIA SE SPECIALIZACÍ MONGOLISTIKA

Bc. Petr Gerneš

Magisterská diplomová práce

Kulturní a jazyková analýza mongolské populární hudby konce 20. století

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Kapišovská, Ph.D.

Brno, 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Brně 26.6.2024

Bc. Petr Gerneš

OBSAH

Úvod.....	7
1. Metodologie diplomové práce.....	11
1.1 Dosavadní výzkum na téma mongolské populární hudby.....	11
1.2 Vymezení základních pojmů diplomové práce.....	13
2. Kontext tvorby interpretů mongolské populární hudby přelomu 80. a 90. let 20. století.....	18
2.1 Historicko-sociologický kontext Mongolska 80. a 90. let.....	19
2.2 Kulturně-hudební kontext.....	25
3. Vybraní interpreti mongolské populární hudby přelomu 80. a 90. let 20. století a jejich tvorba.....	33
3.1 Badrúgan.....	33
3.2 Chonch.....	37
3.3 Charanga.....	41
3.4 Čingis Chán.....	43
3.5 Churd.....	46
3.6 Nikiton.....	48
4. Analýza vybraných textů.....	50
4.1 Závěry z předchozí kapitoly a úvaha nad zdroji moderní mongolské národní identity.....	50
4.2 Vybrané texty.....	53
4.3 Analýza vybraných textů podle nejzastoupenějších témat.....	54

4.3.1 Vztah k lidem : rodiče a partneři.....	54
4.3.1.1 Vztah k lidem u Badrúgana.....	55
4.3.1.2 Vztah k lidem u Chonch.....	56
4.3.1.3 Vztah k lidem u Charangy.....	56
4.3.1.4 Vztah k lidem u Čingis Chána.....	56
4.3.1.5 Vztah k lidem u Churdu.....	57
4.3.1.6 Vztah k lidem u Nikitonu.....	58
4.3.2 Vztah k přírodě.....	58
4.3.2.1 Vztah k přírodě u Badrúgana.....	59
4.3.2.2 Vztah k přírodě u Chonch.....	60
4.3.2.3 Vztah k přírodě u Charangy.....	60
4.3.2.3 Vztah k přírodě u Čingis Chána.....	61
4.3.2.4 Vztah k přírodě u Churd.....	62
4.3.3 Vztah k národním a náboženským tradicím.....	62
4.3.3.1 Vztah k národním a náboženským tradicím u Badrúgana.....	62
4.3.3.2 Vztah k národním a náboženským tradicím u Chonch.....	63
4.3.3.3 Vztah k národním a náboženským tradicím u Charangy.....	64
4.3.3.4 Vztah k národním a náboženským tradicím u Čingis Chána.....	65
Závěr.....	68
Seznam literatury.....	70
Překlady vybraných textů.....	81

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval především Mgr. Veronice Kapišovské, Ph.D. za trpělivost při vedení diplomové práce. Dále hlavně svojí matce PhDr. Haně Gernešové za podporu a poskytnutí zázemí při magisterském studiu. V neposlední řadě potom RNDr. Aleně Bežiakové za poskytnutí zázemí při pobytu v Mongolsku.

ÚVOD

„ Mongolové jsou přes hudbu: sejde se partička kamarádů, kteří jsou schopni hodiny a hodiny se bavit zpěvem: jeden začne písničku, další se připojí.“¹

Petra Hůlová v rozhovoru s MF Dnes, 21.5.2003

Jak již napovídá uvedený citát z rozhovoru s významnou českou spisovatelkou Petry Hůlové, která se zasloužila o popularizaci mongolské kultury v České republice, Mongolové jsou tradičně národ velmi spjatý se svou hudební tradicí. Specifické hudební projevy jsou nedílnou součástí tradiční venkovské, ale i moderní městské kultury. Právě vznik měst moderního typu se v mongolském kontextu odehrával v turbulentním historickém období 20. století, které s sebou přineslo řadu podstatných změn. Tyto změny měly svoje viditelné následky mimo jiné právě v uměleckých oborech, jako je hudba.

Mongolistika jako věda se spíše zabývá tradiční mongolskou kulturou, a hraje významnou roli v její ochraně. Rozsáhlé práce jsou též věnovány klasickému období mongolských dějin. Výzkum moderních dějin a moderní kultury je značně ztížen nedostatkem materiálů a přetrvávající tabuizací některých témat v mongolské kultuře, ale nejen v ní. I v oblasti mongolské hudby jsou preferována témata folklórní, ač je leckdy složité definovat autentický folklór v zemi tak rozsáhlé a rozmanité jako je Mongolsko. Mongolská moderní populární hudba, popřípadě ohlasy západní moderní populární hudby v Mongolsku, je tématem nespravedlivě opomíjeným, a přitom nabývajícím na důležitosti například nedávným mezinárodním úspěchem ethno-rockové kapely The HU², který si vyžádal několik světových turné, včetně vystoupení v Praze³.

V předkládané diplomové práci se zabývám textovou analýzou vybraných skladeb mongolských interpretů a skupin, které začaly působit v 80., či na přelomu 80. a 90. let, a ovlivňují hudební scénu Mongolska dodnes. Zaměřuji se především na umělce, kteří mají blízko k folkové a rockové hudbě, které by mohly být z hlediska své buřičské a protisystémové z hlediska studia textů většinou nejnosnější. Toto období bylo dobou naprosto zásadních změn ve směřování mongolského státu, o nichž lze předpokládat, že se

---

¹ HORÁČKOVÁ, Alice. Hůlová : Tany bicsen ugijg nadad bajarlasan. In : Idnes.cz 21.5.2003. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : https://www.idnes.cz/kultura/literatura/hulova-tany-bicsen-ugijg-nadad-bajarlasan.A020926_100221_literatura_vlk

² Viz GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021.

³ Viz The HU | Pragokonzert Bohemia, a.s. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.pragokonzert.com/The-Hu>

projevily i v kultuře. Hlavní výzkumnou otázkou této diplomové práce je tedy, jak specifikovat tvorbu umělců, kteří jsou emblematickými reprezentanty populárně-hudební scény této doby v Mongolsku, a jak se v ní odráží stav mongolské společnosti, její základní hodnoty, a možnosti jejího dalšího směřování.

Přelom 80. a 90. let je velmi podstatné a dynamické období nejen mongolských, ale i světových dějin. Uspořádání světa, které ještě utvářelo realitu 80. let, v tomto období naprosto zaniká, a je nahrazeno naprosto jinou koncepcí života, jejíž implementace je doposud v mnohých regionech problematická. Nejinak tomu bylo v Mongolsku, kde došlo k vytržení země z politické reality a sociokulturního milieu, které určovalo podmínky života po dlouhých 80 let, a v podstatě uvedlo zemi do modernity. Je ovšem otázkou, zda se tyto změny projevily ve všech sférách mongolského kulturního života. Jako u většiny dalších posttotalitních států zúčtování s minulostí neproběhlo razantně, naopak některá rezidua socialismu lze sledovat v Mongolsku i dodnes, jako například právě extrémně silný vliv hlavní postkomunistické levicové strany⁴, o které např. Schwarz se Srbou píše, že po volebním úspěchu na začátku milénia „obnovovala autoritářskou politiku“⁵, ale také například zachování titulu zasloužilé matky pro ženy, které porodily velký počet dětí⁶. Protože tato práce je částečně uměnovědná, budu se věnovat změnám v oblasti, která vždy velmi silně odráží změny v kultuře a ve vztahu k umění, v obsazích populárně-hudebních textů. Populárně-hudební texty se možná na první pohled jeví jako materiál na první pohled banální, minimálně ale už od dob vzniku moderní populární hudby má neuvěřitelný politický potenciál, který se může projevit i v písních zdánlivě apolitických, jako například v písních oslavujících místní tradice, sport, nebo i dokonce v písních s milostnou či sexuální tematikou.

Těžko lze předpokládat, že všechny tyto změny vznikly na příslovečné zelené louce. Populární hudba existovala v Mongolsku již dávno před 80. lety. Cílem této práce ovšem není sledovat genezi mongolského popu, ale jeho proměny v konkrétním časovém úseku a v závislosti na změnách kulturních podmínkách. Tyto změny začaly probíhat zezdola již během 80. let, aby se plně projevily v 90. letech a dále díky celkovému zlepšení podmínek pro vytváření svobodné kultury západního střihu, ačkoliv kvůli specifické situaci Mongolska s jediným skutečným velkým městem Ulánbátar se jedná o proces stále

---

⁴ Viz МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://mongolia.gov.com>

⁵ SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0., s. 325

⁶ T. Šagdar, přednáška, 7.2019

nedovršený, ve fázi vývoje. Určitým problémem je, že v zemi jako je Mongolsko, kde převažuje obyvatelstvo mladšího věku, se toto historické období mílovými kroky vzdaluje. Zásadní osobnosti umírají či odchází do ústraní, existuje tedy riziko určité ztráty nejen historické paměti, ale i povědomí o kulturním vývoji hudebního průmyslu. Staré skupiny a jejich písně mohou kvůli rychlým změnám v Mongolsku naprosto zapadnout, a jejich historický význam a hodnoty a kvality, kterými se jejich tvorba vyznačuje, mohou být nadobro zapomenuty. Přitom význam této hudby pro Mongoly revoluční generace vystihl hudební Robin Denzen v mém rozhovoru z roku 2021: „Pro tyhle lidi byl poslech západní hudby symbolický odboj, láska k něčemu, co je pro komunistický systém úplně cizí.“⁷

Členění práce jsem zvolil poměrně tradiční. V první části práce se věnuji představení metodologie mého textu. Ve druhé části se zabývám historickým a sociokulturním kontextem mongolské populární hudby 80. a 90. let. Ve třetí části charakterizuji vybrané umělce, sólistu Badrúgana, a hudební uskupení Chonch, Charanga, Čingis Chán a Nikiton na základě jejich tvorby. Ve čtvrté části se zabývám jazykovou analýzou vybraných vzorků jejich tvorby. V závěru práce zmiňuji své poznatky. V poslední části práce představuji závěr svého výzkumu. K práci přikládám ještě texty písní, se kterými pracuji, společně s vlastními překlady z mongolštiny do češtiny. Texty jsem přeložil na základě prací s internetovými slovníky, konzultací především s Mgr. Enchdžargal Holákovou.

Při práci s mongolskými texty používám nejnovější systém přepisu mongolského jazyka do českého, doporučený dr. Veronikou Kapišovskou. Tato práce může sloužit do jisté míry jako experimentální pro tento nový druh přepisu, protože bude brzo zaveden univerzálně pro přepis mongolského jazyka na území celé České republiky.

K pochopení mongolské populární hudby jako fenoménu přispěl můj měsíční pobyt na Letní škole mongolského jazyka a kultury v Ulánbátaru v létě 2019, a stáž na Mongolské státní univerzitě v zimním semestru 2023, v jejímž rámci se mi podařilo navštívit několik hudebních událostí, především večer populární hudby v ulánbátarském dómu UB Palace, kde vystoupily skupiny Čingis Chán, Niciton a Charanga. Tímto děkuji především dr. Aleně Bežiakové za poskytnutí zázemí v Ulánbátaru.

---

⁷ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 96

1. METODOLOGIE DIPLOMOVÉ PRÁCE

1.1. DOSAVADNÍ VÝZKUM NA TÉMA MONGOLSKÉ POPULÁRNÍ HUDBY

Téma, kterým se zabývám, je pro mongolistiku jako obor nepříliš typické, a ne úplně prozkoumané. Již při psaní své bakalářské práce na podobné téma jsem často narážel na nedostatek relevantní literatury v jakémkoliv jazyce. Jedním z důvodů může být určitá časová vzdálenost, kvůli které se starší rockové kapely setkávají s nezájmem publika, pro které jsou tyto projevy archaické a neaktuální. Mladí Mongolové sice na zakladatele moderního mongolského popu nezapomínají, ale mají už své vlastní vzory. Na rozdíl třeba od Číny je díky necenzurovanému internetu přístupný celý svět moderní populární hudby, a tak i v Ulánbátaru vznikají kapely moderního typu, o kterých píšou autorky jako S. Dovčin⁸. Přes určitý kult legendy jsou tyto novější skupiny zřejmě bližší novému hudebnímu uvažování Mongolů, a také jejich kosmopolitnějšímu náhledu na svět. Nejsou většinou na rozdíl od svých rodičů díky internetu tak závislí na zemích bývalého východního bloku. O mongolské hudbě nové generace výstižně Denzen tvrdil, že „(N)ěkdy bylo těžké poznat, jestli to vzniklo v Americe, Mongolsku nebo ve Francii.”⁹

Dalším z důvodů mohou být také kontroverze, které mohou nastat při výzkumu, narušujícím určitý společenský status quo. V případě moderních dějin na kontroverze narazil dr. Michal Schwarz při práci na svojí historické knize *Mongolsko*, kterou musel po komentářích mongolských akademiků značně zrevidovat¹⁰. A tak je třeba říci, že například zpěvák S. Cogtsajchan, jemuž se budu v práci mimo jiné věnovat, je důležitou osobností Demokratické strany, která představuje opozici vůči současné vládní Lidové straně.

V současné době již existuje řada poměrně zajímavých publikací na toto téma, i když v leckterých případech nedostačujících. Ze statí, které na toto téma vznikly, považuji za nejdůležitější díla Petera K. Marshe z Kalifornské státní univerzity, který během své bohaté akademické kariéry zmapoval vývoj mongolské populární hudby, především hip hopu. Peter K. Marsh se mongolské populární hudbě, a v případě některých prací se dokonce pokusil o encyklopedické pojetí mongolské hudby. Jiné jeho práce pojednávají spíše o

---

⁸ DOVCHIN, Sender. Translocal English in the linguascope of Mongolian popular music. 28.6.2016. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/weng.12189>

⁹ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 88

¹⁰ Michal Schwarz, osobní rozhovor, 5.2022

dílčích aspektech mongolské populární hudby. Jako třeba *The Horse-head Fiddle and the Reimagination of Tradition in Mongolia, Current Issues in Ethnomusicology Series* (2014), kde se autor zabývá proměnami mongolského tradičního smyčcového nástroje morin chúru ve 20. století¹¹. Marsh pořádal také různé konference na mongolistická a etnomuzikologická témata, která bohužel stále nenacházejí silnější odezvu. Na Univerzitě Karlově se mongolskou populární hudbou zabýval ve své bakalářské práci *Vybrané aspekty mongolské tradiční lidové hudby a jejich přesah do současné městské hudby* (2011), a částečně i diplomové práci *Magtál - Mongolská oslavná píseň, její jazyková a kulturní specifika* (2015), Jiří Hes. Jsou to publikace určitě velmi přínosné, ale podobně jako jim podobné práce, především vznikající ve Spojených státech, trpí často jednou velmi důležitou vadou. Většinou se zabývají právě pouze výše zmíněnými dílčími aspekty mongolské populární hudby, a nesnaží se ji nikdy pojmut vcelku. Proto v podstatě žádná pořádná přehledová studie o mongolské populární hudbě neexistuje a badatel je odkázán na studie dílčí, často nevystihující skutečnou podstatu hudebního dění v současnosti, a v podstatě se nezabývají minulostí. Při studiu minulosti je badatel často odkázán na mongolské zdroje on-line, buď archivní nebo popularizační. Například pro transkripci a překlad textů jsem používal životopis S. Cogtsajchana *Chonchny dú* (2020), který, nehledě na spíše popularizační charakter díla, nabízí poměrně detailní rozpis písní jeho skupiny Chonch podle vzniku, ale nenabízí už vůbec žádný další odborný komentář k jeho dílu. Je to nejucelenější soubor díla S. Cogtsajchana, který vyšel, a proto představuje cenný materiál i pro odbornou veřejnost. V případě skupin Charanga, Churd, Nikiton a další jsem byl naprosto odkázán na internetové zdroje, především právě stránky hudebních skupin na webu či na sociálních sítích. Vycházel jsem především z oficiálních profilů těchto skupin, které zaručují určitou kvalitu informací a spolehlivost, zaměřením spíše fanouškovské stránky jsem víceméně zavrhl z důvodu naprosté nedůvěryhodnosti informací, které se na těchto stránkách vyskytují. Ze stejného důvodu jsem odmítl bulvární články, kterých je bohužel na mongolském webu přešleh.

Pro pochopení historického a kulturního kontextu jsem pracoval např. s tituly *Dějiny Mongolska* (2015) Ondřeje Srby a Michala Schwarze, *Mongolsko* (2013) Michala Schwarze, *History of Mongolia* (2003) B. Batbajara, nebo článkem *Renouveau gengiskhanide dans la*

---

¹¹ O výzkumu v oblasti současné mongolské populární hudby se více zmiňuji ve své bakalářské práci GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.10-11

Mongolie post-communiste (1992) Françoise Aubin. Zatímco Batbajarovy dějiny pracují s mongolským pohledem na moderní dějiny, včetně velkého zdůrazňování nepřátelství Mongolska a Číny, Dějiny Mongolska Srby a Schwarze zdůrazňují kontinuitu dějin Mongolska a severní Číny, a zároveň se tvrdě vymezují proti ruskému vlivu. Je to diskutabilní, protože jak bude ještě v této práci dále prokázáno, nakonec ruský vliv v mongolském státu je stále ohromný a určující, a pro mnoho Mongolů není vůbec cizorodý, což se mimochodem odráží jak v kultuře, tak k postoji velké části mongolských občanů k ruské invazi na Ukrajinu. Text Aubin naopak mongolskou identitu přesně v duchu francouzské intelektuální tradice konceptualizuje, a tím dochází možná k nejneutrálnějšímu politickému postoji, a nejefektivnějšímu způsobu, jak uchopit velmi složitou problematiku moderní mongolské kultury, a tedy i mongolského umění. Velmi důležitým zdrojem byla také *Encyclopedia of Mongolia and Mongol Empire* (2004) Christophera P. Atwooda z Indianské univerzity v Bloomingtonu. Tato encyklopedie je velmi cenným zdrojem pro pochopení i modernějších období mongolských dějin, obsahuje mimo jiné řadu velmi cenných biografických hesel o důležitých postavách moderní mongolské historie, a představuje je velmi komplexně a nezaujatě.

1.2. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Cílem práce bylo věnovat se textům vybraných mongolských interpretů 80. a 90. let, a na základě jejich překladu a interpretace zjistit, jaká témata jsou v těchto textech dominantní. Díky tomu bylo možné představit si myšlenkový svět těchto interpretů, včetně jejich politických názorů.

Na začátek této debaty je ale nutné si uvědomit, co politika znamená. Politikou nemusíme rozumět pouze problematiku stranické politiky v západním slova smyslu, popřípadě občanské angažovanosti. Schwarz se Srby píše, že v Mongolsku existují často problémy s klasickým západním vymezením politických stran, není například jasné, jestli jsou politici „programově levicoví nebo pravicoví.“¹² V prostředí, jako je Mongolsko, může dojít k odklonu od těchto témat. Konkurence dvou ohromných kultur na severu a na jihu, a také velká navázanost na přírodu, přírodní děje a kočovný způsob života vede ke zdůrazňování dalších hodnot, které by se daly označit za politické. Jednou z nich je etnická, popř. národní příslušnost, další je příslušnost ke společenskému celku, kmeni, rodině, blízkým lidem. Toto myšlení se může v lecčems značně odlišovat od evropských konceptů, založených na

---

¹² SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0., s. 328

občanském principu a individualismu. Neznamená to, že by bylo horší než evropské, a že by bylo nedemokratické, popřípadě nekompatibilní s demokracií. Jenom je akcent na národnost často velmi silný, jak například může zjistit návštěvník nově otevřeného Čingischánova muzea v centru Ulánbátaru, kde je expozice v posledním patře desetipatrového komplexu věnována národní hrdosti. Kromě důrazu na mongolství je v Mongolsku take velmi silně přítomna tzv. altajská identita, kdy Mongolové k sobě zahrnují i nemongolské kulturně blízké národnosti, jak říká Denzen : „(J)je tam také ta situace s těmi „roztroušenými kmeny“. Tuvinci, Chalchové, Burjáté...”¹³

I sexualita je de facto věcí politickou, a tak i milostné písně mohou mít silný politický náboj. Vnímání lásky a sexuality také silně vyvěrá z kulturního milieu, které formuje mezilidské vztahy, a tím i všechny aktivity, s lidskými vztahy spjaté. Mongolské prostředí, ale vlastně velká část centrální Asie se od zbytku Asie liší podstatně vyšší mírou emancipace u žen, také ale nedostatkem mužů. V zemi je také ilegální pornografie, a hlavním náboženstvím je tibetský buddhismus, který vyžaduje od mnichů celibát¹⁴.

Co se týče časového vymezení, tak je zřejmé, že rok 1990 byl poměrně ostrým předělem v dějinách moderního mongolského státu, a politická transformace je evidentní, pokud nebudeme uvažovat o změně celkového mentálního nastavení obyvatelstva. S ohledem na časovou rozlehlost bylo nutné přestat uvažovat o tomto roce jako o hraně životů umělců, a písně a texty bylo nutné zkoumat jako fenomén, transformující se v čase, spíše než jako fenomén, který by jediný bod zlomu naprosto strukturálně proměnil, což se vlastně nestalo ani mongolskému společenskému systému. Stejně jako u jiných posttotalitních zemí je nutné se ptát, jestli došlo pouze ke změně vnější, dalo by se říci technické a organizační, a jestli zároveň s těmito vnějškovými změnami došlo k opravdové transformaci morální a mentální. Například o Mongolské lidové straně Schwarz se Srbou píše, že v ní v podstatě nedošlo ke vzniku žádného „vnitrostranického pluralismu.”¹⁵

---

¹³ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 99

¹⁴ Ohledně sexuality v mongolské populární hudbě viz GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 57-58

¹⁵ SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0., s. 329

Výběr interpretů se řídil jejich příslušností ke světu rockové, popř. angažované folkové hudby. Z tohoto ohledu musely vypadnout skupiny spíše estrádního zaměření jako Sojol Erdene či Bajan Mongol, Kamerton, profilující se jako boy band, Altan Urag, směřující spíše k world music nebo popové divy jako Sarantujá. Tato příslušnost je i v mongolském prostředí dobře rozpoznatelná díky seburčení, image a soundu interpreta. Mongolská populární hudba nevznikala ve vnitřním vakuu, a mongolští umělci přirozeně čerpali inspiraci i ze zahraničních zdrojů, ačkoliv, jak již uvádím v bakalářské práci, bylo toto čerpání značně náročným procesem kvůli politické izolaci Mongolské lidové republiky i vnitropolitickým podmínkám v této zemi, což platilo za socialismu. Poté byly hlavním problémem podmínky ekonomické, ale podobně jako u východoevropských zemí lidský faktor, který nedovoľoval některé zásady do společnosti implementovat řádně.

Diskografie coby hlavní a nejdůvěryhodnější zdroj díla interpreta sloužil k výběru příslušných skladeb u všech interpretů. Právě seznámení s diskografií celkově bylo naprosto nezbytnou podmínkou pro pochopení a uchopení tvorby umělců, neboť období jejich tvůrčí činnosti se může rozpínat od osmdesátých let až po současnost. Většina ze skladeb, které uvádím na závěr práce přeložené, jsou písně s nejvíce zhlédnutími na YouTube, často doprovázené videoklipy. Tyto písně byly hity svých alb, popř. v případě Badrúgana je jejich důležitost ještě zvýrazněna zastoupením na albu politických písní (*Delchí édž*). Kritériem výběru skladeb byla tedy popularita, a vlastní důraz, který hudebníci na skladbu kladli často tím, že ji zařadili samostatně coby singl nebo k ní natočili videoclip už v době před vznikem internetu. Velká část písní, zastoupených v mém výběru, je navíc velmi populární i mezi Mongoly obecně. Zaslechl jsem je v Ulánbátaru v místních rádiích, na soukromých přehrávačích taxikářů, na předvolebních setkáních, ale překvapivě i v Brně jako součást playlistu, používaného mongolskou restaurací Arslan búdz. Na písně i mladší Mongolové reagují pozitivně s tím, že je dobře znají. Zmínění skladeb, které neanalyzuji, v určitých částech práce, je snahou o uchopení co nejširšího kontextu tvorby děl hudebníků. Většina textů je dostupná dokonce u videjí, některé bylo nutné přepsat po poslechu.

Kontextuální rozbor vycházel ze znalosti mongolského prostředí, seznámení se s odbornou literaturou, týkající se moderních dějin Mongolska. Jednalo se především o již výše zmíněnou literaturu na historické téma, například článek Françoise Aubin *Renouveau gengiskhanide dans la Mongolie post-communiste* (Čingischánská obnova v post-komunistickém Mongolsku) (1992), a příslušné kapitoly odborných knih *Dějiny Mongolska*

(2015) Michala Schwarze a Ondřeje Srby, *Mongolsko* (2010) Michala Schwarze a *Encyclopedia of Mongolia and the Mongol Empire* (2004) Christophera P. Atwooda. Velmi důležitým zdrojem byly i oficiální webové stránky textařů a interpretů, a jejich YouTube kanály. Díky pobytu v Mongolsku mi také bylo umožněno vidět vystoupení skupin Charanga, a sólová vystoupení frontmanů skupin Nikiton a Čingis Chán na programu pro ulánbátarský koncertní sál UB Palace.

K textům písním jsem zpracoval také třináct překladů, které uvádím v příloze diplomové práce. Hlavním slovníkem, který jsem používal, byl on-line slovník Bolor-toli, používaný i jinými mongolisty. Dalším klíčem k porozumění mongolských textů pro mě byla moje znalost mongolštiny, dále pak četné publikace dr. Veroniky Kapišovské, především její diplomová práce *Dynamika slovní zásoby cizího původu v mongolštině* (2011), ale také pro městský mongolský kontext nezvyklá publikace *Metaphors and Nomads* (2006) dr. Aleny Oberfalzerové. Použití této publikace u překladu textů v urbanizovaných oblastech obhajují objevem podobností uměleckého textu a tradičních venkovských mongolských vyjádření. Během překladu jsem se snažil také o co největší doslovnost. Pokusil jsem se ale zachovat minimálně formální zvláštnosti mongolského textu, včetně možná leckdy šroubovaného a archaického vyjadřování. Domnívám se, že tímto způsobem vynikne specifická zkoumaného materiálu ve srovnání s například s texty, hudebním a vizuálním projevem novějších skupin, které částečně analyzuji v bakalářské diplomové práci *Současná populární hudba v Ulánbátaru* (2021), které se mnohem více blíží anglosaským vzorům nejen co se týče provokativnější image a okcidentalizovanější hudební složkou, ale také mongolštinou, mnohem více ovlivněnou angličtinou nejen na úrovni běžného používání anglicismů, ale také co se týče struktury gramatiky a stylistiky.

Nejdůležitější konzultantkou mé diplomové práce byla mladší sestra zpěváka skupiny Chonch Cogtsajchana Enchdžargal Holáková (67, univerzitní asistentka, Praha), se kterou jsem spolupracoval už během psaní bakalářské práce. Enchdžargal Holáková se kromě svého bratra stýkala i s dalšími interprety, například s Badrúganem, protože jako on pracovala v mongolském rozhlasu. Zúčastnila se též revolučních událostí roku 1990 v Ulánbátaru. Pohled posluchače hudby a generačního vrstevníka mi představil G. Cogt (62, podnikatel, Ulánbátar), známý zpěváka Charangy Lchagvasürena. Od něho jsem se mimochodem dozvěděl zajímavý názor ohledně sebepojetí Mongolů, kteří mají podle něj blíže „Rusům, ale i např. Skandinávcům než Češi, protože Mongolové, Rusové a Skandinávci

jsou Seveřani, jsou tedy otužilejší a životaschopnější než ostatní národy.”¹⁶ Protože rozhovor s Enchdžargal Holákovou se mi podařilo uskutečnit už během psaní bakalářské práce, pracuji právě s tímto rozhovorem. Je totiž dostatečně obsažný a informačně hutný i pro další použití. Ve stejné bakalářské práci jsem pořídil rozhovor i s hudebníkem Robinem Denzenem, mongolsko-českým hudebníkem, působícím mezi svými dvěma vlastmi. Data z tohoto rozhovoru používám v diplomové práci také.

Hudební složka, kterou jsem zkoumal, měla mít folk-rockovou, popřípadě rockovou charakteristiku. Rockovou hudbu lze definovat různými způsoby. Ačkoliv se mongolský rock od západního v lecčems odlišuje, podobnosti zůstávají zachovány především v aranžmá a rytmu. Richard Middleton ve svém díle *Rock* (2014) rockovou hudbu definuje třemi způsoby. Prvním je sociologický, kdy je rock „commercially-produced popular music aimed at an exclusionary youth audience of a type characteristic of late-capitalist societies”¹⁷. Druhý je muzikologický kdy je rock „highly amplified, with a strong beat and rhythmic patterns commonly considered erotic, and to draw heavily on proto-folk (especially African-American) musical sources from Southern USA.”¹⁸. Třetí je ideologický, kdy je rock „is associated with an aesthetic programme of ‘authenticity’, developing elements from discourses around folk-revival (‘community’, ‘roots’) and art music (‘originality’, ‘personal expression’, ‘integrity’).”¹⁹ První hledisko je pro mongolskou rockovou hudbu velmi důležité, protože první mladí rockoví umělci většinou všichni pocházeli z Ulánbátaru, popřípadě zde čerpali nejdůležitější impulzy pro svoji hudební tvorbu. To, že mongolská společnost v této době rozhodně nebyla pozdně kapitalistická, je v podstatě irelevantní, protože poslední zkoumání začínají spíše uvažovat o jednotné kultuře globálního poválečného Severu, do kterého vlastně díky masivnímu sovětskému vlivu můžeme zařadit také Mongolskou lidovou republiku, pro který je typická urbanizace, shlukování mládeže na sídlištích, a oslovení právě projevy modern populární hudby, která

---

¹⁶ G. Cogt, osobní rozhovor, 10.2023

¹⁷ MIDDLETON, Richard. "Rock." In : Grove Music Online. Oxford Music Online. Oxford University Press. 13.10.2014 [online].[cit. 26.6.2024]. Dostupné na : .

<<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/49135>>. Překlad : „Komerčně produkována populární hudba, zaměřená na exkluzivní mladé publikum charakteristického typu pro pozdní kapitalistickou společnost”.

¹⁸ Ibid. Překlad : „Silně amplifikovaný, se silným beatem a rytmickými motivy, které jsou obecně považovány za erotické, a silně inspirované proto-folkovými (především afroamerickými) hudebními vlivy z Jihu Spojených států amerických.

¹⁹ Ibid. Překlad : „(...) spojován s estetickým programem autenticity, rozvíjejícím prvky kolem folk revivalu (komunita, kořeny) a umělé hudby (originalita, osobní vyjádření, integrita.)”

se přes různé zdroje dostávala také do zemí, které vůbec nebyly kapitalistické²⁰. I z muzikologického hlediska je mongolská rocková hudba je postavená na základě zpěv-především elektrická kytara-basový nástroj-bicí, lehce houpavém, někdy swingujícím rytmu, a naléhavém syrovém vokálním projevu, byť tedy často pracuje i s motivy tradiční mongolské hudby, a vznikají tak zajímavé a nezvyklé kombinace, které v jiné rockové hudbě lze těžko zaslechnout. V případě vlivů tradiční hudby je leckdy těžké rozeznat, jestli se jedná o umělecký záměr, nebo prostě „feeling“²¹, výraz specifického mongolského hudebního cítění, jak jej profesionálním slangem označuje v rozhovoru Robin Denzen. Tyto trendy se do jisté míry v současné čistě rockové mongolské hudbě upozadují, a prvky tradiční mongolské hudby přejímají ethno-rockové soubory jako mimořádně slavní The HU²². I ideologická Middletonova charakteristika minimálně pro některé skupiny platí, ale tak trochu se zabarvuje jinými odstíny díky specifickému mongolskému kulturnímu kontextu.

2. KONTEXT TVORBY INTERPRETŮ MONGOLSKÉ POPULÁRNÍ HUDBY PŘELOMU 80. A 90. LET 20. STOLETÍ

2.1. HISTORICKO-SOCIOLOGICKÝ KONTEXT MONGOLSKA 80. A 90. LET

Je nutné uznat, že období pozdního socialismu patřilo v mongolské historii k relativně klidnějším. Situace se v zemi po poměrně divokém a drsném budování socialismu v 1. polovině 20. století²³ a přímém válečném ohrožení ze strany rozpínavého Japonska²⁴ konečně politicky a ekonomicky stabilizovala, došlo k uznání samostatnosti státu (v roce

---

²⁰ Viz KUDRNA, Ladislav (ed.). Podhoubí undergroundu. 2018, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-88292-17-3.

²¹ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 89

²² Viz GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>,

²³ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

²⁴ Viz Ibid., ale také SANŽIJEV, Bujanto Sancakovič. Jaroslav Gašek v Sibiri : Dokumental'nyj očerk o dejatel'nosti pisatelja-internationalista v period graždanskoj vojny. Irkutsk : Vostočno-Sibirskoje knižnoje izdatel'stvo, 1993., ZIKMUNDOVÁ, Kateřina. Merse - Guo Daofu a jeho role v historii Hulunbuiru v 1. polovině 20. století. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie, 2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103701/130243247.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

1947 po referendu)²⁵, a dokonce k uznání mezinárodnímu (Mongolsko se v roce 1961 stalo součástí Organizace spojených národů)²⁶.

Podobně jako některé státy jihovýchodní Evropy²⁷ bylo Mongolsko velmi rurální zemí, která přivítala některé prvky socialistické modernizace a sovětizace²⁸. Mongolská lidová republika také velmi rychle navázala vztahy s ostatními zeměmi tzv. socialistického tábora²⁹, takže do země mohly přicházet různé impulzy odjinud než jen ze Sovětského svazu a Číny. Tento průlom se projevil především v oblasti vzdělání. Především v 70. a v 80. letech začali být mongolští studenti vysíláni do zahraničních univerzit do východní Evropy, mimo jiné často do Československa, a absolventi východoevropských škol jsou doposud na svůj pobyt a studium náležitě hrdí. Díky relativnímu otevření se v rámci socialistického bloku došlo k rychlému pokroku snad ve všech oborech, od stavebnictví, školství až po zdravotnictví. Především hlavní město Ulánbátar se rozvíjelo velmi rychle, zároveň urbanizace pronikla i do odlehlejších míst, a vznikala tovární centra jako Darchan či Erdenet³⁰. Erdenet je zvláště zajímavé město, protože je to sídlo, vzniklé kolem továrny, především pro pracovníky této továrny³¹. Přesto, anebo možná proto se nestalo kulturním, natožpak hudebním centrem Mongolska, a neohrozilo tak výsadní postavení Ulánbátaru, jenž poskytoval dostatečné zázemí umělecky zaměřeným jedincům, jakkoliv v omezených podmínkách mongolského komunismu a politické a geografické izolace.

Mongolsku se tedy po materiální stránce dařilo na středoasijské poměry velmi dobře. Pro pochopení této éry je ale nutné si uvědomit, že materiální rozvoj nešel rozhodně společně s rozvojem duchovním, natož politickým. Ačkoliv byl buddhistický klášter Gandan znovu v omezeném režimu formálně otevřen³², veřejné vyznávání víry bylo víceméně tabu³³. V rámci kritiky kultu osobnosti bylo stále zakázáno uctívat Čingischána, kterého sověťští

---

²⁵ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

²⁶ Ibid.

²⁷ Viz TEJCHMAN, Miroslav. Balkán ve 20. století. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3178-3., TEJCHMAN, Miroslav. Dějiny Rumunska. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-480-2., TREPTOW, Kurt W. (ed.). Dějiny Rumunska. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-348-7.,

²⁸ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid.

³¹ M. Džavchlan, osobní rozhovor, 10.2023

³² Veronika Zikmundová, osobní rozhovor, 5.2021

³³ AUBIN, Françoise– Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie postcommuniste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

ideologové odsoudili jako reakcionáře³⁴. To byl osud i vysokého stranického funkcionáře Tömör-Očira³⁵. Pokus o znovuoživení jeho kultu skončil pro jeho účastníky katastrofálně³⁶. O traumatech z minulého půstoletí se nemluví, a v celé kultuře byl přechod k socialismu vnímán jako veskrze pozitivní období³⁷. Jakékoliv kritické hlasy byly přísně potírány. Islám v kazašských oblastech byl také v úpadku³⁸, podobně jako v muslimských oblastech Sovětského svazu³⁹. Režim se obával jakéhokoliv ideologického konkurenta, a na všech politicky exponovaných místech udržoval svoje lidi⁴⁰. Tajná policie neměla charakter bezpečnostní složky, popřípadě několika bezpečnostních složek, fungujících paralelně, ale bylo pro ni zřízeno samostatné ministerstvo⁴¹. Ve vládě Mongolské lidové republiky tedy existoval samostatný rezort pro obranu proti vnitřním a vnějším bezpečnostním hrozbám pro vládnoucí režim. O cenzuře v této době Enchdžargal Holáková v mém rozhovoru poměrně lapidárně konstatovala, že „censürgүй жум ју ч байгэгүй.”⁴² Pro disidenty tedy bylo téměř nemožné jakkoliv se zorganizovat.

Mongolská lidová republika byla pod tvrdou vládou jedné strany, Mongolské lidové revoluční, která byla od padesátých let ovládána klikou J. Cedenbala, studenta sovětských škol a rusofila⁴³. Podle některých byl dokonce Cedenbal agentem KGB⁴⁴. Ačkoliv již dávno skončila doba čojbalsanovských pogromů, neznamenal to, že nová vládnoucí garnitura byla k oponentům zvláště milosrdná. Političtí oponenti byli vystěhováni (Tömör-Očir)⁴⁵, ale

---

³⁴ Ibid.

³⁵ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

³⁶ Ibid.

³⁷ Viz LODOJDAMBA, Čadrábalyn – Průzračný Tamir, 1976, Praha : Nakladatelství Svoboda, ISBN 25-001-76,

³⁸ AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie postcommuniste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

³⁹ Viz ROUX, Jean-Paul. Dějiny střední Asie. Dějiny států. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-867-9., PARGAČ, Jan a VRHEL, František. Střední Asie a Kazachstán: historie, etnicita, jazyky : od migrace stepních Uzbeků a Kazachů v 15. století do roku 1924. Poříčany: BCS, 2009. ISBN 978-80-904491-0-7.

⁴⁰ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁴¹ Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 77-85

⁴² Ibid., s. 79 Překlad : „Bez cenzury nic nebylo

⁴³ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

trnem v oku moci byli i intelektuálové, kteří byli prostě jen nonkonformní (R. Čojnom)⁴⁶, anebo jejich v podstatě velmi čistě komunistické postoje kalily ideologické nečistoty jako obdiv ke klasickému písmu a „feudální“ mongolské tradici (B. Rinčen)⁴⁷. Vztahy s kapitalistickou cizinou byly téměř nulové, a na bodě mrazu byly také kvůli roztržce Maa se Stalinem jakékoliv vztahy s Čínou⁴⁸. Kromě Burjatů, kteří měli s Chalchy nevyřízené účty po genocidě ze 30. let⁴⁹, ztratili také Mongolové na dlouhou dobu řádný kontakt s další mongolofonní sousedící oblastí, tj. Vnitřním Mongolskem, kde byli navíc kvůli čínské propagandě severní Mongolové vnímáni jako rusifikovaní odpadlíci⁵⁰. Burjati, kteří působili v Mongolsku, byli a jsou stále nahlíženi skrze prsty kvůli předsudkům, které vznikly v první polovině 20. století⁵¹. Někteří Mongolové z Mongolska se dokonce Burjatů bojí, že jsou divocí, a že je jistojistě na setkání podřežou⁵². S Burjaty je spjatá také metafora „žluté hlavy“. O této metafoře může být použita třeba i v kontextu „s’ar hyatad – lit, a yellow Chinese man (a Russian or other foreigner of the European type)”⁵³ Od toho vychází například Šar Naván⁵⁴, nebo Šar Cogó⁵⁵.

Sovětská garnitura navíc využívala stále klanovou a v podstatě hierarchickou podstatu mongolské společnosti, na které nic nezměnilo ani více jak šedesát let socialismu, a ani to, že rodiny významných tajdžů byly komunistickými aparátčiky bez milosti vraždění⁵⁶. I bez vlivu socialismu tato klanovost mohla vést ke xenofobním náladám ve společnosti. V čele mongolského státu stál Dörvöt, příslušník minoritní národnosti ze západního Mongolska,

---

⁴⁶ Veronika Kapišovská – přednáška, 3.2021

⁴⁷ Viz ATWOOD, Christopher – Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9

⁴⁸ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁴⁹ Viz ATWOOD, Christopher – Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9

⁵⁰ AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie postcommuniste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

⁵¹ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁵² Alena Bežiaková, osobní rozhovor, 10.2023

⁵³ OBERFALZEROVÁ, Alena – Metaphors and Nomads, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2, s. 90 Překlad : „ Šar chjatad -, doslova, žlutý čínský chlap (Rus nebo jiný cizinec evropského typu).”

⁵⁴ Viz ДОРЖ, Д. - Хачин хүн – Дорж Д. [cit. 26.6.2024], Dostupné na : <https://mongolmedleg.org/hachin-hun/>

⁵⁵ Přezdívkou konzultanta G. Cogta, mongolského Burjata, viz G. Cogt, osobní rozhovor, 10.2023

⁵⁶ Viz HALBERSTMA, Tjalling, Stepní říše, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4, SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

od kterého měli majoritní východomongolští Chalchové samozřejmě dost velký odstup⁵⁷. Mongolové navíc především v Ulánbátaru čelili masivnímu vlivu rusofonní kultury, kdy se na některých školách přednášelo téměř jen rusky⁵⁸, a ruština se stala jazykem inteligence. Na mongolském území zůstávala sovětská vojska, a ve specializovaných zařízeních pro Sověty platila tvrdá segregace. Například v ruském obchodě si Mongol nemohl ani nakoupit, poněvadž zboží bylo dostupné pouze pro občany Sovětského svazu⁵⁹.

Generace, která budovala socialismus, a pamatovala si historická traumata, odcházela⁶⁰. Navíc si starší lidé kromě traumat pamatovali i velké zvýšení životní úrovně, kdy se v podstatě z Mongolska během necelých čtyřiceti let stala ze zaostalé provincie hroutící se Mandžuské říše stala relativně vyspělá, modernizovaná, industrializovaná socialistická země⁶¹. Výrazem obdivu k této změně je například román Slunce vychází (*Úrijn tujá*) výše zmíněného B. Rinčena, popř. *Tungalag Tamir* (Průzračný Tamir) Č. Lodojdamby. Rinčen i Lodojdamba představují téměř identický příběh mongolských kočovníků, prostých aratů, kterým odklon od tradiční buddhistické společnosti směrem k moderní socialistické přinesl jen samé dobré jak po materiální, tak po intelektuální stránce⁶². Jenže v této době vyrůstala v Mongolsku generace, která už měla jiné zkušenosti než Rinčen a Lodojdamba, a která nevnímala socialismus tak černobíle jako jejich otcové a dědové⁶³.

Mladá generace, narozená ve čtyřicátých až šedesátých letech, už znala události dvacátých a třicátých let jen zprostředkovaně, z vyprávění předků, pokud se k nim vůbec dostala⁶⁴. Především mladí intelektuálové rozhodně oceňovali, že v Mongolsku funguje státní univerzita, na druhou stranu asi už tolik neoceňovali možnosti moderního města Ulánbátaru. Ulánbátar byl určitě pro Rinčenu generaci, jež pamatovala předmoderní Ich chüře, naprosté zjevení, život pro mladíka v Ulánbátaru v 70. letech musel být utrpení. Prvně z toho důvodu, že v Ulánbátaru neexistovala kvůli prohibici v podstatě žádná kultura kaváren, barů či hospod⁶⁵. O této kultuře se Enchdžargal Holáková zmínila následovně :„

---

⁵⁷ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁵⁸ Rodica Pop, osobní rozhovor, 11.2021

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁶¹ Ibid.

⁶² Viz např. LODOJDAMBA, Čadrábalyn – Průzračný Tamir, 1976, Praha : Nakladatelství Svoboda, ISBN 25-001-76,

⁶³ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Enchdžargal Holáková, konzultace, 10.2022

Ter üjed čini chögdžimín klub č jum ú tím neg jum bajgágüi šdé”.⁶⁶ Intelektuálové se museli v podstatě scházet jako jejich předkové v tradičních gerech, navštěvovali se po bytech⁶⁷. Pokud hledali jiné kulturní vyžití, tak všechny akce byly pod kontrolou státu⁶⁸. Na jednu stranu na časy sedávání po schodech paneláků mnozí vzpomínají s láskou, na druhou stranu ale takhle nezávislou kulturu na státu nebylo téměř možné budovat. Kromě toho byl Ulánbátar jediné opravdové velkoměsto na území Mongolska. I v současné době Ulánbátar Mongolsku a mongolské hudební scéně naprosto dominuje, jeho hegemonii narušují například pouze interpreti tradiční hudby například v Uvsu. Pro populární hudbu žádné takové centrum neexistuje, protože koneckonců i v odlehlých městech jako Sajnšand jsou mládeži preferovány spíše karaoke kluby, než skutečné koncertní sály, kde by se měli mladí hudebníci možnost prezentovat.

Velkým darem pro mládež této doby byla výše zmíněná možnost studovat v zahraničí, ať již v Sovětském svazu, či jiných státech východního bloku. I v Sovětském svazu⁶⁹ či v Československu⁷⁰ byla v té době politická a kulturní situace nedobrá, ve srovnání s Mongolskem ale byl život přeci jen kvalitnější. Není divu, že důležité osobnosti revolučního kvasu v 90. letech jako Dzoríg⁷¹, Cogtsajchan⁷², Džargalsajchan⁷³ nebo Enchtajvan⁷⁴ byli absolventy zahraničních univerzit.

---

⁶⁶ Překl. : „V této době nebyly hudební kluby ani nic podobného“. Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 79

⁶⁷ Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 77-85

⁶⁸ Enchdžargal Holáková, konzultace, 10.2022

⁶⁹ Viz ZUBOV, Andrej Borisovič (ed.). Dějiny Ruska 20. století. Díl II, 1939-2007. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.

⁷⁰ Viz KOSATÍK, Pavel. Slovenské století. Praha: Torst, 2021. ISBN 978-80-7215-686-3.

⁷¹ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁷² Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 77-85

⁷³ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁷⁴ Alena Bežiaková, osobní rozhovor, 10.2023

Co studenty na východoevropských městech, často zdecimovaných komunistickým barbarstvím⁷⁵, fascinovalo, je jasné, když se zamyslíme nad tím, že počet obyvatel Ulánbátaru za socialismu nikdy nepřekročil 100 000 obyvatel⁷⁶. Milionové starobylé metropole východní Evropy, ať byly zanedbané⁷⁷, jak byly, nabízeli Mongolům představu o novém životě, o jakém si Rinčenova generace mohla jen zdát. Mladí Mongolové se seznamovali se zahraničním stylem života, kulturou a tvorbou, a nové impulzy přenášeli i zpět do vlasti⁷⁸.

Revoluční změny, které na konci 80. let nastaly ve všech zemích východního bloku, nakonec propukly s lehkým zpožděním i v Mongolsku. Pololegální přednášky na půdě Mongolské státní univerzity pod vedením z Irkutsku navrátilšího se intelektuála S. Dzoriga⁷⁹, a často doprovázené vlastními písněmi zpěváka a multiinstrumentalisty S. Cogtsajchana⁸⁰, nakonec přerostly v masové demonstrace, které vyústily v transformaci mongolské společnosti směrem k tržnímu hospodářství. Tyto procesy nebyly lehké v žádné post-socialistické zemi⁸¹. V Mongolsku ale konkrétně naráželo na řadu problémů, kterým sice východoevropské post-komunistické země čelily taky⁸², ale Mongolsko doplatilo na svoji izolovanou polohu, a všechna negativa 90. let v post-komunistické zemi zde přerostla do neuvěřitelných rozměrů⁸³. Pro moji práci je zajímavé tvrzení Robina Denzena, syna účastníka těchto událostí, sochaře B. Denzena, který revolucionáře charakterizoval

---

⁷⁵ Viz BLAŽEK, Petr; ŽÁČEK, Pavel; NEŠPOR, Zdeněk R.; RYCHLÍK, Jan a DOLEŽALOVÁ, Antonie, KUDRNA, Ladislav (ed.). Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.

⁷⁶ Viz ATWOOD, Christopher – Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9, s. 566

⁷⁷ Viz BLAŽEK, Petr; ŽÁČEK, Pavel; NEŠPOR, Zdeněk R.; RYCHLÍK, Jan a DOLEŽALOVÁ, Antonie, KUDRNA, Ladislav (ed.). Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.

⁷⁸ Alena Bežiaková, osobní rozhovor, 10.2023

⁷⁹ Viz SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁸⁰ Enchdžargal Holáková, osobní rozhovor, 3.2022

⁸¹ Viz např. ŽÍDEK, Libor. Transformace české ekonomiky. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. ISBN 80-210-4197-8, ŽÍDEK, Libor. Transformation in Poland. Národohospodářský obzor – Review of Economic Perspectives. Brno: Masaryk University, 2011. , roč. 11, č. 4, s. 236-270, 34 s. ISSN 1213-2446. ŽÍDEK, Libor. Evaluation of Economic Transformation in Hungary. Národohospodářský obzor – Review of Economic Perspectives. Brno: Masaryk University, 2014, roč. 14, č. 1, s. 55-88. ISSN 1213-2446. . [cit. 21.6.2024]. Dostupné na: <https://dx.doi.org/10.2478/revecp-2014-0004>.

⁸² Viz OBERFALZER, Jiří – Perspektiva hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Mongolskem. [online]. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2011, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

https://vskp.vse.cz/34265_perspektiva_hospodarskych_vztahu_mezi_ceskou_republikou_amongolskem,

⁸³ Ibid.

následovně : „ (...) politické změny dělali částečně lidé, co poslouchali západní hudbu, a proto směřovali k Západu”.⁸⁴

90. léta byla v Mongolsku obdobím dost drsného, gangsterského kapitalismu⁸⁵. Došlo ke značnému poklesu životní úrovně a zhroucení ekonomiky⁸⁶. Pro naše závěry je zajímavé zmínit, že někteří poslanci si během tohoto období hleděli spíše koncertování s kapelami než politické práci⁸⁷. Demokratická strana, založená Dzorigem a dalšími revolucionáři⁸⁸, byla zdiskreditována řadou skandálů, a nakonec tyto divoké roky skončily Dzorigovou násilnou smrtí v roce 2000⁸⁹, kdy byl ve svém ulánbátarské bytě nalezen ubodán neznámým pachatelem. Okamžitě potom v podstatě vládu nad zemí opět přebírá Mongolská lidová strana, dříve lidově revoluční, která vlastně z politického výsluní nikdy neodešla⁹⁰, a vůdčí silou v této zemi je dodnes⁹¹. Vydržela dokonce i skandály bývalého předsedy a prezidenta N. Enchbajara, zapleteného do ovlivňování voleb ve svůj prospěch⁹².

Na jednu stranu toto období přineslo obnovení nových vztahů v Asii a na Západě⁹³ (často za ceny ztráty mnoha východoevropských partnerů)⁹⁴, na druhou stranu je ale otázkou, zda tyto vztahy jsou rovnocenné, a zda se Mongolsko ze sovětského satelitu nestalo zemí brutálně exploatovanou zahraničními korporacemi⁹⁵, a mocnými sousedními státy⁹⁶.

---

⁸⁴ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 94

⁸⁵ Viz HALBERSTMA, Tjalling, *Stepní říše*, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4, s. 89

⁸⁶ Viz OBERFALZER, Jiří – *Perspektiva hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Mongolskem*. [online]. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2011, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://vskp.vse.cz/34265_perspektiva_hospodarskych_vztahu_mezi_ceskou_republikou_amongolskem,

⁸⁷ Viz НАМУУН, Г. “Харанга” хамтлагийн тухай СОНИРХОЛТОЙ 13 баримт. *Ublife.com*, 5.6.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ub.life/p/14551>

⁸⁸ Viz Ардчилсан нам. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <http://democraticparty.mn/>

⁸⁹ Viz ATWOOD, Christopher – *Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire*, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9, HALBERSTMA, Tjalling, *Stepní říše*, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4, SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. *Dějiny Mongolska. Dějiny států*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.

⁹⁰ Viz HALBERSTMA, Tjalling, *Stepní říše*, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4,

⁹¹ Viz МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://mongolia.gov.com>

⁹² 5 die in election turmoil in Mongolia. *New York Times*, 2.7.2008. [cit. 21.6.2024].

<https://www.nytimes.com/2008/07/02/world/asia/02iht-mongolia.1.14163290.html>

⁹³ Viz OBERFALZER, Jiří – *Perspektiva hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Mongolskem*. [online]. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2011, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

https://vskp.vse.cz/34265_perspektiva_hospodarskych_vztahu_mezi_ceskou_republikou_amongolskem,

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ Viz BATMANDAKH, G. - Australian jailed for alleged fraud in Mongolia. *News.mn*, 22.1.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://news.mn/en/508855/>, nebo také KER, Peter - Rio Tinto manager takes Mongolia disclosure claims to ASIC. *AFR*. 1.4.2020. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.afr.com/companies/mining/rio-tinto-manager-takes-mongolia-disclosure-claims-to-asic-20200331-p54fo2>

Vlivem extenzivní těžby přírodních surovin se v zemi zhoršuje ekologická situace⁹⁷, a ani bohatství, které by mohlo být z této těžby ohromné, se netýká všech⁹⁸. Srovnajme si například honosné rezidenční čtvrti v Ulánbátaru a situaci v jurtovištích⁹⁹. Ani v hlavním městě se nevyřešila situace se znečištěním, které zůstává nejhorší na světě mezi hlavními městy¹⁰⁰.

Co se v Mongolsku naopak změnilo, bylo sebepojetí. Vrátilo se v první řadě náboženství, buddhismus, který ostatně Mongolové tajně praktikovali bez vědomí příslušných úřadů¹⁰¹. Návrat buddhismu v politickém slova smyslu do země zastavila lidová strana, co ovšem komunisté zastavit nemohli, byl návrat čehosi, co Françoise Aubinová nazývá čingischánismus¹⁰². Potlačování kultu předka vystřídala jeho naprostá bezmezná adorace¹⁰³, která již od devadesátých let propukla naplno, a pokračuje dodnes, kdy bylo před nedávnem v centru Ulánbátaru naproti vládnímu paláci postaveno obří Čingischánovo muzeum¹⁰⁴ se samostatným pavilonem národní pýchy¹⁰⁵, popřípadě Čingischánovo

---

⁹⁶ Mongolians protest alleged coal theft sold to China. AP News, 6.12.2022. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://apnews.com/article/business-china-global-trade-theft-mongolia-51d514a6c5adf3d3be8fbf552d01e3b2>

⁹⁷ Viz BATMUNKH, N. Environmental Issues in the Mining Sector of Mongolia. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.researchgate.net/publication/352794085_Environmental_Issues_in_the_Mining_Sector_of_Mongolia

⁹⁸ Viz SUKHEE, M. Monetary policy redistribution channel : Case of Mongolia. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.mongolbank.mn/file/files/documents/14.%20Monetary%20policy%20redistribution%20channel%20Case%20of%20Mongolia.pdf>

⁹⁹ Viz ОЮУНЖАРГАЛ, Д. орон сууцны зах зээлийн үнэд хүрээлэн буй орчны үзүүлэх нөөлөөлөл. Academia.edu [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.academia.edu/38650552/%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D_%D0%A1%D0%A3%D0%A3%D0%A6%D0%9D%D0%AB_%D0%97%D0%90%D0%A5_%D0%97%D0%AD%D0%AD%D0%9B%D0%98%D0%99%D0%9D_%D2%AE%D0%9D%D0%AD%D0%94_%D0%A5%D2%AE%D0%A0%D0%AD%D0%AD%D0%9B%D0%AD%D0%9D_%D0%91%D0%A3%D0%99_%D0%9E%D0%A0%D0%A7%D0%9D%D0%AB_%D2%AE%D0%97%D2%AE%D2%AE%D0%9B%D0%AD%D0%A5_%D0%9D%D3%A8%D0%9B%D3%A8%D3%A8%D0%9B%D3%A8%D0%9B

¹⁰⁰ Ulaanbaatar residents face worst air quality in the world. IQAir, 2.8.2020 [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.iqair.com/newsroom/ulaanbaatar-mongolia-worst-air-quality-october-2020>

¹⁰¹ Viz AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Chinggis Khaan Museum. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://chinggismuseum.com/en>

¹⁰⁵ Halls | Chinggis Khaan Museum. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na: <https://chinggismuseum.com/en>

letiště¹⁰⁶. Národní opera v Ulánbátaru láká na představení o Čingischánovi¹⁰⁷, a po velkém zakladateli národa je pojmenována třeba i značka vodky¹⁰⁸.

S Čingischánem se též vrací úcta k nomádkému životu¹⁰⁹. Mongolsko je specifické tím, že tradiční kočovný způsob zde nezanikl, jako například na Sibíři, jen byl transformován pro potřeby komunismu¹¹⁰. Kolektivizace zde tedy byla velmi neúspěšná, a nedošlo ke zničení kočovníků, podobnému zničení třídy sedláků v Československu¹¹¹. Přesto rušení družstev provázely problémy¹¹². Paradoxně tyto problémy nastaly ve stejné době, kdy soukromé vlastnictví a nomádký život opět získal na popularitě, a vrátil se na výsluní. V tomto je Mongolsko naprosto unikátní, a je také proto turistickou atrakcí. Svého výsadního postavení si jsou Mongolové vědomi, a na Čingischánovi a na nomádství staví i propagaci své země. Tím trochu trpí buddhismus, který nepovažují mnozí Mongolové za domácí, a nahrazují ho různými předbuddhistickými náboženskými a kulturními systémy, které jsou obecně v moderní vědě známy pod jmény tengrismus či šamanismus.

2.2. KULTURNĚ-HUDEBNÍ KONTEXT

Tím, jak se Mongolsko ve druhé polovině 20. století měnilo, měnila se zásadně i jeho kultura, a také kultura hudební. Určitý základ mongolské moderní hudbě byl dán již v dobách raného socialismu, kdy moderní hudbu a kulturu evropského stylu vyučovali ve speciálních organizacích sovětští poradci¹¹³. Tak se stalo, že vlastně jedním sovětským poradcem byla připravena první mongolská opera, *Tři smutné pahorky* (1942)¹¹⁴. Ve 40.

---

¹⁰⁶ Chinggis Khaan International Airport | Home [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://en.ulaanbaatar-airport.mn/>

¹⁰⁷ ДЭНСМАА - “Чингис хаан” дуурийг толилуулна [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <http://www.vom.mn/mn/p/51147>

¹⁰⁸ Chinggis Khan. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.apu.mn/products-item/chinggiskhan>

¹⁰⁹ AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ MVDr. Jan Bernardy, osobní rozhovor, 11.2023

¹¹² AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

¹¹³ T. Šagdar, osobní rozhovor, 7.2019

¹¹⁴ HAVLÁKOVÁ, Jana –

Hudební výuka evropského typu v Mongolsku [online], 2016, Praha : Univerzita Karlova, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/77101/BPTX_2014_1_11210_0_383451_0_161223.pdf?sequence=1&isAllowed=y

letech také vznikly první profesionální kulturní instituce v Ulánbátaru jako dům opery¹¹⁵. Dalo by se říci, že za socialismu se kultura v Mongolsku značně europeizovala, samozřejmě podle sovětského vzoru¹¹⁶. V Ulánbátaru potom překvapí u kulturních stánků v Asii nezvyklé sloupy podle antických vzorů, jako například právě u budovy Národní opery.

Není pravda, že veškerá moderní hudba byla implementována do Mongolska jenom vertikálně za pomoci politické indoktrinace ze zahraničí. Například se zdá, že jazz se jako první moderní populární žánr objevil díky sovětským cirkusům, jak tvrdí na svých stránkách vlastníci jazzového klubu Fat Cat¹¹⁷. Ač se to mnohým může zdát překvapivé, jazzová hudba a jazzové standardy byly známy i v Sovětském svazu¹¹⁸, a Dmitrij Šostakovič dokonce skládal valčíky pro uměle vytvořené jazzové orchestry¹¹⁹. Zahraniční populární hudba tedy mohla přijít přes Sovětský svaz do Mongolska přes různé kanály, které spolu nemusely vzájemně vůbec souviset. Například Robin Denzen uvažuje, že „ (V) v tradiční mongolské hudbě ale (...) existují žánry, které mohou připomínat určité country nebo blues.”¹²⁰

Nemusíme ale mluvit jen o zahraničních vlivech. Mongolové mají také, co se týče populární hudby, možnost navázat na ohromné množství vlastních lidových písní, které se před moderní dobou šířily mezi různými regiony ústní formou podobně jako současné hity masmédií a digitálními médii. Tak překračuje hranice Ruska a Mongolska například Altargana, původně burjatská¹²¹, ale zpívaná s nadšením i ostatními mongolskými národnostmi. Popularitě se těší i písně tuvinské, národa Mongolům jazykově vzdáleného, ale kulturně blízkého. Kangórei bylo možné slyšet i během oslav nádamu v roce 2020¹²². K Tuvincům se počítají i Cátani, kteří obývají rozsáhlé oblasti kolem jezera Chövsgöl¹²³.

---

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ A Brief History of Jazz in Mongolia (Short Documentary Film). In: YouTube[online]. 4.5.2020 [cit. 21.6.2024]. Dostupné z : https://www.youtube.com/watch?v=RiT1MRS_CIU. Kanál uživatele Fat Cat Jazz Club

¹¹⁸ Veronika Kapišovská, konzultace, 7.2023

¹¹⁹ Viz FAY, Laurel. Shostakovich. A Life. Oxford University Press, Oxford 2000, ISBN 0-19-513438-9, s.113

¹²⁰ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 89

¹²¹ G. Cogt, rozhovor, 10.2023, B. Batdordž, rozhovor, 10.2023

¹²² The Opening Ceremony of Naadam Festival. In : YouTube [online]. 14.7.2020 [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=fPnIrxO311M>. Kanál uživatele Monreve Tours Mongolia

¹²³ Viz HALBERTSMA, Tjalling - Tjalling, Stepní říše, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4

Kulturní výměnu mezi národy značně usnadnilo výše zmíněné navázání kontaktu s ostatními socialistickými státy a utužení vztahů se Sovětským svazem. Mongolští hudebníci se tak mohli seznámit s tradicemi naprosto odlišnými od svých autochtonních, a použít je ve své hudbě. Dostali se také blíže k západním trendům¹²⁴. Tím ovšem není řečeno, že by se odklonili úplně od svých tradic.

Velmi zajímavou je ze střeoevropského pohledu návštěva Tibora Andrašovana v Mongolsku v roce 1957¹²⁵. Stejně jako mongolská vážná hudba moderního stříhu si i slovenská v této době hledá vlastní tvář, a toto setkání bylo rozhodně podnětné pro obě strany, v oblasti hudebního vyjádření urputně zkoušející nové polohy a způsoby vyjádření. Tibor Andrašovan složil několik zajímavých skladeb na mongolská témata, což přispělo k jeho výsadnímu postavení mezi slovenskými skladateli vážné hudby.

Dlouho na sebe nedala čekat ani spolupráce v oblasti populární hudby. Jak již jsem zmiňoval ve své bakalářské práci, na přelomu 60. a 70. let Mongolskou lidovou republiku navštívily dva špičkové populárně-hudební soubory ze střední Evropy, nejdříve big-beatová Skupina Karla Duby v roce 1968, a poté v roce 1971 Jazzový orchestr Rozhlasu Polské lidové republiky za účelem nahrání desky s místními hudebníky¹²⁶. Především mongolsko-polské desky si odborníci stále cení jako první opravdové jazzové nahrávky v Mongolsku¹²⁷.

Jinak ale byly spolupráce spíše sporadické. Již v šedesátých letech začaly vznikat v Mongolsku estrádní soubory jako Baján Mongol¹²⁸. Velkým problémem těchto uskupení ale byla přetrvávající tvrdá kulturní politika mongolského státu. V zemi byl implementován systém přehrávek, a pod kontrolou státu byli také všichni kulturní zřizovatelé¹²⁹. Na rozdíl

---

¹²⁴ Viz Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 86-101

¹²⁵ Viz KAPIŠOVSKÁ, Veronika. "Visiting Mongolian Friends with Baton in Hand": The sojourn of Czechoslovak composer and conductor Tibor Andrašovan in Mongolia in 1958. . [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://uas.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/63/2021/05/Mongolica-Pragensia-2018-2-e.pdf#page=65>

¹²⁶ Viz GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 50

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ СҮРЭН, Г. 'Баян Монгол' чуулга ба эргэн ирсэн ПЯНЗНЫ СОЁЛ. [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://ub.life/p/27268>

¹²⁹ Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. Viz GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

ode dneška, kdy si za Ulánbátarem mohou mladí lidé klidně zorganizovat festival typu Playtime, na kterém pravidelně vystupují i zahraniční hvězdy, bylo uspořádat si vlastní festival prakticky nemožné.

Je velmi těžké vytvářet solidní background zdola pro hudební kulturu v zemi, kde je méně než milion obyvatel, a kde je jen jedno větší město. Podobná byla podle Robina Denzena za komunismu situace na sovětské Sibiři, kde „problém této scény určitě byl geografického rázu“¹³⁰, byl „větší problém s distribucí nahrávek“¹³¹, a proto podle něj nedošlo k propojení sibiřské a mongolské rockové scény, jakkoliv byla tehdejší sibiřská scéna poměrně zajímavá a plná hodnotných podnětů¹³². Ještě horší je to, když jsou veškeré snahy potírány systémem, který se veškerou kulturní politiku snaží řídit shora. Pro tvůrce je vždy těžké překonat klanové myšlení Mongolů, tvůrčí svoboda a originalita může být dokonce na škodu¹³³. Zdá se, že se prostě vytvářela jakási oddělení hudebníků a textařů, kteří dělali svoje věci, a v podstatě až do konce 80. let nedošlo k vytvoření typické západní kapely zdola, nezávislé na politickém anebo uměleckém systému.

Pokus o kapelu západního střihu byli Sojol Erdene, hrající v kvintetu, a spojující zvuk tradiční citery jatga s rockovým kvartetem¹³⁴. Jejich zvuk bychom ale z dnešního hlediska těžko považovali za rockový, a navíc jim cenzura rychle zamezila další vystupování. Frontman skupiny Džargalsajchan se po násilném ukončení hudební kariéry ze strany moci uchýlil do akademických sfér. Stal se z něho učitel právě hry na jatgu.

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.77-86

¹³⁰ Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 93

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.. Pozn. : Problémem mohl ale být také poměrně silný ruský nacionalismus sibiřských kapel, které byly kromě ethnorockových a world music projektů většinou tvořeny právě etnickými Rusy nebo obecně Evropany, což se projevilo v jejich inklinaci k neonacistickým hnutím po pádu SSSR, viz např. CARRÈRE, Emmanuel. *Limonov: deník ztroskotance*. Praha: Mladá fronta, 2013. ISBN 978-80-204-2678-9. Je ale minimálně zajímavé, že Mongolsko v sovětském rocku hraje určitou roli, a ještě za komunismu vznikla v Rusku kapela s názvem Mongol šúdan (Mongolská pošta), viz např. Монгол Шуудан Discography. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://www.discogs.com/artist/1576401-%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D0%BE%D0%BB-%D0%A8%D1%83%D1%83%D0%B4%D0%B0%D0%BD>

¹³³ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – *Metaphors and Nomads*, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

¹³⁴ Viz GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Je symbolické, že nakonec hudebníci Sojol Erdene doprovázeli Cogtsajchana, jednoho z prvních revolucionářů 90. roku, na jeho prvních nahraných písních¹³⁵. Nositel politické změny se stal i prvním rockovým leaderem v Mongolsku. Ze Sojol Erdene také vyšel Džargalsajchan, frontman kapely Čingis Chán¹³⁶. Skupina Charanga se zase rekrutovala z hudebníků, hrajících v orchestrech ve vesnických oblastech, kam byli přiděleni státem¹³⁷. Za předchůdce změn ve vnímání hudby lze považovat Cogtsajchana, který byl novinář, ale první kapelou, která vznikla opravdu zespu, mezi přáteli z práce ze železnice, byli Churd¹³⁸.

Je také pozoruhodné, že Mongolové ze začátku vůbec nedělali coververze západních vzorů, a vůbec nepoužívali angličtinu, hlavní jazyk anglosaské populární hudby západního typu. V současnosti v Mongolsku pracují například imitátoři Elvise¹³⁹, ale jedinou velkou kapelou, specializující se na coververze, jsou Šar ajrag pod vedením zpěváka Ganchúa. Angličtina se stala populární, jak píše ve své bakalářské práci¹⁴⁰, nebo jak si všímá S. Dovčín¹⁴¹, až v poslední době. Většina textů ale není čistě anglických, jsou spíše bilingvní, mongolština se v nich s angličtinou střídá a doplňuje¹⁴². Jedinou skupinou, která měla čistě anglické texty, byla rocková Sunderia, krátce působící kolem roku 2010¹⁴³.

---

¹³⁵ Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.77-86

¹³⁶ Viz Чингис Хаан / Chinggis Khaan group /. [online], In Facebook. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.facebook.com/ChinggisKhaangroup/>

¹³⁷ Viz НАМУУН, Г. - "Харанга" хамтлагийн тухай СОНИРХОЛТОЙ 13 баримт. [online], Ublife.com, 5.6.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ub.life/p/14551>, Enchdžargal Holáková, osobní rozhovor, 10.2022

¹³⁸ Nargie's Mongolian Cuisine: AARUUL (The Most Popular Mongolian Dairy Product). [online], In YouTube [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=rMBryjUdZIk>. Kanál uživatele ARTGER

¹³⁹ Viz MARSH, Peter. *Mongolian Rock and Pop Book: Mongolia Sings its Own Song*. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://books.google.co.uk/books?id=6TODQUZj--UC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

¹⁴⁰ Viz GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁴¹ Viz DOVČIN, Sender. *Translocal English in the linguascope of Mongolian popular music*. 28.6.2016. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/weng.12189>

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Kanál uživatele The Sunderia. In : YouTube. [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/@TheSunderia>

3. VYBRANÍ INTERPRETI MONGOLSKÉ POPULÁRNÍ HUDBY PŘELOMU 80. A 90. LET 20. STOLETÍ A JEJICH TVORBA

Podle kritérií, které jsem představil v předchozích kapitolách, vybírám pro účely této práce k výzkumu sólového interpreta Badrúgana a hudební skupiny, Chonch, Charanga, Čingis Chán, Churd a Nikiton. Svým hudebním zaměřením i náplní textů jsou pro výzkumné téma, které jsem si vybral, nejpodnětnější, protože jejich hudební výraz je blízký západní kytarové hudbě. V této kapitole ale ještě nebudu pracovat pouze se vzorkem, který jsem vybral pro analýzu v rámci této práce, ale pokusím se o co nejobširnější představení tvorby každého daného interpreta. Tento koncept dovoluje čtenáři co nejlépe se zorientovat v tvorbě každého daného interpreta, a zároveň poslouží pro pochopení kontextu písňových textů, které analyzuji v samostatné, čtvrté kapitole práce. Podklady pro tuto část práce vycházejí ze studia diskografií skupin a interpreta, které jsou dostupné na webových stránkách kapel a interpreta, popřípadě na oficiálních YouTube účtech. Je pozoruhodné, že jsou tyto desky těžko dostupné na oficiálním mongolském trhu. Zdá se, že minimálně ulánbátarské publikum preferuje tvorbu zahraniční, především anglosaskou, jak jsem zjistil při návštěvách ulánbátarských obchodů s hudbou¹⁴⁴.

3.1. BADRÚGAN

Práci otevírám sólovým interpretem B. Badrúganem. Badrúgan se narodil v roce 1952¹⁴⁵ v poměrně odlehlem Chövsgölském ajmaku. Přes svou odlehlost je tento kraj zajímavý blízkostí ruské hranice, etnickou pestrostí obyvatelstva, a možnosti podnětných kulturních kontaktů¹⁴⁶. Badrúganův otec byl navíc Dž. Badrá¹⁴⁷, významný chövsgölský hudebník a držitel několika státních vyznamenání¹⁴⁸. Určitě hrál velkou roli v intelektuálním a

---

¹⁴⁴ Rozhovor s pracovníkem obchodu On'n'Off Records na Třídě Věčného míru v Ulánbátaru, 10.2023

¹⁴⁵ Viz Бадраагийн Бадар-Ууган – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80-%D0%A3%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD

¹⁴⁶ Viz např. Аймгийн танилцуулга [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

<http://khovsgol.gov.mn/home/c/abouts>

¹⁴⁷ Viz Жамцын Бадраа – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B0%D0%BC%D1%86%D1%8B%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0

¹⁴⁸ Ibid.

uměleckém formování mladého zpěváka, který se měl stát v budoucnosti významným mongolským interpretem mnoha populárních písní¹⁴⁹.

Ačkoliv tedy pocházel z periferní oblasti, nakonec se mu díky talentu a velmi dobrému rodinnému zázemí dostalo možnosti studovat na proslulém leningradském Státním institutu pro studia scénických umění, kde absolvoval v roce 1979¹⁵⁰. V Sovětském svazu v 70. letech panovala menší otevřenost než v uvolněnějších letech šedesátých, kdy například na prknech moskevské Taganky zářil sám Vladimír Vysocký¹⁵¹, na druhou stranu Leningrad coby kulturní metropole svazu si dokázala udržet určité renomé, které muselo oslovit umělce, pocházejícího z Mongolské lidové republiky¹⁵², kde byly poměry v divadle ještě tužší a v podstatě nepoučené. Není bez zajímavosti, že kulturní tradice Palmýry severu¹⁵³, jak byl dnešní Petrohrad v minulosti nazýván, dala vzniknout i poměrně silné ruské rockové scéně¹⁵⁴, a svou svobodomyšlností a relativní blízkostí Západu přilákala řadu mongolských studentů a umělců Badrúganovy či Cogtsajchanovy generace¹⁵⁵.

Badrúgan této nesmírně cenné zkušenosti využil velmi dobře. Po návratu do Mongolska krátce působil po ajsmačnických divadlech¹⁵⁶, aby se poté přesídlil do mongolského rozhlasu¹⁵⁷, který se stal útočištěm pro mnohé alternativně smýšlející umělce. Hlavní náplní jeho života se ale stala hudba, a hlavním nástrojem šestistrunná kytara, kterou zvládl na výborné úrovni. Na většině nahrávek, které kolovaly v neoficiální podobě na magnetofonových

---

¹⁴⁹ Viz např. Ард түмний бахархал болсон нэрт дуучид. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://zaag.mn/archives/72640>, , nebo УРЛАГТ ТЭР УУГАН ХҮҮ НЬ БАЙЛАА. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://ergelt.mn/news/23/single/22462>

¹⁵⁰ Бадраагийн Бадар-Ууган – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [online], cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80-%D0%A3%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD

¹⁵¹

ВВС - (Высоцкий Владимир Семенович) - Театр на Таганке [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://tagankateatr.ru/repertuar/vysockiy-v-s>

¹⁵² Viz Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 86-101

¹⁵³ MANFRED, Albert Zacharovič. Napoleon Bonaparte. 1983. Praha - Svoboda

¹⁵⁴ DANIELOVÁ, Anna – Coj živ! Podivuhodný příběh sovětského rocku a jeho nehynoucího odkazu, in Host 6/2011 [online], [cit. 22.6.2021]. Dostupné na : https://casopishost.cz/files/magazines/258/host_2011_06.pdf

¹⁵⁵ Viz Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁵⁶ Бадраагийн Бадар-Ууган – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80-%D0%A3%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD

¹⁵⁷ Ibid., také osobní rozhovor s Enchdžargal Holákovou, 10.2022

páskách a kazetách, jej doprovází skupina estrádního typu Inemchéseg¹⁵⁸. Formou distribuce nahrávek a instrumentací Badrúgan připomíná sovětské bardy typu Okudžavy¹⁵⁹, Vysockého či Jevtušenka. Je jim podoben i lehce ambivalentním vztahem k režimu¹⁶⁰. Na rozdíl třeba od radikálního anti-sociálního Čojnoma¹⁶¹ Badrúgan působí smířlivěji, některé jeho skladby dokonce vyšly na albech politické písně¹⁶², na druhou stranu ale část jeho skladeb vychází oficiálně až po pádu režimu.

Jinak ale Badrúgan sovětské bardy nepřipomíná vůbec. Na jeho písních, vydaných například v posmrtné kompilaci *The Best Of* (2003)¹⁶³, je znatelný vliv prostředí, ze kterého vyšel. Houpavé rytmy a folk-rockové instrumentace zaobalují tradiční mongolské pentatonické melodie, z nichž naprostou většinu tvoří milostné písně, vyznačující se melancholickými náladami a velkou citovostí. Kromě silného navázání na vliv otce se preference tradičních témat projevuje i ve výběru autora textů, L. Mend-Ója¹⁶⁴. Mend-Ójo je básník Badrúganovy generace, pocházející z odlehlého Süchbátarského ajmaku na východě Mongolska. Ačkoliv se jedná o oblast Chövsgölu poměrně vzdálenou, umělci díky svému venkovskému původu zřejmě rychle našli společnou řeč.

Velmi dobrým příkladem jsou *Chonin cagány úl* (Beránky)¹⁶⁵, kde autor ve stylu tradičních mongolských písní vede paralelu mezi uplývající marnou láskou a mraky ve tvaru beránků, které odplouvají na obloze. Objevuje se také diktát osudu („*tavilan*“), který zhatí lásku, milenci jsou v podstatě neaktivní a nemají sílu osud změnit.

---

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Viz VONDRÁK, Jiří. Bulat Okudžava, aneb, Od Nohavici k Provázku. Omega. 2014. Praha: Dobrovský. ISBN 978-80-7390-224-7.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Viz např. Яруу найрагч Р.Чойномын онцлох шүлгүүд, [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.yolo.mn/z/7877>, рорř. (DOC) Ренчингийн Чойном | Виктор Балдоржиев [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://www.academia.edu/34240282/%D0%A0%D0%B5%D0%BD%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%A7%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%BC

¹⁶² Viz Улс төрийн дуу (1983, Vinyl - Discogs[online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.discogs.com/release/7326846-VariouS-%D0%A3%D0%BB%D1%81-%D0%A2%D3%A9%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD-%D0%94%D1%83%D1%83>

¹⁶³ Badar-Uugan on Amazon Music – Amazon UK. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.amazon.co.uk/music/player/artists/B09HM9W1G1/badar-uugan>

¹⁶⁴ Бадраагийн Бадар-Ууган – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80-%D0%A3%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD

¹⁶⁵ Б.Бадрууган- Хонин цагаан үүл. In : YouTube [online]. 14.3.2020 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/@user-sz6ji4nj1m> Kanál uživatele ФИЛОАПТЕК

Podobně starší skladba *Gerledž amdžágüj javna* (Žiji bez ženy)¹⁶⁶ vychází z tradice, a také určitě z vlivu osobnosti otce, významného lokálního skladatele. Houpavá, rozpustilá skladba, kde naprosto dominuje asijský hudební prvek, vypráví příběh mladíka, který hledá lásku. Objevují se stále tradiční motivy („*dzambúlin chorvó*“)¹⁶⁷, které píseň ukotvují v předmoderním, přírodním vnímání Mongolů¹⁶⁸.

Novější a překvapivější jsou například jeho písně, oslavující Ulánbátar, jako například *Ulánbátaryn agár*¹⁶⁹. Jedná se o spolupráci s pěveckým kolegou D. Dulamsürenem¹⁷⁰. Ulánbátar, rozvíjející se průmyslové město, je oslavováno jazykem, typickým pro venkovskou lidovou tradici, a vytváří se tak paradoxní spojení přírodního a městského. Je důležité, že se v této písni přírodní od městského neodděluje, naopak příjemný větrík zde existuje v symbióze s urbanizujícím se městem.

Badrúgan si svoji výjimečnou pozici dokázal udržet i po revoluci, kdy dokonce pracoval na ministerstvu kultury. Toto se ovšem netýká jen jeho pracovního postu, ale také umělecké dráhy. Tvořil dále, aktivně vystupoval, dokonce i v televizním vysílání. Jeho nejnovější písně, jako duet *Chajryn dursamdž*¹⁷¹, se poněkud odvrací od typicky mongolských hudebních témat. Právě Chajryn dursamdž je založena na motivku, zřejmě inspirovaným jednou americkou soulovou písní. Je zajímavé, že přesto přetrvává tradiční, květnatý jazyk. Stylistika veršů tedy značně kontrastuje s moderním, západně znějícím zvukem písně, který je pro Badrúgana značně atypický.

Badrúgan je věkově starší než zbytek interpretů, a i těžiště jeho hudební kariéry na časové ose předchází zbytek skupin. Je také představitelem vývojově staršího typu interpreta, těžiště jeho tvorby souviselo se sólovým vystupováním za doprovodu estrádní kapely. Procesy, které můžeme pozorovat i v západní populární hudbě, se tedy děly v určité míře i v Mongolsku, ale v jiném kontextu, v jiné době. Badrúgana v oblasti kytarové hudby nahradily, podobně jako na Západě, soubory, které byly více založeny na kolektivním pojetí

---

¹⁶⁶ Гэрлэж амжаагүй явна киноны дуу [LYRICS] Gerlej amjaagui yavna kinonii duu. In : YouTube [online] 10.3.2018 [cit. 22.6.2024] Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=rja_E3nB6f8. Kanál uživatele Myangat Babai

¹⁶⁷ Viz Bolor Dictionary. [online] [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.bolor-toli.com>

¹⁶⁸ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – Metaphors and Nomads, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

¹⁶⁹ Badruugan Dulamsuren Ulaanbaatariin agaар lyrics Бадрууган Дуламсүрэн Улаанбаатарын агаар In : YouTube [online] 17.3.2017 [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=10RQteWeKR4>. Kanál uživatele Мөнхбилэг

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Б.Бадар-Ууган & Оюундэлгэр - Хайрын дурсамж / В.Бадар-Ууган & Оюундэлгер - Hairiin dursamj In : YouTube [online] 2.9.2022 [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=ngCVYEVuV4o>. Kanál uživatele GeeBooM

vystupování. Badrúgan se oproti ostatním sólistům, vystupujícím s estrádními soubory, vymezuje jako silný, nezaměnitelný interpret s vlastním názorem, ceněný dodnes mongolským publikem. Je možným předchůdcem silných frontmanů skupin jako byl Cogtsajchan v Chonchu, nebo je nyní Batčulún v Nikitonu.

3.2. CHONCH

Kapela Chonch je, jak jsme již zmiňovali, asi nejdůležitější rockovou kapelou v Mongolsku pro období přelomu 80. a 90. let. Jako u většiny dalších kapel byl nejdůležitějším členem lídr skupiny, zpěvák, kytarista, pianista a výhradní autor textů Cogtsajchan. Název skupiny Chonch českému mluvčímu připomene východoasijský proslulý perkusivní nástroj gong, v mongolštině má ale chonch význam zvonku, odvozený od tradičních tibetských zvonků, nikoliv od gongu¹⁷².

S. Cogtsajchan byl na rozdíl od Badrúgana či Mend-Ója rozený Ulánbátařan. Sám sebe někdy nazýval *chotyn jamá*, tj. městská koza¹⁷³. Jeho otec N. Sosorbaram¹⁷⁴ měl nicméně ve velké úctě děda Naván-Osora, tajdže z Tešského okresu v Bulganském ajmaku¹⁷⁵, který se stal obětí komunistických perzekucí¹⁷⁶. Toto vědomí vlastního šlechtického původu a ztráty postavení během čojbalsanovských represálií se staly důležitou zkušeností v životě Sosorbaramova rodu¹⁷⁷.

Cogtsajchan nicméně využil příležitosti studovat v Sovětském svazu, přesněji řečeno v Irkutsku¹⁷⁸. Zde, podobně jako jiní příslušníci jeho generace, získal kvalitnější vzdělání než v Ulánbátaru a rozhodně větší kulturní rozhled¹⁷⁹. Jeho sestra Enchdžargal, která v Irkutsku studovala s ním, vzpomíná na společné recitace poezie pro dělníky¹⁸⁰, popřípadě seznamování se se studenty z exotických oblastí Sovětského svazu jako střední Asie, ale i z východoevropských sovětských satelitů¹⁸¹.

---

¹⁷² Viz Bolor Dictionary. [online] [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.bolor-toli.com>

¹⁷³ Viz ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Ulánbátar : BIT Servis, s. 11

¹⁷⁴ Ibid., s. 384

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁷⁹ Ibid.

¹⁸⁰ Enchdžargal Holáková, osobní rozhovor, 11.2022

¹⁸¹ Ibid.

Právě v Irkutsku začíná i období jeho aktivních hudebních pokusů¹⁸². Po úspěšném ovládnutí piana a kytary se vrací domů, kde pracuje podobně jako Badrúgan v mongolském státním rozhlasu, a ve volném čase skládá písně¹⁸³. Je možné, že některé jeho písně poprvé zazněly na společných sedáncích na chodbě paneláků, kde se mongolská mládež sdružovala ke zpěvu¹⁸⁴. Enchdžargal s úsměvem vzpomíná, že Cogtsajchan někdy muzicíroval v koupelně panelákového bytu jejich rodiny, popřípadě že někdy jeho písně nahrávala na svůj pracovní magnetofon¹⁸⁵. Jiná nahrávací technika nebyla v Mongolské lidové republice pro obyčejné lidi dostupná¹⁸⁶.

Mnohem důležitější bylo přátelství s pianistou Enchbajarem, kolegou z rozhlasu, se kterým se přátelil už od studentských let na Sibiři¹⁸⁷. V roce 1989 došlo v Mongolské lidové republice, asi vlivem událostí ve zbytku socialistického světa, k určitému uvolnění cenzury¹⁸⁸. Cogtsajchan s Enchbajarem se díky tomu začali odhodlávat ke zkoušení vlastního repertoáru¹⁸⁹.

Mimoto se Cogtsajchan stává politicky aktivním¹⁹⁰ v novém opozičním hnutí Nová doba kolem výše uvedeného S. Dzoriga¹⁹¹. Jak jsme si řekli, první Cogtsajchanovy písně zněly právě na Dzorigových přednáškách¹⁹², což vyústilo v řadu Cogtsajchanových problémů s tajnou policií¹⁹³. Co vedlo Cogtsajchana k rozhodnutí politicky se aktivizovat, je sporné. Jeho sestra Enchdžargal konstatuje, že „jamar č argagüj.“

Nejlépe Cogtsajchanovu tvorbu zastupuje album *Chonchny dú* (Píseň zvonku)¹⁹⁴¹⁹⁵ nazvané podle největšího hitu skupiny. Zatímco na živých vystoupeních Cogtsajchan vystupoval

---

¹⁸² Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.77-86

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Enchdžargal Holáková, osobní rozhovor, 4.2022

¹⁸⁵ Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.77-86

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Viz ATWOOD, Christopher – *Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire*, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9

¹⁹² Viz ЦОГТСАЙХАН, С. – *Хонхны дуу*. 2003. Ulánbátar : BIT Servis

¹⁹³ Enchdžargal Holáková, osobní rozhovor, 4.2022

¹⁹⁴ Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

spolu s klavíristou Enchbajarem a kytaristou Enchboldem¹⁹⁶, pro účely nahrávání skladeb profesionálně si přizval hudebníky z estrádních Sojol Erdene¹⁹⁷. Aranžmá skladeb je tedy založeno na sovětských syntenzátorech, zkreslené kytáře, a bicím automatu sovětské výroby. Jemně znějící hudba je v kontrastu s poměrně drsnými a drásavými texty. A tato charakteristika neplatí pouze pro typicky politické písně, ale i pro písně milostné. Cogtsajchan je oproti svým vrstevníkům drsnější, otevřenější, upřímnější a výmluvnější.

Podstatnou složku Chonchny dú tvoří protestsongy. *Alban tasalgány conchór*¹⁹⁸ (Z okna úřadu) tvrdě kritizuje byrokracii, *Bi adžilgüj chün* (Jsem nezaměstnaný)¹⁹⁹ nezaměstnanost, *Bidní aranšin* (Náš způsob)²⁰⁰ neupřímný optimismus mongolského obyvatelstva, *Chünd üjldveryn chot* (Průmyslové město) exploataci jedinečné mongolské přírody, *Chotyn gudamdžid* (Po ulici města) bezútěšnost Ulánbátaru za socialistického období. Jako řešení Cogtsajchan vidí zvuk zvonku, *Chonchny dú*, který Mongolsko probudí z noční můry, která mu cenzurou zacpává ústa a oči. Tento zvonek ale není západním zvonkem u dveří, ale buddhistickým zvonkem. Ačkoliv je Cogtsajchan ze všech zastoupených textařů asi nejvíce západně smýšlejících, nezpronevňuje se tedy mongolské tradici.

Ačkoliv Mongolsko, nebezpečně lavírující mezi Ruskou a Čínou ve skladbě *Chamchúl* (Stepní běžec)²⁰¹, čeká na „západní vítr“, Cogtsajchan se ve skladbě *Öršö* (Odpust')²⁰², vrací k prapředkům Čingischánovi, a prosí jej, aby odpustil Mongolům to, že na něj zapomněli. I na živých vystoupeních, jako např. pro japonský televizní kanál Asahi, Cogtsajchan za kapelu nechává umístit prastaré vyobrazení Čingischána coby zakladatele dynastie Yüan z taipeiského muzea²⁰³.

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.82 Překlad : „Jinak to nešlo.“

¹⁹⁵ Album Chonchny dú je dostupné celé na YouTube zdarma na odkazu

Хонхны дуу – YouTube. In YouTube [online]. [cit. 22.6.2024].

https://www.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_lUEKRgQDVRihI3vG8IOf0d7bnOCTMeYgQ, popř. viz

ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Ulánbatar : BIT Servis, s. 324-335

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 77-86

¹⁹⁸ Viz pozn. 167

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Ibid.

²⁰³ Honh hamtlag 1991 on japand Asahi TV. In : YouTube [online]. 3.11.2014 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=fuYtOwW9CXE>. Kanál uživatele Enkhbold Dovdon

Myšlení Cogtsajchana je zvláštním hybridem východního a západního. Na jednu stranu v něm určitě byla hrdost na své předky, mongolské tajdže, na druhou stranu ale čekal „západní vítr“, podobně jako stepní běžec v jeho písni. Jeho sestra Enchdžargal dosvědčuje, že se na mongolské poměry vyznal v západní hudbě, a pilně ji sledoval²⁰⁴. Jako první v Mongolsku experimentoval s pro Mongoly velmi netypickou formou blues²⁰⁵, zároveň se také aktivně pokoušel napsat charitativní píseň ve stylu *We Are The World*²⁰⁶. V alternativní verzi Chonchny dú, obsažené na stejnojmenném albu, emblematický refrén skladby zpívá ženský sbor. Na této nahrávce vynikne melodická podobnost refrénu *Chonchny dú* právě s *We Are The World*²⁰⁷.

Po převratu se Cogtsajchan spíše než hudbě začíná věnovat politice jako velmi činný příslušník nově vzniklé Demokratické strany (Ardčilal nam)²⁰⁸, jímž byl až do svojí předčasné smrti. Závěrečný refrén *Chonchny dú*, tj. Dzorgíg badrá²⁰⁹, lze interpretovat dvěma způsoby. Buď se jedná o výkřik, kterým chce v Mongolech vzbudit odvahu, anebo je to skrytá, velmi nepřímá pocta právě S. Dzorigovi, zakladateli demokratické strany. Cogtsajchan se za svoji politickou činnost dočkal řady poct, mimo jiné vztyčení sochy v nadživotní velikosti v rodné ulánbátarské čtvrti Bajangolu, popřípadě v ajmačním centru Sansar v Bulganském ajmaku, odkud pocházel jeho rod. Na předvolebním meetingu Demokratické strany v Bajangolu v říjnu 2023 bylo navíc možné zaslechnout písně *Bi adžilgüj chün* a *Chonchny dú*.²¹⁰

Bylo by chybné považovat Chonch pouze za politickou kapelu. Cogtsajchan také napsal řadu velmi zdařilých milostných písní. Svižná *Úlen čölóny nar*²¹¹ (Sluneční paprsky, prosvítávající mraky) je ještě vedena v badrúganovském duchu paralelou mezi uplývajícími ročními obdobími a vadnoucí láskou. V *Boró* (Děšť)²¹², a obzvláště v úpěnlivé *Chajr miň bílé*

---

²⁰⁴ Enchdžargal Holáková, konzultace, 4.2022

²⁰⁵ Viz ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Улánбáтар : BIT Servis, s. 357

²⁰⁶ Ibid., s. 351

²⁰⁷ Srovnej Honhnii Duu (Version 2) In : YouTube [online]. 18.6.2018 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=Cf9yflhPIVw&list=PLTyGebG3hyeIQyjOukd403_b1kVRSw6aR&index=15. Kanál uživatele S. Tsogtsaikhan - téma a "We Are The World" - OFFICIAL 35th ANNIVERSARY VIDEO. In : YouTube [online]. 16.4.2020 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=p34sK9AYQN4>. Kanál uživatele lionelrichie

²⁰⁸ Viz ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Улánбáтар : BIT Servis, s. 398

²⁰⁹ Viz pozn. 167

²¹⁰ Zaslechnuto při pobytu v Bajangolu v Улánбáтару, 10.2023

²¹¹ Ibid.

²¹² Ibid.

či (Přeci jsi moje láska)²¹³ Cogtsajchan pracuje s pro mongolskou poezii neobvyklou městskou lyrikou, čímž způsobuje v mongolské milostné písni menší revoluci.

Po smrti frontmana skupina Chonch pokračuje v triu, a vystoupila například i na proslulém festivalu Playtime v roce 2017²¹⁴. Obzvláště milostné písně Chonchu se v Mongolsku těší i v současné době popularitě. Ačkoliv tedy Chonch nedosahují proslulosti mladých rapperů, mnohostranná osobnost jejich frontmana jim zaručuje význam i pro moderní publikum. Svědčí o tom coververze skladeb v talentových soutěžích, anebo i mladými umělci mimo hlavní proud, často dokonce i z oblasti rapu²¹⁵.

3.3. CHARANGA

Dalším souborem, který vznikl v předrevolučním roce 1989, je Charanga²¹⁶. Zakladatelem skupiny je C. Enchmanlaj, kytarista kapely, ale také multiinstrumentalista se zkušenostmi například z estrádní skupiny Ajdzam²¹⁷. Ten kolem sebe v roce 1989 shromáždil hudební těleso, které kromě něj ještě tvořil doprovodný kytarista E. Cendsüren, klávesista Ch. Bulgan, baskytarista C. Čulúnbat, bubeník N. Purevdaš, a zpěvák Ch. Lchagvasüren, jedna z nejemblematičtějších postav současného mongolského rocku. Specifitou této skupiny je to, že se většina hudebníků znala již dlouho, protože většina z nich kočovala kvůli hudbě po celém Mongolsku, podle toho, ke kterému hudebnímu tělesu byli přiděleni²¹⁸.

Za socialismu totiž takto fungoval i hudební provoz. Hudebník si nemohl vybírat tělesa, se kterými mohl performovat, ale byl k nim přiřazen. Členové skupiny Charanga tedy mají kořeny v tomto systému. Charanga se ale ovšem od estrádních souborů minulosti liší tím, že je stejně jako Chonch osobní projekt. Hlavním autorem textů je Ch. Lchagvasüren, zřídka Charanga zhudebňuje i texty či básně jiných autorů. Lchagvasüren ovšem přes svoji impozantní image nehraje tak důležitou roli v kapele jako Cogtsajchan v Chonchu. Lídrem skupiny je C. Čulúnbat, zatímco Lchagvasüren plní funkci autora textů a zpěváka²¹⁹.

---

²¹³ Ibid.

²¹⁴ Хонх хамтлаг | Live at Playtime Festival 2014. In : YouTube [online]. 4.5.2016 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=7MEk7BdJalU>. Kanál uživatele Playtime Festival

²¹⁵ hip hop all stars-honhnii_duu(MONGOLIA) In : YouTube [online]. 6.12.2008 [cit. 22.6.2024].]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=74VxFi_uyyo . Kanál uživatele Dimasou

²¹⁶ “Харанга” хамтлагийн тухай СОНИРХОЛТОЙ 13 баримт. Ublife.com, 5.6.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ub.life/p/14551>

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Ibid.

Podobně jako v Mongolsku Chonch či v Tuvě ethno-rockoví Jat-Cha²²⁰ Alberta Kuvezina odvozuje Charanga svůj název od tradičního asijského hudebního nástroje. V tomto případě je to skutečně gong²²¹, nástroj s širokým využitím po celé východní a jihovýchodní Asii, a do určité míry nástroj pro Asii symbolický.

Pro kapelu Charanga je typický pompézní, rockový zvuk, vypjaté vokály, a určitá nabubřelost, co se týče textové stránky. Na rozdíl od poměrně civilních Cogtsajchanových textů jsou Lchagvasürenovy texty plné velmi šroubovaných výrazů a archaismů. Co se týče náplně textů, převládá především milostná tematika a oslava tradičních mongolských propriet, jako domoviny (*Manan* z alba Vol. 1), studentských let, přátelství či života chápaného v cyklickém, šamansko-buddhistickém pojetí (*Am'dral, Bodlyn tengis* z alba Vol. 1)²²².

Charanga vydala řadu alb. S vydáváním desek se nezačalo hned po konci totalitního režimu. První kazety Vol. 1 a Vol. 2 kolovaly na kazetách už od roku 1993 a 1995²²³, v souborném vydání byly dostupné až v roce 2023. Na albu převládají písně s milostnými tématy, občas prokládané filozofickými. Další album, nazvané také anglicky, *The Sound of the Century*, vyšlo v roce 1997²²⁴. Všimněme si, že v případě Charangy se angličtina objevuje v titulech alb. Názvy jako *Vol. 1* či *The Sound of the Century* navazují na pompéznost anglických rockových vzorů, volume coby obsah až do oblasti vážné hudby, kdy evokuje název sborníku kompletních děl nějakého klasického autora. V souvislosti s tehdejší módou vydávat akustické verze alb vyšlo mongolsky nazvané album *Dzamd garjá* (Vydejme se na cestu), a to v roce 2000. Následujícím řadovým albem bylo opět anglicky nazvané *Color of the World* z roku 2003. Od té doby skupina v nahrávání nových písní nepokračovala. Vidíme, že na tak dlouho působící kapelu se jedná o diskografii poměrně sporou.

Skupina je velmi silně navázána na Německo, kde vyšlo její první album²²⁵, a na Rusko. V Moskvě má C. Enchmanlaj byt, ve kterém často přebývá²²⁶. Moskva se objevuje explicitně v

---

²²⁰ Yat-Kha : Music. [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://yat-kha.bandcamp.com/>

²²¹ Viz Bolor Dictionary. [online] [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.bolor-toli.com>

²²² Kompletní diskografie skupiny Charanga dostupná na kanálu Haranga – topic, viz Haranga-téma. In : YouTube [online] [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/channel/UCFZydkWReBrV0yfxAlxsMNA> .

²²³ НАМУУН, Г. - “Харанга” хамтлагийн тухай СОНИРХОЛТОЙ 13 баримт. Ublife.com, 5.6.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ub.life/p/14551>

²²⁴ Ibid.

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Ibid.

textu písně *Moskvagin boró*²²⁷ z alba *The Sound of the Century*, nostalgickém vzpomínání na lásku ze studentských let. Dále jsou snímky z Rudého náměstí použity ve videoklipu ke skladbě *Manan (Mlha)*²²⁸, jejíž text je psán z pozice mladíka, který v daleké cizině vzpomíná na domovinu.

Charanga hraje dál, část souboru podpořila Lchagvasürena spoluprací na hitu *Üdzesgelent miň* (Krasavice moje)²²⁹ z roku 2017, na jejímž videoklipu spolupracovala s mongolskými baletními mistry, vstoupila vítězně do předchozího desetiletí, a udržuje si význačnou pozici i mezi současnými interprety. Dalším velmi pozoruhodným a povedeným sólovým Lchagvasürenovým singlem, opatřeným nostalgickým videoklipem je *Najdz miň* (Kamarád můj)²³⁰, ke kterému přizval kolegy Enchmanlaje. Dalším důležitým Lchagvasürenovým počinem v poslední dekádě je porotcování soutěže Mongolia's Got Talent.

Na nedávném vystoupení v říjnu 2023 v UB Palace zažila Charanga velký úspěch²³¹, ačkoliv hlavní zpěvák v té době pobýval na dovolené ve Spojených státech. Lchagvasüren ale před nedávnem zavítal do nově otevřené koncertní haly ve vnitromongolském Ordosu²³², kde byla skupina místním publikem také náležitě oceněna. To dokazuje návrat ke kontinuitě vztahů Mongolů s Vnitřními Mongoly, podpořený a posílený uměním hudby.

3.4. ČINGIS CHÁN

Čingis Chán je ze všech zmíněných kapel asi nejstarší. Za její vznik lze považovat už některé experimenty v roce 1982²³³. Ústřední osobou ve vzniku této kapely je její frontman, extravagantní zpěvák D. Džargalsajchan. Tato významná postava mongolské rockové hudby se hudbě věnovala zhruba od třinácti let, a stala se stálíci mnoha talentových soutěží.

---

²²⁷ Viz poznámka 193

²²⁸ Videoklip dostupný na : ХАРАНГА "МАНАН" - Haranga Manan (Official Video). In : YouTube. [online]. 5.6.2018 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=kObAgrM0r3Y>. Kanál uživatele On'n'Off Records

²²⁹ Харангын Лхагваа, Энхманлай - Үзэсгэлэнт минь. In : YouTube. [online]. 27.10.2016 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=cZuDWLFC3_g. Kanál uživatele Харангын ЛХАГВАА Official Channel

²³⁰ Лхагвасүрэн Найз минь Lkhagvasuren Naiz mini 2013 (Official video). In : YouTube. [online]. 15.10.2013 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=CKDUtINrDWA>. Kanál uživatele Johnny Dulamsuren

²³¹ Viz oficiální FB profil události рок поп Гала тоглолт UB palace-т | 10 сарын 27-нд өөрийгөө чөлөөлье [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://m.facebook.com/ubconcert/videos/195051310289476/>

²³² Haranga ordos togloлт. In : YouTube. [online]. 2.9.2023. [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=u4UoHPiaf7s>. Kanál uživatele Avaa

²³³ Чингис Хаан / Chinggis Khaan group /. In Facebook. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.facebook.com/ChinggisKhaangroup/>

Nakonec prošla asi nejvýznačnějšími estrádními soubory této doby, Bajan Mongol a Sojol Erdene²³⁴.

Kdy vlastně skupina Čingis Chán jako samostatné těleso vznikla, není jasné. Ačkoliv některé zdroje uvádí teprve rok 1989, Džargalsajchan preferuje výše zmíněný rok 1982²³⁵. V komentářích k jedné písni skupiny se mi podařilo nalézt svědectví jednoho ruského fanouška, který si jasně vzpomínal na koncert v Erdenetu v roce 1988. Tento zdroj by si zasloužil větší výzkum, možná by posloužil jako zajímavé svědectví propojení ruských a mongolských fanoušků rockové hudby.

Nicméně se Čingis Chán stala po pádu režimu asi jednou z nejvýraznějších mongolských kapel, a vydala řadu úspěšných alb. Skupina se definuje jako soft-rocková²³⁶.

Diskografie skupiny je na mongolské poměry obsáhlá vlastně celkem průměrně. První album, pojmenované *Chálgýg miň togšóč* (Zaklep mi na dveře) podle titulního singlu, vydává až v roce 2000. Další album přichází až o pět let později, tedy až v roce 2005, a je opět nazváno podle titulního hitu *Erchúgín chavar* (Jaro v Irkutsku). Další pauza mezi alby trvá dalších sedm let, a Čingis Chán se na scénu vrací až v roce 2012 deskou *Šuvúd nutag bucágúj* (Ptáci se nevrátili domů). Následovala další pauza mezi nahráváním, kterou skupina přerušila až po sedmi letech. V roce 2019, krátce před propuknutím pandemie COVID, Čingis Chán vydávají svoje zatím poslední studiové eponymní album²³⁷.

Na koncert Čingis Chána jako na důležitý zážitek vzpomíná ve svém popularizačním cestopise *Stepní říše : zpráva o Mongolsku* bývalý poradce mongolských porevolučních komunistických vlád Tjalling Halbertsma²³⁸. Během pořizování rozhovorů pro moji bakalářskou práci jsem se se silným názorem na skupinu Čingis Chán setkal u Robina Denzena, česko-mongolského jazzového hudebníka, který jednu dobu působil profesionálně v ulánbátarském UB Jazz Clubu²³⁹. Robin Denzen charakterizoval Čingis Chán

---

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Viz Чингис Хаан – YouTube. . [online]. [cit. 22.6.2024] Dostupné na :

<https://www.youtube.com/@chinggiskhaangroup>

²³⁶ Чингис Хаан / Chinggis Khaan group /. In Facebook. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.facebook.com/ChinggisKhaangroup/>

²³⁷ Celá diskografie dostupná na kanálu Чингис Хаан – YouTube. . [online]. [cit. 22.6.2024] Dostupné na :

<https://www.youtube.com/@chinggiskhaangroup>

²³⁸ Viz HALBERTSMA, Tjalling - Tjalling, *Stepní říše*, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4

²³⁹ Viz Rozhovor s Robinem Denzenem. In GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 86-101

jako paradoxní skupinu, která zároveň oslavovala lidskou svobodu a z evropského pohledu brutálního dobyvatele Čingis Chána²⁴⁰.

Když se podíváme detailně na tvorbu skupiny, je tento zdánlivý paradox z mongolského pohledu na věc okamžitě vysvětlen. Většina skladeb pluje v jemném, soft-rockovém soundu, který pro mongolského posluchače nepůsobí rušivě, a pentatonickými melodiemi vlastně upomíná na tradiční mongolskou hudbu. Většina textů evokuje pozitivní, nekonfliktní nálady, lásky, oslavu sportů, popřípadě domovin autorů a přírodních oblastí.

Dalo by se říci, že Džargalsajchan coby výsostný autor textů pro Čingis Chán se drží představy svobody, která je vlastně čingischánovská. Není důležitá svoboda občana jako v západním pojetí, je důležitá svoboda v sepětí s přírodou a kolektivem, určitá svoboda prožívání a cítění, která nemusí souviset se svobodou se občansky angažovat. I tato svoboda prožívat a cítit byla za komunismu potlačena. Vzpomeňme si na perzekuce, které se týkaly jak buddhistů, tak tengristů/šamanistů a kazašských muslimů. Opět je nutné připomenout si nucené zapomnění na Čingischána a Velkou mongolskou říši²⁴¹. Jestliže Čingis Chán vrací do hry tato témata, vrací je v hávu mongolského pojetí svobody, tj. tekutého prostoru²⁴², neohrazeného byrokracií totality.

Skupina Čingis Chán v současnosti nehraje, respektive nepůsobí koncertně jako sevřená rocková skupina. Džargalsajchan si vlastně spravedlivě značku přisvojil pro sebe, a vystupuje coby Čingis Chány Džargalsajchan, tedy Džargalsajchan z Čingis Chánu. Jak je v Mongolsku zvykem, vystačí si sám s mikrofonem a playbackem. Je ovšem otázkou, jak je jeho pozice v současném mongolském šoubyznysu silná. Na říjnovém koncertě v UB Palace byl Džargalsajchan zařazen hned na začátek programu, čímž se coby interpret dostal do značné nevýhody oproti dalším vystupujícím. Setkal se poměrně s vlažným přijetím publika, a nakonec byl převálcován mladými agresivními hiphopery, kteří mongolskou

---

²⁴⁰ Ibid.

²⁴¹ Viz AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste [online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

²⁴² O neohrazenosti a chápání mnohoznačnosti v Mongolsku apod. viz např. MIKOS, Rachel. Ambiguity and Abstraction in Mongolian Riddles: An Ethnolinguistic Analysis. 2020. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/123661/140084571.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 23-25

národní hrdost proklamují o hodně drsnější než on, ale také souputníky z Charangy, které coby sevřené a sehrané kvarteto zahráli poměrně slušný set soft-rockových písní²⁴³.

3.5. CHURD

O Churd bylo již v této práci napsáno, že jako jediná vznikla „zdola“, mimo „cech“ zavedených hudebníků. Byla založena v Ulánbátaru železničními dělníky už v roce 1988²⁴⁴. Od počátku se od kapel, vytvořených profesionálními hudebníky, značně odlišovala. Explicitně se hlásila k zahraničním metalovým vzorům, spíše než k tradici jemnějšího mongolského rocku. Název skupiny ostatně může částečně odkazovat na oblíbený žánr hudebníků, speed metal, protože churd znamená rychlost, a kapela původně vystupovala pod ruským ekvivalentním názvem Skorost'²⁴⁵.

Ze všech zastoupených skupin je neaktivnější, co se týče nejen turné, která absolvuje, např. v roce 2023 po krajanských komunitách v Austrálii²⁴⁶, a pak hned v roce 2024 po Evropě²⁴⁷. Churd je také skupinou, která vyprodukovala nejvíce alb. První dvě vyšla již v roce 1997 pod sebevědomými názvy *The Best Collection I a II*. Další, mongolsky nazvaná deska, vyšla už v roce 1999 pod názvem *Ödör šönö* (Den a noc). Nové milénium přineslo v roce 2001 desku, opět velkoryse anglicky nazvanou *The Best Collection III*. Ještě téhož roku vychází opět mongolsky nazvaná *Mjangan džild gantsan* (V miléniu), oslavující jménem přelom tisíciletí. Až o čtyři roky později přichází Churd s novým počinem *Dzürlech argagüj* (Nelze srovnávat), pojmenovaným podle titulní písně. Následující alba vydávala skupina v rozmezí pěti až šesti let. První v roce 2010 vyšlo *Chajryn salchi* (Vítr lásky), v roce 2016 *Narlag divádžin* (Slunný ráj), a poslední novinka *Dolón terbüm* (Sedm miliard), odkazující zřejmě na počet obyvatel planety, v roce 2021²⁴⁸. Na tomto albu hostovala mongolská popová diva Uka²⁴⁹, hudebním žánrem se odlišující od zaměření Churdu²⁵⁰.

---

²⁴³ Viz pozn. 229

²⁴⁴ Viz MARSH, Peter. *Mongolian Rock and Pop Book: Mongolia Sings its Own Song*. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://books.google.co.uk/books?id=6TODQUZj--UC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ Viz Hurd [online]. [cit. 22.6.2024]. https://www.facebook.com/hurdband/?locale=cs_CZ

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ Kompletní diskografie Churd na Spotify : Hurd | Spotify. [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://open.spotify.com/artist/2LygSNMpBTs43gGrMpYr3s>

²⁴⁹ O Uce se několikrát zmiňuji v bakalářské práci GERNEŠ, Petr. *Současná populární hudba v Ulánbátaru*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, např. s. 44

²⁵⁰ Videoklip k singlu je dostupný na odkazu Hurd feat. UKA – 7 Terbum. In : YouTube [online]. 27.8.2019 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=L97udwrEXVY>

První alba skupiny jsou vyloženě metalová, co se týče zvuku. Soundu kapely dominují rychlé rytmy, agresivní zpěv, zkreslené kytary, a bicí, používající často dvoukopák. Co však Churd odlišuje od anglosaských metalových vzorů, je typicky mongolský obsah textů. Zpívá se o láskách, filozofuje se o životě z pohledu mongolských tradic. Někdy je zajímavě propojena představa západního rockera s mytologickou představou, vlastní pouze Mongolům, jako například ve skladbě *Čono*²⁵¹. Na tomto případu lze vidět zajímavé propojení mongolského a západního, které je pro mongolský rock typické. Naprostá nápodoba západních vzorů prakticky neexistuje, vždy se domácí a zahraniční prvky propojují.

Zlom ve tvorbě skupiny Churd nastává během příchodu nového milénia. Instrumentář kapely se doplňuje o tradiční morinchúr, tempa skladeb se zvolňují. Hudební složka skladeb najednou více koresponduje s texty, které jsou stále tradičnější. O metalu se v podstatě nedá mluvit.

Churd v poslední době zvukově spíše připomíná jemný rock kapely Čingis Chán. Podobnost je například i ve výběru témat, kdy naprosto dominují milostné a nacionalistické písně, někdy proložené studentskou písní jako *Neg angínchan* (Spolužáci)²⁵². V této skladbě se spojuje navíc představa cudné, dětské lásky s nostalgií po školních letech. Tuto zvláštní atmosféru dokresluje videoklip, kdy do školních lavic usedají a milostná psaníčka si vyměňují dospělí Mongolové v pionýrských šátcích. Pionýrské šátky zřejmě nemají v Mongolsku zátěž ideologickou, spíše se spojují s nostalgickým vnímáním dětství. Koneckonců, v některých mongolských městech je školní děti nosí stále, jako například v Altanbulagu.

Pokud by tuto změnu posuzoval ortodoxní západní rocker, mohl by toto „vyměknutí“ u heavy metalové skupiny brát až úkorně, Churd se ale tato taktika návratu k mongolským hodnotám zřejmě opravdu vyplácí, o čemž svědčí úspěch jejich nových hitů. Na mongolské poměry se také jedná o skupinu velmi aktivní, a čile koncertující, nicméně především mimo území Mongolska, především, jak bylo již řečeno, v Austrálii a v Evropě, dokonce 16. března v Česku. Velmi důležitou kapelou jsou Churd i pro publikum ve Vnitřním Mongolsku, kde se

---

²⁵¹ Text skladby dostupný na : Chono | Hurd Lyrics, Meanings and Videos. [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://sonichits.com/video/Hurd/Chono>

²⁵² Hurd - Нэг Ангийнхан (Official Music Video). In : YouTube [online]. 24.6.2022 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=OLXzPvzs9xI>. Kanál uživatele Hurd

proti jejich hudbě vymezují i místní orgány²⁵³, které rockery podezřívají z šíření protičínských nálad. Ačkoliv na první pohled působí konzervativně, v Čínské lidové republice mají písně Churd jasný politický náboj, vymezení se proti většině, respektive vládní moci. Je to druhý případ, po skupině Charanga, kdy mongolská hudba zarezonovala ve Vnitřním Mongolsku, a to ještě opravdu politicky. Odhaluje se tak politický potenciál mongolské rockové hudby, která může na první poslech působit krotce a konzervativně.

3.6. NIKITON

Nikiton je ze všech skupin nejmladší. Kvintet kolem extravagantního pianisty a zpěváka Batčulúna zvaného Báčka vznikl v roce 1995²⁵⁴, a brzy zazářil na rockovém festivalu v Kazachstánu²⁵⁵. Již toho roku vychází první album *Camcá tajl*²⁵⁶, plné velmi roztoužených a explicitních milostných písní. Zpěvák Batčulún je také jediným přetrvávajícím členem poměrně často se měnící sestavy kapely, a jeho procitěný chraplák je charakteristickým znakem soundu seskupení. Zvuk skupiny je překvapivě ambiciózní, založený především Batčulúnovým virtuózním schopnostem hráče na piano. To mu dovoluje často přecházet z milostných balad pozvolně až k pasážím, připomínajícím progresivní rock 70. let.

Co se textů týče, už úvodní píseň *Camcá tajl*²⁵⁷ naznačuje, jakým směrem se bude autor textů ubírat. Na mongolské poměry velmi explicitní text sice pracuje s tradičními přírodními motivy, výzva ke svléknutí ale musela v době vydání působit jako velmi šokující. V podobném duchu se nese skladba *Tögöldör* (Drahocennost)²⁵⁸, oslavující zpěvákův klavír. Spíše než hudební nástroj má člověk pocit, že Batčulún opěvuje milovanou bytost, ke které cítí osudovou fyzickou přitažlivost.

Vášnivost, typická pro Batčulúnův projev, se projevuje i na dalších albech. Nové desky ale na sebe nechaly dlouho čekat. Další nová, *Úlen üst* (V horské vodě)²⁵⁹, vyšla až v roce 2012. Ve stejné dekádě, ještě v roce 2015, vyšla deska *Nandin šütén* (Drahá modla)²⁶⁰, obsahující

---

²⁵³ Viz SOUTHERLAND, Dan – China Walls Out Mongolian Band. In : RFA [online]. 18.11.2004 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://www.rfa.org/english/news/arts/mongolia_music-20041118.html

²⁵⁴ Viz MARSH, Peter. Mongolian Rock and Pop Book: Mongolia Sings its Own Song . [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://books.google.co.uk/books?id=6TODQUZj--UC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

²⁵⁵ Никитон - Цамцаа тайл (Казакстан, 1997 он). In : YouTube [online]. 29.3.2017 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=JSVNY21t2is> . Kanál uživatele Enkhtur Turbat

²⁵⁶ Celá diskografie skupiny Nikiton dostupná na oficiálním YouTube kanálu : NICITON Official Channel In : YouTube [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/@NICITONofficialchannelmongolia>

²⁵⁷ Ibid.

²⁵⁸ Ibid.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Ibid.

stejnomený hit, zpracovávající kontroverzní téma jednorázové nevěry, za kterou se milenec partnerce srdceryvně kaje. Zatím poslední deska *Či minijh* vyšla za pandemie COVID v roce 2020. Tato deska obsahuje obrovský hit Nikitonu, *Či minijch*, se kterým Batčulún slaví stále ohromný úspěch.

Tyto desky ale nemůžeme považovat za monotematické. Témata, která se v nich opakují, jsou vlastně stejná jako u dalších kapel, vracíme se opět k oslavě mongolské národnosti, vyznání lásky milovaným partnerkám, rodičům, přátelům apod.. Co je nové, je až nemongolská vášnivost, kterou Batčulún vkládá do svého projevu i do textů samotných.

Největším hitem kapely je *Či minijch* (Ty jsi moje)²⁶¹, která je vlastnickým zvoláním touhy po milované. Batčulún se zde vyznává z touhy získat svou milovanou za každou cenu, a lačně přisát své rty na její. Spíše než na poměrně cudného Badrúgana nebo Lchagvasürena, písničho o duších, navazuje Batčulún na Cogtsajchanovy výkřiky v *Chajr miň bilé čí*. Jenomže v Batčulúnově případě je láska mnohem fyzičtější, intenzivnější než u spíše intelektuálního Cogtsajchana. Skladba *Baby*, z předposlední alba *Nandin šütén*, pracuje s podobným vyjádřením lásky. Využití anglického slovíčka k označení milované je také dvojsměrné. Na jednu stranu může být součástí Batčulúnovy rockerské pózy, na druhou stranu ale některá anglická slova v současné mongolštině tak zdomácněla, že mohou být považována za vlastnější výraz citu než mongolský ekvivalent. Kapišovská oblibu anglických výrazů vysvětluje tím, že „je (to) dáno nejen její rostoucí znalostí a jejím praktickým používáním, ale také všeobecnou přítomností anglických nápisů, popisků či výrazů (například příkazy v mobilních telefonech, počítačích, veřejné nápisy apod.) (...)“²⁶²

Titulní píseň stejného alba *Nandin šütén* (Velectěná modla)²⁶³ pracuje s v Mongolsku, ale de facto celé Asii poměrně tabuizovaným problémem, a to s nevěrou. Nevěrný milenec se taxi vrací k milované, a prosí ji o odpuštění. Podobně jako Čojnom matku²⁶⁴ označuje Batčulún milovanou za modlu²⁶⁵, a prosí ji za odpuštění (öršó) jako jakési božstvo. Na jednu stranu se vrací k archaickému, náboženskému slovníku, na druhou stranu Batčulún vyjadřuje strasti ulánbátarského městského člověka.

---

²⁶¹ Ibid.

²⁶² KAPIŠOVSKÁ, Veronika. Dynamika slovní zásoby cizího původu v současné mongolštině. 2011, Praha: Univerzita Karlova [online]. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47074/140005569.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.35

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ Р.Чойном "Миний шүтээн" R.Choinom "Minii shuteen". In : YouTube [online]. 18.9.2021 [cit. 22.6.2024]. <https://www.youtube.com/watch?v=z2VvLETIfso>. Kanál uživatele DORJ's Voice

²⁶⁵ Ibid. jako 232

Je zajímavé, že podobně jako Džargalsajchan na výše zmíněném koncertu vystupoval Batčulún sám pouze s pianem. S produkcí svojí skladby *Či minijch*, ozdobenou o některé pianové exhibice, sklídil celkem velký úspěch²⁶⁶. Je ale pozoruhodné, že v současné době velká část mongolských rockových frontmanů vystupuje bez domovské kapely.

4. ANALÝZA VYBRANÝCH TEXTŮ

4.1. ZÁVĚRY Z PŘEDCHOZÍ KAPITOLY A ÚVAHA NAD ZDROJI MODERNÍ MONGOLSKÉ

NÁRODNÍ IDENTITY

V minulé kapitole jsme si nastínili vývoj a tvorbu vybraných rockových kapel 80. a 90. let v Mongolsku. Pouze jedna z nich se věnovala skutečným protestsongům západního střihu, a to skupina Chonch. Není možno říci, že by ostatní skupiny byly apolitické, ale ani u jedné se nedá hovořit o aktivismu v západním slova smyslu. U většiny kapel převažují písně milostné, následovány nacionální tematikou.

Vysvětlení může být mnoho. Jedním z nich je, že se v politickém klimatu nejen 80., ale i 90. let psalo těžko. V 80. letech to bylo prakticky nemožné kvůli represivní povaze totalitního komunistického režimu²⁶⁷. V 90. letech ale nedošlo k naprostému odstranění represivní podstaty systému. Zaprvé nedošlo k odstavení totalitní strany od moci, zadruhé došlo k prudkému zhoršení ekonomiky a kvality života obecně, tudíž kromě politických problémů většina občanů musela začít řešit problémy existenční²⁶⁸. Zatřetí nedošlo k proměnění mentality na demokratickou, k čemuž de facto nedošlo doposud, což není problém nejen Mongolska, ale převážné většiny post-komunistických států²⁶⁹. Mongolsko před rokem 1990 demokracii nezažilo, a zůstává společností klanovou a silně hierarchickou. Podobně jako v zemích východní Evropy došlo k řadě dosud nevyjasněných úmrtí vysokých politických představitelů, a také některých aktivistů²⁷⁰. Toto klima přetrvává dodnes, kdy dochází k vykonstruovaným obviněním investigativních novinářů²⁷¹ či dokonce ke

---

²⁶⁶ Viz pozn. 229 a 241

²⁶⁷ Viz SCHWARZ, Michal. Mongolsko. Stručná historie států. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-462-3.

²⁶⁸ Viz Rozhovor s Enchdžargal Holákovou. In GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁶⁹ Viz BATBAYAR, B.E. – From Homo sovieticus to Homo post-sovieticus. [cit. 24.6.2024]. Dostupné na :

https://www.academia.edu/38363048/From_Homo_Sovieticus_to_Homo_Post_sovieticus_docx

²⁷⁰ Viz Kapitola 2.1, s. 21-22

²⁷¹ Viz Human Rights in Mongolia Amnesty International. [cit. 24.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/east-asia/mongolia/>

rvačkám v parlamentu. To může souviset s poměrně výbušným naturelem Mongolů, kteří jsou schopni se pobít i na ulici, na druhou stranu přítomnost násilí v politice leckdy znemožňuje konsenzus, a vzniká značně toxické prostředí, neumožňující pozitivní změny.

Druhým vysvětlením jsou právě kulturní specifika Mongolska. O tom se zmiňovali i někteří východoevropští pracovníci, kteří za socialismu pomáhali se stavbou průmyslových podniků, si všímali velmi odlišné pracovní morálky Mongolů²⁷², která někdy v podstatě žádná nebyla. Západní demokracie je do jisté míry založená na individualismu a osobní zodpovědnosti, která může být složitá pro pochopení pro obyvatele Mongolska, kteří po desetitisíce let žili kolektivně a klanově. Jak jsem zmínil ve třetí kapitole při komentáři výroku Robina Denzena, i mongolské chápání slova svoboda nemusí být nutně odvislé od evropské představy občanskoprávní svobody a lidského práva na štěstí, jako spíše na nomádkém chápání širokého prostoru a souladu s přírodou.

Zmiňoval jsem už Françoise Aubin²⁷³, která si v 90. letech všímala návratu kultu nomádkého způsobu života, buddhismu a Čingischána. Jak pochopila již v období raného mongolského kapitalismu Aubin, buddhismus se sice v Mongolsku znovu obnovil, ale narazil na odpor stále silné Mongolské lidové strany, ale i určitého pragmatického přístupu Mongolů k organizovaným náboženstvím, které se projevovalo už při návštěvě jezuitů Huca a Gabeta²⁷⁴ v centrální Asii. Buddhismus církve Conghapa není v Mongolsku tak silně ukotven jako např. v Tibetu, kde je pevnou součástí národní identity²⁷⁵.

Dalším faktorem bylo národní obrození²⁷⁶, které po rozpadu sovětského bloku, a následně samotného Sovětského svazu, proběhlo ve všech stepních oblastech střední a severní Asie, tedy i v jižních oblastech Sibiře na sever a v muslimských turkických oblastech střední Asie na západ od Mongolska. Ve střední Asii dokonce vznikly samostatné státy, hledající svoji vlastní identitu po dvou stech letech intenzivní rusifikace²⁷⁷. Jedním ze způsobů tohoto národního obrození, proti nimž nakonec neměli nic i komunisté, byla znovu nalezená

---

²⁷² Země trojího času. [dokument]. 1966. Praha : Československý film. [cit. 24.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10930359374-zeme-trojho-casu/>

²⁷³ Viz Kapitola 2.1

²⁷⁴ Viz HUC, É-R. Cesta do Lhasy, kterou se svým druhem P. Josephem Gabetem v letech 1844 až 1846 vykonal a podle vzpomínek vypsál P. Evariste-Régis Huc někdejší misionář v říši Čínské. 1971 : Praha, Mladá fronta. ISBN 000345488

²⁷⁵ Viz ZHWA-SGAB-PA-DBANG-PHYUG-BDE-LDAN. Dějiny Tibetu. Dějiny států. 2008, Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-410-7.

²⁷⁶ Viz ZUBOV, Andrej Borisovič (ed.). Dějiny Ruska 20. století. Díl II, 1939-2007. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1., ROUX, Jean-Paul. Dějiny střední Asie. Dějiny států. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-867-9.

²⁷⁷ Viz AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde

altajská identita, shodná s mongolským znovu obrozeným kočovným způsobem života. Národy severní a střední Asie se také rozpomněly na státní útvary, které je dříve spojovaly do jednoho kulturního a politického celku, to jest Mongolské říše. Právě v Čingischánově rodné zemi tento boom přežívá dodnes, a nabírá na síle, jak napovídá nedávná stavba největší jezdecké sochy Čingischána u Ulánbátaru, otevření Čingischánova letiště v podobných lokacích, a otevření ohromného Čingischánova památníku v centru hlavního města. Přitom je celkem zvláštní, že součást Čingischánova památníku je společná virtuální expozice mongolských a čínských umělců²⁷⁸, když současná čínská vláda považuje Čingischána jako obránce čínské říše proti nájezdníkům ze severu²⁷⁹.

Proto je důležité i dnes se ptát, kdo vlastně Čingischán byl, a kým je pro současné Mongoly. *Tajná kronika Mongolů* nabízí nejucelenější obraz života Temüdzina, zvaného Čingischán²⁸⁰, a představuje postavu značně ambivalentní. Na začátku je Temüdzin malý chlapec, který se nevolky ocitne uprostřed strašlivých politických svárů na severní hranici říše dynastie Ťin²⁸¹. Tyto sváry ho připraví o otce, a zažene ho s matkou do divočin stepi. Od té doby je v podstatě celý jeho život krvavým panoramatem bojů tu o moc, tu o holý život, které sice skončí jeho vítězstvím a ustanovením obrovského impéria, ale také smrtí a utrpením mnoha jeho blízkých, a jeho smrtí vlastní. Temüdzin je od malička formován krutými politickými a přírodními silami. Je tedy na jednu stranu velmi vynalézavý a prohnáný, na druhou stranu dokáže být neuvěřitelně krutý, a nebezpečný i pro vlastní bratry. V textu *Tajné kroniky* najdeme dva okamžiky, kdy vlastní bratry zabíjí. Podobně i další historické doklady dokreslují Čingischána jako někdy velmi moudrého panovníka, který byl schopen docenit rady čínských odborníků z řad válečníků i politiků, popřípadě obdivoval náboženské učení islámu, zároveň neváhal popravít chórezmsšáha vypitím rtuti, popřípadě vypálit město, které se mu nepodřídilo²⁸². V této tradici vlastně pokračovala i řada jeho následovníků. Možná bohužel i toto drsné, impulzivní myšlení přispělo k rychlému pádu Mongolské říše, kdy nedostatek právního systému a neustálá řevnivost mezi bordžiginovci připravilo půdu pro nový rozmach východních Slovanů, Číňanů či Peršanů, jejichž pojetí práva se aspoň v určité době neopíralo jen o právo silnějšího.

---

²⁷⁸ Viz Chinggis Khaan Museum. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://chinggismuseum.com/en>

²⁷⁹ doplnit

²⁸⁰ *Tajná kronika Mongolů*. Vyd. 2., V NLN 1. Mythologie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-102-6.

²⁸¹ Ibid,

²⁸² Ibid.

Čingischán jako postava se potom volky nevolky objevuje neustále dokola i v mongolské moderní alternativní kultuře. S Čingischánovou matkou Choelün ztotožňuje svou maminku R. Čojnom²⁸³, vězeň komunistického totalitního režimu, a syn oběti protiburjatských represí. Čingischána opěvují snad všichni zastoupení interpreti v této práci²⁸⁴. V zemi, kde si člověk nemůže být jist ani počasím, ani politiky, je psychologicky příjemné vzpomínat na dávné předky a užívat si radostí nomádského života. Kromě toho je v současném Mongolsku důležitým pojmem migrace a rozšíření „kočovišť“ například o ekonomicky stabilnější oblasti východní Asie, ale i Evropy a severní Ameriky. Spíše než svoboda občanská je důležitá svoboda pohybu, svoboda těla a možnost se rozpínat. Ta byla v 80. letech a je dodnes těžko dosažitelná také kvůli přetrvávající částečné izolaci mezi dvěma impérii, z nichž obě mají represivní podstatu, a obě vyvíjejí na Mongolsko politický a ekonomický nátlak²⁸⁵.

Pokud bychom hovořili o mongolské národní povaze, dalo by se o ní podle mě bez problémů říci, že je nomádská a čingischánovská. Je tedy pragmatická, obdivující sílu, intenzivní, a soustředěná na daný okamžik. Oberfalzerová ve své knize uvádí oblíbené pořekadlo Mongolů, které možná tuto povahu vystihuje nejlépe : „*Suusan cecnees yavsan teneg deer*²⁸⁶.“, v přepisu *Súsan cecnés javsan teneg dér*.

4.2. VYBRANÉ TEXTY

V předchozí části diplomové práce jsem zevrubně představil celkově tvorbu skupin, jimž jsem se během svého výzkumu věnoval. Jedná se ale o poměrně obsáhlý korpus materiálu, který jsem byl nucen pro potřeby diplomové práce redukovat. Na základě kritérií popularity jsem vybral šestnáct písní, které podle mého soudu dostatečně reprezentují textovou i hudební rozmanitost tvorby mongolských umělců, kteří se na scénu dostali během přelomu 80. a 90. let, popřípadě mají na tuto scénu nezanedbatelný vliv.

Za Badrúgana se jedná o skladby *Ulánbátaryn agár* (Ulánbátarský vzduch) z roku 1978, *Delchí édž* (Matka Země) z roku 1976 a *Chonin cagán úl* (Beránky) z roku 1977. Tvorbu velmi důležité skupiny Chonch v této práci reprezentují texty písní *Chonchny dú* (Zvuk zvonku), *Chajr miň bilé čí* (Jsi přeci moje láska) a *Úlen čölöny nar* (Slunce, prosvítající skrze

---

²⁸³ Viz Kapitola 2.

²⁸⁴ Viz následující subkapitoly

²⁸⁵ Viz 2012 Mongolian Update – Part 4. In : YouTube [online]. 28.11.2012 [cit. 24.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=hHdEgiYgrAo>. Kanál uživatele ANU TV

²⁸⁶ OBERFALZEROVÁ, Alena – *Metaphors and Nomads*, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2, s.168
Překlad : „Lepší hlupák v pohybu, nežli sedící mudrc“.

mraky), které všechny zazněly poprvé na akcích Šine ůje na konci roku 1989²⁸⁷. Z diskografie skupiny Charanga jsem vybral pro potřeby této práce *Manan* (Mlha), *Am'dral* (Život) a *Bodlyn tengis* (Moře myšlenek) z alba Vol. 1. Skupinu Čingis Chán zastupuje text skladby *Ajá, and miň, chálgyg miň togšóč* (Ach, můj brachu, zaklep na mé dveře) ze stejnojmenného alba, vydaného v roce 2000, a *Erchúgín chavar* (Jaro v Irkutsku) také ze stejnojmenného alba z roku 2005. Skupinu Churd reprezentuje skladba *Édždé* (Mamince) z alba. Poslední skupina Nikiton, je zastoupena texty *Camcá tajl* (Svlékni své tričko) ze stejnojmenného alba z roku 1997, a *Či miních* (Jsi má), titulní píseň stejnojmenného alba z roku 2020.

Výběr nejpobulárnějších písní, určených jako singly, navíc většinou doprovázených většinou videoklipem, garantuje co nejširší pokrytí témat, která se v textu objevují. Je také nejrelevantnější pro pochopení standardu vkusu mongolského publika. Skladby, které mohly být tzv. političtější z občanského hlediska, nemusí mít pro mongolské publikum takovou relevanci.

Spíše než představovat každou z těchto skladeb samu o sobě rozhodl jsem se nahlédnout zkoumaný vzorek prizmatem témat pro ně typických. Analýzou textového materiálu jsem se dostal ke třem nejdůležitějším tématům, která jsou zastoupena snad v každé písni. Jedná se o téma vztahování se k blízkým lidem, k přírodě a k vlasti, kraji a tradicím. Mou snahou je také demonstrovat, že významy některých veršů jsou nejednoznačné, a zastoupená témata se mohou často překrývat. Z důvodu, aby byla zachována přehlednost diplomové práce a jejích kapitol, rozhodl jsem se rozčlenit následující subkapitoly podle skupin a interpretů, nikoliv podle písní, protože jinak by každá subkapitola byla tvořena minimálně z patnácti dalších celků, a text by byl de facto nečitelný.

4.3. ANALÝZA VYBRANÝCH TEXTŮ PODLE NEJZASTOUPENĚJŠÍCH TÉMAT

4.3.1 VZTAH K LIDEM : RODIČE A PARTNEŘI

Mongolská společnost se vyznačuje velmi kolektivním přístupem a silnými interpersonálními vazbami. Na jednu tato vazba na rod může být zdrojem konfliktů a tzv. ponorkové nemoci, na druhou stranu je zdrojem společenské koheze. Kolektivita také

---

²⁸⁷ Viz ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Улánбáтар : BIT Servis, s. 6

nevede bohužel k přílišné toleranci odlišnosti, spíše naopak. Jak v Ulánbátaru, tak na venkově je tendence spíše nevyčínat.

Nedá se říci, že by centrálně-asijské společnosti byly navíc naprosto patriarchální. Postava otce je silná, ale je vždy vyvážena silnou matkou. Úcta k rodičům je každopádně naprosto základní charakteristikou mongolského mentálního života²⁸⁸. Určitou erozi tradičních vztahů můžeme pozorovat v městských oblastech, především v Ulánbátaru, kde vlivem moderního života a pocitům určité vykořeněnosti ztrácejí mladí lidé úctu k rodinným tradicím²⁸⁹. Velkou roli v tom může hrát změna životního rytmu od poměrně vláčného a klidného na venkově směrem k intenzivnímu, městskému životu, navíc inspirovaného západními vzory. Na děti občas prostě není čas.

Ženský element je silný, a je spjat s nepředvídatelnou silou přírody (*etügen*)²⁹⁰. Tuto představu Mongolové sdílejí s Tuvinci, jak potvrzuje například skladba Odugen Taiga od Huun Huur Tu²⁹¹. Existují hory v Mongolsku, jako například krásná Sajchan v Bulganském ajmaku, které je třeba mít ve velké úctě, abychom zalichotili ženskému duchu, paní této hory²⁹².

4.3.1.1 Vztah k lidem u *Badrúgana*

Chonin cagán úl je píseň milostná. Podobně jako u většiny dalších zastoupených píseň je láska bohužel nenaplněná. Orgán, který je zasažen, je srdce, ale orgán, který podněty vysílá, a skrze něž se milovník do milované zamilovává, jsou oči (*nüü*). Tyto oči jsou hravé (*nádan togloch*), převedeno do češtiny tedy žena na muže tzv. „dělá oči“²⁹³. Výrazná mimika očí je pro Mongolky vcelku typická, protože jinak je zvykem zachovávat spíše tvář kamennou, nehybnou. Skrze tyto oční pohyby propadá zpěvák lásce, která ale skončí nenaplněná. Roli v tom hraje osud („*tavilan*“), který milence rozděluje, a nešťastný milenec se vrací zpět do své samoty („*gancára*“). Láska, která v této písni je popisována, tedy není pevná, trvalá, a přesto v sobě má osudovost. Velkou roli v tomto textu má přírodní symbolika, kterou rozeberu v příslušné subkapitole. Zpěvák musí sám čelit své samotě, a jeho ztracenou lásku nemůže nic nahradit.

---

²⁸⁸ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – *Metaphors and Nomads*, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

²⁸⁹ Ibid.

²⁹⁰ Ibid.

²⁹¹ Viz Huun-Huur-Tu – Live

Berkely. In : YouTube. [online]. 15.7.2011 [cit. 24.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.youtube.com/watch?v=i0djHJBAP3U>. Kanál uživatele JARO Medien GmbH – Bremen

²⁹² T.-E. Erdene-Očir, osobní rozhovor, 7.2019

²⁹³ Enchdžargal Holáková, konzultace, 10.2022

4.3.1.2 Vztah k lidem u Chonch

Ve skladbě Chonchny dŭ se vztahy s jinými lidmi na první pohled neřeší. Na druhou stranu je zde ale jasná vazba na jiné lidi. V první sloce zpěváka mučí ruka („*gar dzovólno*“) ve strašlivém snu. Nedovolovala mu mluvit („*chelech ůgíg miň bogúldž*“), zakrývala mu oči („*charach nŭdíg chalchalna*“). Noční mŭra má značně fyzické projevy, trápí ho jako démon, ale také jako špatný člověk. Podle Enchdžargal Holákové je noční mŭra metaforou cenzury²⁹⁴. Rozboru tohoto aspektu *Chonchny dŭ se* budu dále zabývat v příslušné subkapitole.

Jak již bylo řečeno v předchozí subkapitole, *Chajr miň bilé či* je písní velmi prostou. Nacházíme zde zpěváka, který je velmi silně zamilovaný. Celý text je vlastně víceméně sledem otázek k milované, vyjádřené značnou nejistotou. Charakteristické je opakování vazeb typu *-é jú?* nebo partikulí *bilé či?*, přeložitelné jako *přeci?*, *popřípadě přeci ano?*, které právě vyjadřují nejistotu tazatele²⁹⁵. Jak bylo řečeno již v části o přírodě, nezbyvá se autorovi ptát jen přírody. Vjem z písně umocňuje později dotočený videoklip, znázorňující vznik a zánik vztahu mezi mongolským mladíkem a dívkou alternativního, rockerského vzezření na přelomu 80. a 90. let v Ulánbátaru²⁹⁶.

Ůlen čölŏny nar naopak pracuje s maximem přírodních motivů, a soustředuje se na vyjádření milostných motivů skrze přírodu.

4.3.1.3 Vztah k lidem u Charangy

Manan od Charangy je jedním z textů, který nejsilněji reflektuje provázanost Mongolů mezi sebou vzájemně v rodinných a milostných vztazích. Text je psán z perspektivy člověka, který je vzdálen domovině, *nutagu*²⁹⁷. Text je vystavěn na dvou paralelních strofách, kde zpěvák vyjadřuje stesk po třech konkrétních osobách. Nejdříve o staré matce, bydlící ve venkovském *nutagu*, potom o zemřelém otci, a nakonec o milované dívce, která na zpěváka v *nutagu* čeká. Tato trojice nejbližších stavů vyjadřuje zpěvákovu ukotvenost v rodových vazbách, ale i v tradiční mongolské společnosti, která je monogamní. Je zřejmé, že po návratu domů a po smrti otce coby hlavy rodu vytvoří zpěvák se svou dívkou rodinu novou v nové jurtě.

4.3.1.4 Vztah k lidem u Čingis Chána

²⁹⁴ Ibid.

²⁹⁵ Viz LUVSANDORDŽ, Dž a VACEK, Jaroslav. Colloquial Mongolian: an introductory intensive course. 1. 2004, Prague: Triton. ISBN 80-7254-607-4.

²⁹⁶ Viz Honh – hair mini bilee chi. In : YouTube. [online]. 5.5.2018 [cit. 24.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=1bVqJpXu7vA>. Kanál uživatele Batbold MO

²⁹⁷ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – Metaphors and Nomads, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

Píseň *Ajá, chálgyg miň togšóč* je písní, která je pro mongolský kontext také velmi typická. Jedná se o nostalgické ohlédnutí za mládím. Jedná se o hymnus na přátelství. Toto přátelství je věčné, a tato věčnost je zachycena v sérii přírodních motivů, jak představím v příslušné kapitole. Pro tyto přírodní jevy, jako například střídání dne a noci a střídání ročních období je typická cykličnost v čase, proti které vystupuje především refrénový výkřik, přeložitelný jako „Ach, zaklep mi na dveře!“ Obecně vzato v mongolském prostředí, především na venkově, je dobrým zvykem chovat se k hostu přívětivě, a ještě na začátku 21. století se například na venkovských oblastech nezavíraly dveře jurty, aby mohl vstoupit jakýkoliv návštěvník, zmožený cestou, a aby se mohl občerstvit plody kočovnické domácnosti²⁹⁸. V některých oblastech tato nezvyklá úslužnost přetrvává, v některých už je možné navštěvovat jurty až po domluvě. V Ulánbátaru se naopak všude zamyká z důvodu vysoké kriminality, způsobené především nadměrným pitím alkoholu. Džargalsajchan v této písni zároveň vyjadřuje tradiční mongolskou pohostinnost, zároveň vyjadřuje neobvyklou hloubku vztahů mezi Mongoly, kteří se znali už od mládí, tzv. „**aldraj nasny nöchöd**“, doslova přáteli z raného věku. Přátelské svazky, ukotvené v dětství či v raném mládí, nejčastěji na školách, ale také na předškolních dvorcích či na sídlištích, ve městě Ulánbátaru mohou vydržet neobyčejně dlouho, de facto až do smrti. K tomu patří společné sdílení života, životních zkušeností, vyjádřených chuťovým vjemem „**durtaj, durgüj amsadž**“, tzn. ochutnali jsme, co nám chutná i nechutná.

Erchúgín chavar je skladba, která se dá zařadit do velmi oblíbeného žánru mongolských písní, tzv. písní studentských. O tomto podžánru jsem psal již v souvislosti s písní Charangy Manan, kde ale studentská zkušenost není vyřčena explicitně. Naproti tomu *Erchúgín chavar*, velmi oblíbená píseň mezi Mongoly, je studentská naprosto jasně. Co se týče vztahů mezi lidmi, Džargalsajchan v ní zpívá nostalgicky o prvních milostných dostaveníčkách (**anchny chajryn boldzó**), ke kterým na studiích v Irkutsku docházelo. Prohýřená studentská léta jsou světlem jeho života (**minij am'dralyn gereI**), na druhou stranu zmiňuje stesk po vlasti, který se u něj i jeho spolužáků objevoval.

4.3.1.5 Vztah k lidem u Churdu

Skupina Churd je v této práci zastoupena poměrně tradičně působící písní *Édzdé*. Jedná se o hold matce, která zřejmě autora textu navždy opustila. Mongolové mají matky v neuvěřitelné úctě, jak již bylo řečeno, takže ohromná část jejich písní je věnována právě matce. Autor se po matce trápí steskem („**ügüjldž gansra-**“), trápené je především jeho

²⁹⁸ Viz HALBERSTMA, Tjalling, *Stepní říše*, 2008, Praha : Prostor, ISBN 978-80-7260-197-4

srdce („*setgel*“). Autorovi chybí především opět teplo srdce jeho matky („*setgelín dulán*“). V Mongolsku, kde teploty na zimu v některých oblastech klesají až na arktických – 70 stupňů Celsia, je teplo velmi ceněno. Matka je přítomna ve vzpomínce („*sanachlár*“), která přivolává zpět melodii ukolébavky („*búvej*“). Je tu tedy přítomen i silný vztah k hudbě.

4.3.1.6 Vztah k lidem u Nikitonu

Imperativ v refrénu písně Camcá tajl je pro mongolskou poezii krajně nezvyklý. Svléknutí trika a odhalení nahých částí těla působí v celkem prudérní zemi pohoršlivě. Celá píseň je, jak je pro Batčulúna v podstatě zvykem, výrazem poměrně vyostřeného citu k erotice, milostnému citu a fyzické lásce. Milovanou oslovuje celkem standardně, cituplně („*chongor*“), a předstupněm pro výzvu k svléknutí předchází výzva k rozpuštění vlasů („*üsé dzadal*“). Slovo *setgel*, označující duši, se opět v této konotaci vyskytuje ve významu srdce. Uspokojení lásky se buď nakazuje jako imperativ ve smyslu utěš („*enchrijl*“), nebo dokonce jako uhašení žízně („*cangadž (...) chüslíg miň (...) tetgéc*). Batčulúnovy představy jsou velmi fyzické, a milovaná žena je jediná možnost, jak mohou být jeho tužby uhašeny. To vše je velmi provázáno s jeho image romantika, vylévajícího si duši u klavíru.

O to více jsou tyto tendence patrné v následující skladbě. Ve skladbě *Či miních* se projevuje především vztah k ženě. Setkání s ženou je zde popisováno jako blesk z čistého nebe, jako v podstatě osudový jev, který nelze nijak vysvětlit než právě fatálním, až nadpřirozeným zásahem. Autor textu nad sebou naprosto ztrácí kontrolu, a je ve svém životě veden dále především láskou. Svoji lásku má v bušícím srdci (*cochiloch dzürch*), metafoře de facto univerzální, a známé i v evropském prostředí. Objevují se mu nové barvy světa, ale vzápětí záhadně mizí (*oňsogo šig*). Lásku, kterou bere jako zoufalství, označuje jako neduh duše, která je vyprahlá (*ömörsön setgel*), a chce ji vyléčit opět fyzicky, objetím (*cegcúl-*). Je tu opět zajímavá paralela písma a lásky. Autor se děsí toho, že jeho milovaná vymazala celý jeho předchozí život (*saráčich*). Chce načít nový život, vyjádřený opět paralelou nového listu, na který chce velkým (*tomór bičéd*) napsat vyznání lásky. Lásku ale také chce vyjádřit tím že „vyřkne“, že ji miluje, ale ne slovy, ale polibkem (*urúlan dér (...) odzo-*), a to žádostivým (*tačánár*). Tím se vztah mezi písmem a láskou, který se objevuje v první sloce, v poslední sloce proměňuje ve vztah slova, slova mluveného a lásky. V obou případech se stávají metafory, a zároveň médii lásky, která mezi milovanými nejdříve mizí, je smazána jako chybný zápis, aby se vrátila jako vyřčené slovo, které není vyřčené ústy, ale právě fyzickým aktem polibku, který je činem.

4.3.2 VZTAH K PŘÍRODĚ

4.3.2.1 Vztah k přírodě u Badrúgana

Je překvapivé, že začátek subkapitoly o přírodě začínám zmínkou o městské písni, kterou Badrúganova Ulánbátaryn agár bezpochyby je. Jak jsem již zmínil ve třetí kapitole, jedná se o městskou píseň značně specifickou. Ačkoliv tato píseň bezpochyby opěvuje krásy městských budovy, přírodní lyrika je pro ni velmi důležitá. Celý text začíná scénou, kdy zpěvák kráčí ulicemi města, a nechá se ovívat větříkem. Ulánbátarské ulice jsou široké, navržené podle sovětského vzoru. Autor si všímá jejich šířky, a opěvuje je, jsou široké („*namchan*“). Tím můžou paradoxně evokovat široký prostor stepní či pouštní krajiny Mongolska, která je Mongolům tak blízká. Badrúgan opěvuje městskou flóru (*uliangaryn navč*), kterými profukuje větřík (*agár*), a osvěžuje ho. Zpěvák se prochází po městě, je dojatý z velikosti budov, a jejich majestátnost jenom potvrzuje to, že jsou zalité slunečními paprsky (*nar*). Vyznává se z lásky k parkům (*arjún cecerleg*), nad kterými svítí duha (*solongo*). Ulánbátar v Badrúganově pojetí je město, které není přírodě vůbec vzdáleno, a mluví o něm slovy, která by možná tradiční kočovník použil k popsání nutagu na mongolském venkově. To ještě potvrzuje zmínka o vůni santalové esence (*bulagín san*), a o prameni, který tryská z deseti stran (*arvan dzüg*). Santalová esence má v orientální medicíně zásadní úlohu, neboť působí jako látka uklidňující podrážděné smysly. Z hlediska mongolistických studií, ale v podstatě studií celé centrální Asie má naprosto zásadní roli zmínka o léčivém prameni, jichž je v Mongolsku překvapivě velmi mnoho, a mají jak zdravotní, tak zásadní kultický význam²⁹⁹. Tento léčivý pramen, který tryská z deseti stran, navíc ukazuje na deset světových stran a deset tengri, které hrají naprosto zásadní roli v mongolském tradičním předbuddhistickém náboženství³⁰⁰.

Delchí édž je naopak skladbou, která se spíše než k přírodě, váže k historii, proto jsem ji více pojednal v následující subkapitole. Pozoruhodný je ale název „*Delchí édž*“. Ačkoliv je píseň pojata jako oslava historických artefaktů, vrací se v refrénu „*Delchí édž, Ta mönch nastaj*“ k věčnosti světa (z indických jazyků přejaté „*delchí*“³⁰¹), která je oslavována skrze artefakty. Tím se vrací k výše zmíněné prastaré předbuddhistické tradici uctívání modly *etügen*³⁰², matky země jako starého matriarchálního božstva.

²⁹⁹ Viz SRBA, Ondřej. Rasiyan-u qumq-a: anonymní mongolská báseň v rukopise z 18. století : faksimile rukopisu, transkripce a překlad. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8010-2.

³⁰⁰ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – Metaphors and Nomads, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

³⁰¹ Viz KAPIŠOVSKÁ, Veronika. Dynamika slovní zásoby cizího původu v současné mongolštině. 2011, Praha: Univerzita Karlova [online]. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47074/140005569.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

³⁰² Viz 4.3.1

4.3.2.2 Vztah k přírodě u Chonch

V písni Chonchny dŮ se příroda objevuje v paralele mezi strašlivým snem, noční mŮrou, která se odehrává v dlouhé noci (**ur'd šönö**), a šťastným probuzením, které se děje ráno (**öglö**). Totalita je brána jako cosi nereálného, nepravého, a navíc temného. V Mongolsku jsou noci obzvláště nebezpečné, a sny jsou brány jako vážná varování, ómeny, před nimiž je třeba mít se velmi na pozoru. Nakonec je ale noční mŮra přerušena právě zvukem zvonku, který je z kulturních důvodů (rozebírám v příslušné subkapitole) pozitivní. Tento veskrze pozitivní zvukový vjem se ale děje pouze ve snu, a je nutné, aby se rozezněl i v realitě. Zvuk zvonku, který Cogtsajchana a s ním celé Mongolsko má probudit, o němž Cogtsajchan hovoří jako o ospalcích („**nojrmog**“), tedy neprobudivších se z buddhistického hlediska, se má navíc rozléhá stepí („**orgon talyg tulárj**“). Cogtsajchan ho volá, aby se rozlehl přírodním prostředím, které je pro mongolské prostředí typické, a kromě gobijských oblastí a Chövsgölu vlastně pokrývá většinu území Mongolska od Čojbalsanu po Ölgij.

Úlen čölöny nar je přímým opakem *Chajr miň bílé čí*, aspoň co se vztahu textu k přírodě týče. Již samotný název označuje jev, který nelze v češtině vyjádřit jednoduše, to jest slunce, prosvítající paprsky mezi mraky. Text je uvozen situací, která jej zařazuje do koloběhu ročních období (**namar**), a zároveň do specifické situace, co se týče počasí, deště (**boró**). Lásky, která je nešťastná, nenaplněná a přechodná, je explicitně přirovnána k jarním květům, které vadnou, popřípadě slunci, které nenápadně prosvítá mraky³⁰³, aby opět nenávratně zmizelo.

4.3.2.3 Vztah k přírodě u Charangy

V textu Manan se odkazy na přírodu objevují téměř všude. Melancholická, nostalgická píseň zpěváka, tesknícího po domovině, nutagu, zobrazuje stesk po nutagu, který je líčen jako idylické mongolské venkovské prostředí. V první sloce písni se objevuje stesk po otci, který zemřel. V souladu s náboženským přesvědčením národů Centrální Asie zpěvák uvažuje, že otec odešel do nebe, že se proměnil v hvězdu („**od boldž**“)³⁰⁴. S tím je spjatá symbolika Polární hvězdy (**Altan gadas**) a souhvězdí (**Dolón burchad**), se kterými Lchagvasüren v tomto textu pracuje. Otec, v souladu s tradičním mongolským pojetím, reprezentuje spíše nebe a vertikálu. S matkou v další sloce je spjata horizontála, země, přesně ve smyslu nauky o matce Etügen³⁰⁵. Matku tedy zastupují hory, step, kterou jakoby navštívil v mladém věku. Hory a step se objeví ještě jednou v souvislosti s milovanou ženou, se kterou je také

³⁰³ G.Cogt – konzultace, 10.2023

³⁰⁴ Viz OBERFALZEROVÁ, Alena – *Metaphors and Nomads*, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

³⁰⁵ Viz 4.3.1

překvapivě spojeno hvězdné nebe. Zpěvákovi se zdá o hvězdném nebi a tulení ke své milované.

Skladba *Bodlyn tengis* pracuje s přirovnáním lidské mysli a moře. Ačkoliv je Mongolsko země v současnosti vnitrozemská, a Mongolové vždy preferovali vnitrozemské oblasti a stepi, v mongolském myšlení má moře a velké vodní plochy také velmi důležitou roli. Koneckonců, Temüdzinovo přízvisko Čingischán může souviset právě se starší podobou slova *tengis*, a tato interpretace je jedním z důvodů, proč někteří literární historici spojují postavu mořského krále ze staroruských pohádek právě s Temüdzinem Čingischánem³⁰⁶. Jako moře, *tengis*, je označováno někdy i jezero Chövsgöl či Bajkal. Koneckonců i jméno *dalajláma* vychází ze spojení mongolského *dalaj* s významem oceán, a tibetského *lam* s významem učitel. V této písni má obraz moře vyjadřovat metaforicky lidské myšlení coby moře, přelévající se ze strany na stranu a bouřící se. Tento obraz může mít na jednu stranu univerzální přesah, na druhou stranu překvapivě odpovídá některým zahraničním interpretacím mongolského myšlení. Podle těchto představ se mongolské myšlení vyznačuje pragmatičností, neohraničeností, „tekutostí“.

4.3.2.4 Vztah k přírodě u Čingis Chána

Píseň *Ajá, chálgyg miň togšóč* pracuje s opakováním cyklů v přírodě, aby vyjádřila hloubku přátelství, které oslavuje. V první řadě to je opakování dne a noci, vyjádřené střídáním nebeských objektů, které jsou pro tyto fáze cyklu typické, slunce a měsíce. Tyto nebeské objekty se střídají, trvalost tohoto jevu je vyjádřena zdvojeným slovesem pro měnění („*éldžlen, éldžlen*“). Měnění slunce a měsíce na obloze je také paralelou pro odplouvající dny a stárnutí. Podobně je v textu zosobněno trápení, které svlažuje srdce jako déšť (*gunigyn boró*).

V písni *Erchúgín chavar* je přírodních témat dost. Již první verš první sloky je „*orosyn cagán chuschan chajryn ajánd nachialsan*“, tedy bílá ruská břízka se opupenila láskou, láska je tedy vyjádřena metaforou přírodní, rozkvetením kvítků stromu na jaře. Tato metafora je spjatá také s mládím, které má souvislost s jarem v rámci paralely koloběhu lidského života a koloběhu přírodních dějů. Rytmus mládí se projevuje i tím, že řeka Angara proudí v rytmu valčíku, populárního tance v Rusku („*Angar (...) val'sín ajánd chövörsön*“). Jaro a láska se projevuje i v nebeských sférách, kde se měsíc mazlil se sibiřským nebem (*saran Sibirín tengert erchelne*). Toto jaro mladosti odlétá „*derveldzenchen niséd*“

---

³⁰⁶ Veronika Kapišovská, konzultace, 11.2019

odson“ na křídlech, podobně jako pták. Právě metafora stěhovavých ptáků, vracejících se zpátky z Mongolska, je obsažena v textu také, v závěrečné sloce (**nutgínchán irsen šuvúd**).

4.3.2.5 Vztah k přírodě u Churd

V písni Édždé je matka, jak jsme si ukázali již v předchozí kapitole, zastoupena metaforou tepla srdce, která je v ostrém kontrastu se smutným koncem roku, který je metaforou pro autorův mentální stav. Nejdříve autor svoje rozpoložení charakterizuje jako podzim („**namar**“), v němž padá listí, a krabatí se na zemi (navčsá gövön böldzöchöd), aby se tento podzim proměnil v zimu, v chladnou noc („**serún šönö**“), v níž se zpěvák po matčině odchodu z tohoto světa ocitl. I jeho myšlenky se tímto šokem stávají ledovými („**dzevergen**“). Sluneční teplo („**nary elč**“) se mu ve srovnání se vzpomínkou na matku pozdává nicotné („**jadmag**“).

Batčulúnovo chápání lásky obecně je velmi propojené s fyzickou láskou, a tak má animální, značně přírodní charakter. Batčulún se tímto myšlením značně odlišuje od zbytku Mongolů, u kterých jsou tato témata tradičně velmi tabuizovaná. Svou roli v tom určitě hrál i morálně velmi náročný buddhismus. Batčulún se při snaze svoji milou přesvědčit k aktu uchyluje k přírodním metaforám, tvrdí jí například, že rozpuštěné vlasy jí večerní vítr nerozfoká (**üďšín salchind chísechgüj**). Jakoby jeho láska jeho milovanou ochraňovala i před přírodními živly. Při výzvě, aby si po rozpuštění vlasů svlékla i oděv, následuje slib ochrany i proti sněhu a zimě (**cas boró džindechgüj**), čímž se tento slib ochrany dále stupňuje.

4.3.3 VZTAH K NÁRODNÍM A NÁBOŽENSKÝM TRADICÍM

4.3.3.1 Vztah k národním a náboženským tradicím u Badrúgana

Ve skladbě Ulánbátaryn agár je vazba k národu sporná. Spíše než k Mongolsku a Mongolům pociťuje zpěvák vazbu k Ulánbátaru. Za určitý projev patriotismu lze považovat opěvování vládních paláců (**ordon**), a Süchbátarova náměstí (**Süchbátaryn talbaj**). D. Süchbátar, po němž je pojmenováno nejen náměstí, ale i několik měst a ajmak, měl naprosto zásadní roli v mytologii mongolského komunistického režimu. I B. Rinčen a Č. Lodojdamba ve svých románech Süchbátara vyzdvihovali jako bytost zpola mystickou a neschopnou jakékoliv špatnosti³⁰⁷. I v dnešní době je Süchbátar velmi důležitou postavou, je považován za zakladatele mongolského moderního státu. V hraničním městě Altanbulagu je mu věnováno ohromné muzeum, kde jeho socha je součástí sousoší s Leninem. Nicméně v Badrúganově písni je důraz dán především na Süchbátarovo náměstí, které je skutečným centrem města.

---

³⁰⁷ Viz např. LODOJDAMBA, Čadrábalyn – Průzračný Tamir, 1976, Praha : Nakladatelství Svoboda, ISBN 25-001-76,

Vévodí mu právě Süchbátarova jezdecká socha, ukazující na vládní palác. Tím ovšem patriotismus v Badrúganově písni končí, a důraz je dán především na příjemnost pobytu v Ulánbátaru, vyjádřenou přírodní lyrikou.

Delchí édž je naopak skladba, která s národními tématy pracuje velmi často. V podstatě text písně, který napsal Mend-Ójo, volá k záchraně kulturních památek, které byly komunisty soustavně ničeny už od třicátých let³⁰⁸. Například mongolské stély mohou dosahovat stáří až 3000 let, a jsou doklady existence civilizace na území Mongolska již od období starověku po současnost. Jejich destrukce, vyvolaná často naprosto neznalostí dějin a kultury ze strany stranických pohlavárů, mohla znamenat katastrofu pro historickou paměť Mongolů. Mend-Ójo v této písni vyzdvihuje právě starobylost kulturních památek a literatury („*erin dzúny*“), moudrost, kterou přináší („*ojún bilegt chümús*“), i prospěšnost pro mládí („*dzalú*“ ... „*chajrtaj*“). Vyzdvihují se vzpomínky na staré boje, které dále formují mongolskou národní hrdost a paměť. Koncem 70. let se totiž začalo schylovat k historickému boomu 80. let, který předznamenal právě návrat kultu Čingischána³⁰⁹. Píseň zčásti předznamenává tyto tendence oslavou kulturních památek, které komunisté ignorovali.

Text skladby *Choniny cagán úl* je, jak bylo vysvětleno v předchozích kapitolách, písní o nešťastné, netrvalé lásce. Tato pomíjivost lásky je vyjádřena skrze paralelu na začátku písně. Verše, vytvářející mezi ději v lidském životě a přírodou, jsou typické především pro tradiční mongolskou poezii. Souvisí také s triádami, popř. s hádankami, které tento paralelismus přeměňují na funkční metafory lidského života, vyjádřené přírodními obrazy³¹⁰. V případě *Choniny cagán úl* se ale ocitáme právě na poli paralelismů. Beránci na obloze, uplývající, a měnící barvy, jsou paralelním obrazem k lásce, která vznikla rychle, vznikla přes vizuální vjem, oční kontakt, ale byla rychle přerušena zásahem vyšší moci, osudu.

4.3.3.2 Vztah k národním a náboženským tradicím u Chonchu

V písni Chonchny dú, je, jak jsme si řekli, ve vztahu s lidmi, vyjádřena cenzura. Cenzura je zde vyjádřeno jako strašlivá ruka, dusící slova, zakrývající oči, jinými slovy, bojující proti

---

³⁰⁸ O vzniku této skladby více na MOTHER EARTH. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://mend-ooyo.mn/news/2.html>

³⁰⁹ T. Šagdar, přednáška, 7.2019

³¹⁰ Viz např. MIKOS, Rachel. Ambiguity and Abstraction in Mongolian Riddles: An Ethnolinguistic Analysis. 2020. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/123661/140084571.pdf?sequence=1&isAllowed=y>,

přirozenosti Mongolů. Probuzení z této noci má být zvuk zvonku („*chonchny dú*“). Jak jsme si ukázali již v pasáži o názvu kapel, Chonch zde znamená opravdu zvonek tibetského typu, nikoliv prostorný gong, který lze rozeznít pouze palicí. I tento hudební nástroj má v tibetském buddhismu důležitou roli, a v mongolském prostředí zvonek symbolizuje vzdělanost a civilizaci. Tím, že zvonek zazvoní, vrací se do Mongolska kultura, ale také odvaha („*dzorgíg badrá*“). Proto na konci posledního refrénu Cogtsajchan vyjadřuje přání, aby se zvonek opravdu zněl.

4.3.3.3 Vztah k národním a náboženským tradicím u Charangy

Ve skladbě *Manan* je vztah k domovině také přítomný. V této písni se zpřítomňuje prastarý stesk po nutagu. Velký stesk po domovině je přítomný i v jiných kulturách, např. jakutské, indické či židovské, v tradičním mongolském prostředí je ale svázán s konkrétním krajem, někdy s konkrétním kočovištěm, po němž stesk Mongola může provázet až do konce života. Nutag se dokonce objevuje ve snech, u některých Mongolů obzvlášť v současnosti to přitom nemusí být oblast v Mongolsku, pro lidi vyrostlé v cizině to například může být i Praha³¹¹. Zde je vyobrazen klasický stesk po nutagu, v mongolské kultuře snad i archetypální. Kromě stesku po nutagu je to i stesk po nejbližších, otci, který je navíc od syna oddělen smrtí, matce, a milované ženě. Je to tedy stesk po něčem, co je mu vlastní, a vlastně i společenském uspořádání, které je v Mongolsku rod, jako u většiny ostatních kočovných národů na světě. Tento smysl písni podtrhuje sugestivní videoklip, střídající záběry Lchagvsürena a skupiny, procházejících se po moskevském nádraží, popřípadě Rudém náměstí, se záběry starých lidí na mongolském venkově³¹². Ruské záběry jsou navíc barevné, zatímco mongolské černobílé, střídáním barvy dociluje režisér maximálního efektu nostalgie³¹³.

Am'dral je mohutně vystavená hudební kompozice, stavící text na tradičním mongolském pojetí života. V centru textu je představa kalendáře (*linchua*), připomínající náboženský buddhistický kalendář. Celý text navozuje představu buddhistického, cyklického, stále se opakujícího děje. Dost zásadní je i návrat ke kočovnictví, když Lchagvasüren varuje před ztracením cesty. To může opět vracet text k náboženským konotacím, které se objevují i ve zdůrazňování určité střední cesty, střídmosti v životě. Podobně jako u Badrúgana v tomto

³¹¹ Dž. Chulan, osobní rozhovor, 4.2020

³¹² ХАРАНГА "МАНАН" - Haranga Manan (Official Video). In : YouTube. [online]. 5.6.2018 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=kObAgrM0r3Y>. Kanál uživatele On'n'Off Records

³¹³ Ibid.

textu nacházíme filozofické tendence, tyto tendence jsou navíc zaobaleny v tradičním myšlení mongolských pastevců.

Náboženství se otiskuje také do *Bodlyn tengis*, kde přírodní metafora **tengisijn mandal** odkazuje na buddhistickou mandalu, ale také na lidskou mysl, která je sice složitá jako obrazec mandaly, ale podléhá stejným zákonům jako mandala, rozfoukaná buddhistickými mnichy³¹⁴.

4.3.3.4 Vztah k národním a náboženským tradicím u Čingis Chána

Píseň skupiny Čingis Chán *Ajá, and miň, chálgyg miň togšóč* je, jak již bylo dokázáno v předchozích podkapitolách, efektní oslavou mongolského přátelství z dětských let, které přetrvalo až do starých věků. Text písně také obsahuje řadu propriet, spjatých pevně s mongolskými národními tradicemi. V první řadě onen kontrast mezi koloběhem dní, ročních období a let, kontrastující s trvalostí a solidností pravého a solidního přátelství, které přetrvává, ač těla stárnou a slábnou (**ötlöch tusmá ulam njarchalč**), úzce souvisí s cyklickým pojetím času jak v předbuddhistických mongolských kultech, tak v buddhismu. Závislost na přírodních cyklech je navíc v Mongolsku pro jeho extrémní počasí, a přítomnost divoké přírody dokonce i v hlavních městech daleko citelnější než v plně industrializovaných zemích. Nezapomínejme, že v době, kdy vznikaly tyto písně, bylo možné i v centrálnějších oblastech Ulánbátaru potkat běžně divoká zvířata³¹⁵. Důraz na to, že takové přátelství přetrvá i tak dlouhou dobu, je právě výrazem velké úcty Mongolů ke svým dětským přátelům. Píseň ještě obsahuje důležitý odkaz na tradiční náboženský kult ve výrazu „**alag chorvó**“, tedy pozemský svět. Píseň tedy označuje přátelství za cosi pozemského, nikoliv za něco hodného nábožné úcty, ale přesto naprosto zásadního. Kromě náboženských témat se v písni objevují i témata folklórní, respektive národní. Jak často v mongolských písních bývá zvykem, je opěvována sama hudba, respektive hudební nástroj. Tím hudebním nástrojem je morinchúr, jehož zvuk („**morin chúrny dzólón egšig**“) rozeznívá zpěvákovo srdce („**minij dzürchijg argadan ujangalna**“). Srdce zde funguje jako „rezonanční plocha“ písně morinchúru. Trojstrunný morinchúr, patřící do rodiny nástrojů smyčcových, a připomínající violoncello, je jeden z nejtypičtějších hudebních mongolských nástrojů. Byla už napsána řada akademických prací, mapující jeho transformaci za období socialismu, kdy se pod dohledem sovětských odborníků

---

³¹⁴ Viz MILTNER, Vladimír. Vznik a vývoj buddhismu. Vyd. 2. Světová náboženství. 2012, Praha: Vyšehrad, ISBN 978-80-7429-156-2.

³¹⁵ M.Džavchlan, osobní rozhovor, 10.2023

europeizoval³¹⁶. Velmi důležitou roli hraje například v západních gobijských ajmacích, kdy je hra na morinchúr využívána při rozdojování velbloudic³¹⁷. Typické, táhlé pentatonické melodie, hrané na morinchúr, vnímavou velbloudici rozpláčou, a ona je schopna dávat mléko. Zvuk i design morinchúru se v posledním století stal trademarkem mongolské tradiční hudby, a je hojně používán i v hudbě populární³¹⁸. Typická mongolská oficiální oslava se bez ní také neobejde, a proto i Džargalsajchan právě morinchúr ve své písni zmiňuje. Obecně tedy je mongolská národní tematika v této písni zastoupena především odkazy na náboženské systémy a na hudbu. Jenže i sociální koheze a touha po přátelství je do jisté míry otázkou národní cti pro i přes rozbití tradičních svazků komunisty rodově orientovanou a kolektivní mongolskou společnost.

V *Erchúgín chavar* jsou otázky národnosti tak propojeny s přírodními a milostnými tématy, že jsou velmi těžko oddělitelné. Například výše zmíněné projevy lásky se mohou interpretovat jako vyznání lásky nějaké nespecifikované rusofonní ženě. Na písni je pozoruhodné to, že jako jediná ze všech zastoupených je zčásti v jiném jazyce, v ruštině. Přesto je to ruština značně pomongolštěná, plná spojení, která jsou pro ruštinu rodilého mluvčího velmi netypická. Typickým příkladem je „*vesennaja svetlost*“, jarní světlo, které působí mongolsky důrazem na světlo, které je důležitým pojmem v mnoha tradičních mongolských buddhistických textech³¹⁹, a také na jaro, čímž ono světlo ukotvuje v typickém mongolském přírodním koloběhu ročních období, založeném na cyklickém vnímání času. Ruský svět se v této mongolské písni neobjevuje jen jako formální záležitost výběru jazyka části refrénu. V části o přírodních metaforách zmíněná metafora Angary, vlnící se v rytmu valčíku, zároveň odkazuje právě na populární ruský tanec, má tedy i kulturní platnost. Přírodní metaforu milionů červených růží (*saj, saj ulán sarnaj*) si po konzultaci s Mgr. Holákovou dovoluji označit za aluzi na sovětský hit *Miliony alych roz* (Milióny rudých růží), vlastně ruskou coververzi původně lotyšské písně o legendárním gruzínském malíři Pirusmanim, který v ruštině zpopularizovala dosud velmi populární

---

³¹⁶ Viz HAVLÁKOVÁ, Jana –

Hudební výuka evropského typu v Mongolsku [online], 2016, Praha : Univerzita Karlova, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/77101/BPTX_2014_1_11210_0_383451_0_161223.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³¹⁷ M. Džavchlan, osobní rozhovor, 11.2023

³¹⁸ Viz MARSH, Peter K.. The Horse-head Fiddle and the Cosmopolitan Reimagination of Tradition in Mongolia. 2008 : Velká Británie, Taylor & Francis , [cit. 24.6.2024]. Dostupné na :

https://www.google.cz/books/edition/The_Horse_head_Fiddle_and_the_Cosmopolit/s6uSAgAAQBAI?kptab=editions&sa=X&ved=2ahUKEwj9oL9p_SGAxX8GhAIHcBKAUIQmBZ6BAgIEAo

23.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³¹⁹ Viz např. SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal (ed.). Mongolian ritual texts in manuscript collections in the Czech Republic. Part 1. Brno: Masaryk University Press, 2022. ISBN 978-80-280-0237-4.

zpěvačka Alina Pugačeva³²⁰, někdy též přezdívaná Alla. Sovětský svaz je v myslí lyrického subjektu textu velmi výrazně otištěn, a tak celá píseň osciluje mezi nostalgii ke ztracenému mláďi v Paříži Sibiře, jak je město Irkutsk někdy nazýváno, a přetrvávající hluboký cit k nutagu, který je v písni také obsažen. Ačkoliv Sovětský svaz a Rusko hrají stále velkou roli v mentálních mapách Mongolů, což mimochodem potvrzuje i oblíbenost Irkutsku, místa mongolofonním oblastem geograficky i kulturně blízkého, mladou generací mongolských rusofonních studentů, nakonec mongolští studenti v Džargalsajchanově textu mysleli při pohledu na ptáky, vracející se z Mongolska do Irkutsku, právě na svou domovinu (*geré sanadž*).

---

³²⁰ Миллион алых роз. In : YouTube [online] 15.5.2018 [cit. 24.6.2024] Dostupné na : https://youtu.be/At3Qo9n4_Uc?si=mJ_r6uvcQWapQcVn. Kanál uživatele Alla Pugacheva - téma

ZÁVĚR

Po analýze vybraných vzorků lze říci, že většina vybraných interpretů, nehledě na dobu vzniku, krouží kolem poměrně podobných témat. Ve většině populárních písní nacházíme milostná témata, a tradiční pojetí života z pohledu Mongolů. V první řadě je to závislost na přírodě, ve druhé řadě ukotvení v mongolské tradici.

Lexikálně se většina písní točí kolem podobných témat. Témata jsou reflektována právě ve stylistice textů. Objevuje se obrovská provázanost přírodních témat s osobními, vyjadřujícími mezilidské vztahy, a zároveň s tématy etnickými a náboženskými.

Preference milostných písní mezi mongolským publikem i mongolskými umělci je pochopitelná, a nacházíme logicky v tomto paralelu se scénami na celém světě. Výhoda milostných písní je kromě univerzálnosti jejich poselství i poměrně jednoduchá možnost navázat kontakt s posluchačem, který může nabýt pocitu, že se takto dostává do dialogu se zpěvákem. Právě na tomto subžánru písní lze velmi názorně vysvětlit proměnu mongolské společnosti. Nositelem této proměny je skupina Niciton a její zpěvák Batčulún, který jako první zpívá písně otevřeně vášnivé, až lehce erotické. Cestu mu evidentně otevřel Cogtsajchan, který se značně odklonil od tradičních, poměrně decentních a prudérních stylistických strategií směrem k naléhavějšímu, civilnějšímu projevu, například v Chajr miň bílé či. Batčulúnova i Cogtsajchanova tvorba se ale možná zdá naopak velmi konzervativní v době dnešní, kdy i v mongolské hudbě je sexualita otevřená do srovnatelné míry se Západem, jak dokazují již v bakalářské práci.

Otevřeně politické písně v žánru protestsongu nakonec psal jenom Cogtsajchan. Politika se ale v mongolské hudbě této doby projevuje i jinak, úctou k prastarým památkám u Badrúgana, ale také národními sentimenty u Charangy či Čingis Chána. Jinak se dá v zásadě říci, že písně skupin Chonch a Nikiton do určité míry vyčnívají z tvorby hudebníků této doby, a jsou předzvěstí změn, které nastávají v dnešní době, kdy je mongolská populárně-hudební scéna otevřena světu.

Přitom ale písně naznačují, že pádem komunistického režimu nedošlo k okamžitému otevření mongolské společnosti. Spíš než progresivní tendence jsou v mongolské písni, ale i společnosti populární návraty k tradičnímu, předmodernímu uspořádání společnosti, národní historii a oslavě přírody, která přes všechny události minulého století zůstala na

území Mongolska čistá a panenská, třeba na rozdíl od přírody většiny industrializovaných evropských států.

SEZNAM LITERATURY

ATWOOD, Christopher – Encyclopedia of Mongolia and the Mongolian Empire, 2004, Bloomington : Indiana University, ISBN 0-8260-4673-9

BLAŽEK, Petr; ŽÁČEK, Pavel; NEŠPOR, Zdeněk R.; RYCHLÍK, Jan a DOLEŽALOVÁ, Antonie, KUDRNA, Ladislav (ed.). Fakta a lži o komunismu: co byla normalizace. Praha: Free Czech Media, 2022. ISBN 978-80-907999-6-7.

FAY, Laurel. Shostakovich. A Life. Oxford University Press, Oxford 2000, ISBN 0-19-513438-9

HUC, É-R. Cesta do Lhasy, kterou se svým druhem P. Josephem Gabetem v letech 1844 až 1846 vykonal a podle vzpomínek vypsál P. Evariste-Régis Huc někdejší misionář v říši Čínské. 1971 : Praha, Mladá fronta. ISBN 000345488

KOSATÍK, Pavel. Slovenské století. Praha: Torst, 2021. ISBN 978-80-7215-686-3.

KUDRNA, Ladislav (ed.). Podhoubí undergroundu. 2018, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-88292-17-3.

LUVSANDORDŽ, Dž a VACEK, Jaroslav. Colloquial Mongolian: an introductory intensive course. 1. 2004, Prague: Triton. ISBN 80-7254-607-4.

MANFRED, Albert Zacharovič. Napoleon Bonaparte. 1983. Praha – Svoboda

MILTNER, Vladimír. Vznik a vývoj buddhismu. Vyd. 2. Světová náboženství. 2012, Praha: Vyšehrad, ISBN 978-80-7429-156-2.

OBERFALZEROVÁ, Alena – Metaphors and Nomads, 2006. Praha : Triton. ISBN 80-7254-849-2

PARGAČ, Jan a VRHEL, František. Střední Asie a Kazachstán: historie, etnicita, jazyky : od migrace stepních Uzbeků a Kazachů v 15. století do roku 1924. Poříčany: BCS, 2009. ISBN 978-80-904491-0-7.

ROUX, Jean-Paul. Dějiny střední Asie. Dějiny států. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-867-9.

- SANŽIJEV, Bujanto Sancakovič. Jaroslav Gašek v Sibiri : Dokumental'nyj očerk o dejatel'nosti pisatelja-internacionalista v period graždanskoj vojny. Irkutsk : Vostočno-Sibirskoje knižnoje izdatel'stvo, 1993.
- SCHWARZ, Michal. Mongolsko. Stručná historie států. 2010, Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-462-3.
- SRBA, Ondřej. Rasiyan-u qumq-a: anonymní mongolská báseň v rukopise z 18. století : faksimile rukopisu, transkripce a překlad. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-8010-2.
- SRBA, Ondřej a SCHWARZ, Michal. Dějiny Mongolska. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-331-0.
- SRBA, Ondřej, SCHWARZ, Michal (ed.). Mongolian ritual texts in manuscript collections in the Czech Republic. Part 1. Brno: Masaryk University Press, 2022. ISBN 978-80-280-0237-4.
- TEJCHMAN, Miroslav. Balkán ve 20. století. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3178-3.,
- TEJCHMAN, Miroslav. Dějiny Rumunska. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-480-2.,
- TREPTOW, Kurt W. (ed.). Dějiny Rumunska. Praha: Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-348-7.,
- ZHWA-SGAB-PA-DBANG-PHYUG-BDE-LDAN. Dějiny Tibetu. Dějiny států. 2008, Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-410-7.
- ZUBOV, Andrej Borisovič (ed.). Dějiny Ruska 20. století. Díl II, 1939-2007. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-0964-1.
- ŽÍDEK, Libor. Transformace české ekonomiky. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. ISBN 80-210-4197-8
- ŽÍDEK, Libor. Transformation in Poland. Národohospodářský obzor – Review of Economic Perspectives. Brno: Masaryk University, 2011. , roč. 11, č. 4, s. 236-270, 34 s. ISSN 1213-2446.
- ЦОГТСАЙХАН, С. – Хонхны дуу. 2003. Улánбáтар : BIT Servis

ON-LINE LITERATURA

AUBIN, Françoise – Renouveau gengiskhanide et nationaliste dans la Mongolie post communiste[online], In Cahiers d'études sur la Méditerranée Orientale et le Monde Turco-Iranien, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : https://www.persee.fr/doc/cemot_0764-9878_1993_num_16_1_1054

BATBAYAR, B.E. – From Homo sovieticus to Homo post-sovieticus. [cit. 24.6.2024].

Dostupné na :

https://www.academia.edu/38363048/From_Homo_Sovieticus_to_Homo_Post_sovieticus_docx

BATMANDAKH, G. - Australian jailed for alleged fraud in Mongolia. News.mn, 22.1.2018.

[cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://news.mn/en/508855/>

BATMUNKH, N. Environmental Issues in the Mining Sector of Mongolia. [cit. 21.6.2024].

Dostupné na :

https://www.researchgate.net/publication/352794085_Environmental_Issues_in_the_Mining_Sector_of_Mongolia

DANIELOVÁ, Anna – Coj živ! Podivuhodný příběh sovětského rocku a jeho nehynoucího odkazu, in Host 6/2011 [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://casopishost.cz/files/magazines/258/host_2011_06.pdf

DOVCHIN, Sender. Translocal English in the linguascope of Mongolian popular music.

28.6.2016. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/weng.12189>

GERNEŠ, Petr. Současná populární hudba v Ulánbátaru. Praha: Univerzita Karlova,

Filozofická fakulta, Ústav asijských studií, 2021. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150248/130319426.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HAVLÁKOVÁ, Jana –Hudební výuka evropského typu v Mongolsku [online], 2016, Praha : Univerzita Karlova, [cit. 21.6.2024]. Dostupné na

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/77101/BPTX_2014_1_11210_0_383451_0_161223.pdf?sequence=1&isAllowed=y

HORÁČKOVÁ, Alice. Hůlová : Tany bicsen ugijg nadad bajarlasan. In : Idnes.cz 21.5.2003. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : https://www.idnes.cz/kultura/literatura/hulova-tany-bicsen-ugijg-nadad-bajarlasan.A020926_100221_literatura_vlk

KAPIŠOVSKÁ, Veronika. Dynamika slovní zásoby cizího původu v současné mongolštině. 2011, Praha: Univerzita Karlova [online]. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/47074/140005569.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

KAPIŠOVSKÁ, Veronika. "Visiting Mongolian Friends with Baton in Hand": The sojourn of Czechoslovak composer and conductor Tibor Andrašovan in Mongolia in 1958. . [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://uas.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/63/2021/05/Mongolica-Pragensia-2018-2-e.pdf#page=65>

KER, Peter - Rio Tinto manager takes Mongolia disclosure claims to ASIC. AFR. 1.4.2020. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.afr.com/companies/mining/rio-tinto-manager-takes-mongolia-disclosure-claims-to-asic-20200331-p54fo2>

MARSH, Peter. Mongolian Rock and Pop Book: Mongolia Sings its Own Song . [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://books.google.co.uk/books?id=6TODQUZj--UC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

MARSH, Peter K.. The Horse-head Fiddle and the Cosmopolitan Reimagination of Tradition in Mongolia. 2008 : Velká Británie, Taylor & Francis , [cit. 24.6.2024]. Dostupné na : https://www.google.cz/books/edition/The_Horse_head_Fiddle_and_the_Cosmopolit/s6uS AgAAQBAJ?kptab=editions&sa=X&ved=2ahUKEwj9oL9p_SGAX8GhAIHcBKAUIQmBZ6BAgIEAo

MIDDLETON, Richard. "Rock." In : Grove Music Online. Oxford Music Online. Oxford University Press. 13.10.2014 [online].[cit. 26.6.2024]. Dostupné na : . <<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/article/grove/music/49135>>.

MIKOS, Rachel. Ambiguity and Abstraction in Mongolian Riddles: An Ethnolinguistic Analysis. 2020. [online], Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav asijských studií [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/123661/140084571.pdf?sequence=1&isAllowed=y>,

OBERFALZER, Jiří – Perspektiva hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Mongolskem.

[online]. Praha : Vysoká škola ekonomická, 2011, [cit. 15.7.2021]. Dostupné na :

https://vskp.vse.cz/34265_perspektiva_hospodarskych_vztahu_mezi_ceskou_republikou_a_mongolskem,

SOUTHERLAND, Dan – China Walls Out Mongolian Band. In : RFA [online]. 18.11.2004 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://www.rfa.org/english/news/arts/mongolia_music-20041118.html

SUKHEE, M. Monetary policy redistribution channel : Case of Mongolia. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://www.mongolbank.mn/file/files/documents/14.%20Monetary%20policy%20redistribution%20channel%20Case%20of%20Mongolia.pdf>

ZIKMUNDOVÁ, Kateřina. Merse - Guo Daofu a jeho role v historii Hulunbuiru v 1. polovině 20. století.. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie, 2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103701/130243247.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ŽÍDEK, Libor. Evaluation of Economic Transformation in Hungary. Národohospodářský obzor – Review of Economic Perspectives. Brno: Masaryk University, 2014, roč. 14, č. 1, s. 55-88. ISSN 1213-2446. [cit. 21.6.2024]. Dostupné z: <https://dx.doi.org/10.2478/revecp-2014-0004>.

ДОРЖ, Д. - Хачин хүн – Дорж Д. [cit. 26.6.2024], Dostupné na :

<https://mongolmedleg.org/hachin-hun/>

ДЭНСМАА - “Чингис хаан” дуурийг толилуулна [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

<http://www.vom.mn/mn/p/51147>

НАМУУН, Г. - “Харанга” хамтлагийн тухай СОНИРХОЛТОЙ 13 баримт. Ublife.com, 5.6.2018. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.ub.life/p/14551>

ОЮУНЖАРГАЛ, Д. орон сууцны зах зээлийн үнэд хүрээлэн буй орчны үзүүлэх нөөлөөлөл. Academia.edu [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :

https://www.academia.edu/38650552/%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D_%D0%A1%D0%A3%D0%A3%D0%A6%D0%9D%D0%AB_%D0%97%D0%90%D0%A5_%D0%97%D0%AD%D0%AD%D0%9B%D0%98%D0%99%D0%9D_%D2%AE%D0%9D%D0%AD%D0%94_%D0%A5%D2%AE%D0%A0%D0%AD%D0%AD%D0%9B%D0%AD%D0%9D_%D0%91%D0%A3%D0%99_%D0%9E%D0%A0%D0%A7%D0%9D%D0%AB_%D2%AE%D0%97%D2%AE%D2%AE%D0%9B%D0%AD%D0%A5_%D0%9D%D3%A8%D0%9B%D3%A8%D3%A

СҮРЭН , Г. 'Баян Монгол' чуулга ба эргэн ирсэн ПЯНЗНЫ СОЁЛ. [online], [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://ub.life/p/27268>

5 die in election turmoil in Mongolia. New York Times, 2.7.2008. [cit. 21.6.2024]. <https://www.nytimes.com/2008/07/02/world/asia/02iht-mongolia.1.14163290.html>

Chono | Hurd Lyrics, Meanings and Videos. [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://sonichits.com/video/Hurd/Chono>

Ulaanbaatar residents face worst air quality in the world. IQAir, 2.8.2020 [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://www.iqair.com/newsroom/ulaanbaatar-mongolia-worst-air-quality-october-2020>

MOTHER EARTH. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na : <https://mend-ooyo.mn/news/2.html>

Аймгийн танилцуулга [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <http://khovsgol.gov.mn/home/c/abouts>

Ард түмний бахархал болсон нэрт дуучид. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://zaag.mn/archives/72640>

Бадраагийн Бадар-Ууган – Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :

https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D0%B9%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%80-%D0%A3%D1%83%D0%B3%D0%B0%D0%BD

BBC - (Высоцкий Владимир Семенович) - Театр на Таганке [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://tagankateatr.ru/repertuar/vysockiy-v-s>

Жамцын Бадраа– Википедиа, Чөлөөт нэвтэрхий толь. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
https://mn.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B0%D0%BC%D1%86%D1%8B%D0%BD_%D0%91%D0%B0%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B0

Монгол Шуудан Discography. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.discogs.com/artist/1576401-%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D0%BE%D0%BB-%D0%A8%D1%83%D1%83%D0%B4%D0%B0%D0%BD>

рок поп Гала тоглолт UB palace-т | 10 сарын 27-нд өөрийгөө чөлөөлье [cit. 26.6.2024].
Dostupné na : <https://m.facebook.com/ubconcert/videos/195051310289476/>

Улс төрийн дуу (1983, Vinyl - Discogs[online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.discogs.com/release/7326846-Various-%D0%A3%D0%BB%D1%81-%D0%A2%D3%A9%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD-%D0%94%D1%83%D1%838%D0%9B%D3%A8%D0%9B>

УРЛАГТ ТЭР УУГАН ХҮҮ НЬ БАЙЛАА. . [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://ergelt.mn/news/23/single/22462>

Чингис Хаан / Chinggis Khaan group /. In Facebook. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.facebook.com/ChinggisKhaangroup/>

Яруу найрагч Р.Чойномын онцлох шүлгүүд, [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.yolo.mn/z/7877>

WEBOVÉ STRÁNKY

Badar-Uugan on Amazon Music – Amazon UK. [online], [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.amazon.co.uk/music/player/artists/B09HM9W1G1/badar-uugan>

Chinggis Khaan Museum. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <https://chinggismuseum.com/en>
Halls | Chinggis Khaan Museum. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na:
<https://chinggismuseum.com/en>

Human Rights in Mongolia Amnesty International. [cit. 24.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/east-asia/mongolia/>

Hurd [online]. [cit. 22.6.2024]. https://www.facebook.com/hurdband/?locale=cs_CZ

The HU | Pragokonzert Bohemia, a.s. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.pragokonzert.com/The-Hu>

Yat-Kha : Music. [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://yat-kha.bandcamp.com/>

Ардчилсан нам. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na : <http://democraticparty.mn/>

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР. [cit. 21.6.2024]. Dostupné na :
<https://mongolia.gov.com>

ON-LINE ZVUKOVÉ ZÁZNAMY VYBRANÝCH PÍSNÍ

Badruugan Dulamsuren Ulaanbaatariin agaар lyrics Бадрууган Дуламсүрэн
Улаанбаатарын агаар In : YouTube [online] 17.3.2017 [cit. 22.6.2024] Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=10RQteWeKR4>. Kanál uživatele Мөнхбилэг

Chi Miniih. In : YouTube [online] 31.7.2020 [cit. 22.6.2024] Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=KJRhYCWdNmQ> Kanál uživatele Niciton - téma

Delhii Eej. In : YouTube [online] 8.11.2022 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=mYa-37Rh6Ho>. Kanál uživatele Badar-Uugan – téma

Erkhuugiin Havar. In : YouTube [online] 4.3.2020 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
https://www.youtube.com/watch?v=27ptB_BpxQk. Kanál uživatele Chinggis Khaan - téma

Haranga – Амьдрал (MV). In : YouTube [online] 21.4.2020 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=U8aua1UqijI>. Kanál uživatele Haranga Official

HARANGA - Бодлын Тэнгис (MV). In : YouTube [online] 4.2.2019 [cit. 26.6.2024].
Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=Ru8xK6R9juc> Kanál uživatele Haranga
Official

Honh – hair mini bilee chi. In : YouTube. [online]. 5.5.2018 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=1bVqJpXu7vA>. Kanál uživatele Batbold MO

Hurd – Eejdee (Official Audio). In : YouTube. [online]. 10.1.2022 [cit. 26.6.2024]. Dostupné
na : <https://www.youtube.com/watch?v=wqxy-oKuwxA> . Kanál uživatele Hurd

NICITON – TSAMTSAА TAIL | LYRICS | НИКИТОН - ЦАМЦАА ТАЙЛ | ҮГТЭЙ ♪ In :
YouTube. [online]. 11.5.2023 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=5CUKfNuQytI>. Kanál uživatele ZET LYRICS

Б.Бадрууган- Хонин цагаан үүл. In : YouTube [online]. 14.3.2020 [cit. 22.6.2024].
Dostupné na : <https://www.youtube.com/@user-sz6ji4nj1m> Kanál uživatele ФИЛОАПТЕК

Үүлэн чөлөөний нар. In : YouTube [online]. 22.7.2021 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
https://www.youtube.com/watch?v=MplfEn3idkM&list=OLAK5uy_lUEKRgQDVRihI3vG8IOf0d7bnOCTMeYgQ&index=4

ХАРАНГА "МАНАН" - Haranga Manan (Official Video). In : YouTube. [online]. 5.6.2018 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=kObAgrM0r3Y>. Kanál uživatele On'n'Off Records

Хонхны дуу In : YouTube. [online]. 22.7.2021 [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
https://www.youtube.com/watch?v=JMWsHYMf3Ks&list=OLAK5uy_lUEKRgQDVRihI3vG8IOf0d7bnOCTMeYgQ&index=14 Kanál uživatele Release- Topic

Чингис хаан - Ая анд минь чи хаалгыг минь тогшооч (Official MV) In: YouTube
[online]. 29.2.2020. [cit. 26.6.2024]. Dostupné na :
https://www.youtube.com/watch?v=GKb61r2_ces Kanál uživatele Чингис Хаан

DALŠÍ PÍSNĚ A ON-LINE ZÁZNAMY

"We Are The World" - OFFICIAL 35th ANNIVERSARY VIDEO. In : YouTube [online].
16.4.2020 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/watch?v=p34sK9AYQN4>. Kanál uživatele lionelrichie

NICITON Official Channel In : YouTube [online]. [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
<https://www.youtube.com/@NICITONofficialchannelmongolia>

Honh hamtlag 1991 on japand Asahi TV. In : YouTube [online]. 3.11.2014 [cit. 22.6.2024].
Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=fuYtOwW9CXE>. Kanál uživatele Enkhbold Dovdon

Honhnii Duu (Version 2) In : YouTube [online]. 18.6.2018 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na :
https://www.youtube.com/watch?v=Cf9yflhPIVw&list=PLTyGebG3hyeJQyjOukd403_b1kVRSw6aR&index=15. Kanál uživatele S. Tsogtsaikhan – téma

Hurd - Нэг Ангийнхан (Official Music Video). In : YouTube [online]. 24.6.2022 [cit. 22.6.2024]. <https://www.youtube.com/watch?v=OLXzPvzs9xI>. Kanál uživatele Hurd

Б.Бадар-Ууган & Оюундэлгэр - Хайрын дурсамж / B.Badar-Uugan & Oyundelger - Hairiin dursamj In : YouTube [online] 2.9.2022 [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=ngCVYEVuV4o>. Kanál uživatele GeeBooM

Б.Бадрууган- Хонин цагаан үүл. In : YouTube [online]. 14.3.2020 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/@user-sz6ji4nj1m> Kanál uživatele ФИЛОАПТЕК

Гэрлэж амжаагүй явна киноны дуу [LYRICS] Gerlej amjaagui yavna kinonii duu. In : YouTube [online] 10.3.2018 [cit. 22.6.2024] Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=rja_E3nB6f8. Kanál uživatele Myangat Babai

Лхагвасүрэн Найз минь Lkhagvasuren Naiz mini 2013 (Official video). In : YouTube. [online]. 15.10.2013 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=CKDUtlNrDWA>. Kanál uživatele Johnny Dulamsuren

Миллион алых роз. In : YouTube [online] 15.5.2018 [cit. 24.6.2024] Dostupné na : https://youtu.be/At3Qo9n4_Uc?si=m_r6uvvQWapQcVn. Kanál uživatele Alla Pugacheva - téma

Р.Чойном "Миний шүтээн" R.Choinom "Minii shuteen". In : YouTube [online]. 18.9.2021 [22.6.2024]. <https://www.youtube.com/watch?v=z2VvLETIfso>. Kanál uživatele DORJ's Voice

Чингис Хаан – YouTube. . [online]. [cit. 22.6.2024] Dostupné na : <https://www.youtube.com/@chinggiskhaangroup>

Харангын Лхагваа, Энхманлай - Үзэсгэлэнт минь. In : YouTube. [online]. 27.10.2016 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : https://www.youtube.com/watch?v=cZuDWLFC3_g . Kanál uživatele Харангын ЛХАГВАА Official Channel

Хонх хамтлаг | Live at Playtime Festival 2014. [online]. 4.5.2016 [cit. 22.6.2024]. Dostupné na : <https://www.youtube.com/watch?v=7MEk7BdJalU>. Kanál uživatele Playtime Festival

Хонхны дуу – YouTube. In YouTube [online]. [cit. 22.6.2024].

https://www.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_lUEKRgQDVRihI3vG8IOf0d7bnOCTMeYgQ

KONZULTACE

B. Batdordž, osobní rozhovor, 10.2023

Jan Bernardy, osobní rozhovor, 11.2023

Alena Bežiaková, osobní rozhovor, 10.2023

G. Cogt, osobní rozhovor, 10.2023

T.-E. Erdene-Očir, osobní rozhovor, 7.2019

M. Džavchlan, osobní rozhovor, 10.2023

Veronika Kapišovská, osobní rozhovor, 10.2023

Rodica Pop, osobní rozhovor, 11.2021

Michal Schwarz, 5.2022

T. Šagdar, 7.2019

Veronika Zikmundová, osobní rozhovor, 5.2021

Zaměstnanec obchodu On'n'Off Records v Ulánbátaru, nepředstavil se, osobní rozhovor, 10.2023

FILMY

Země trojího času. [dokument]. 1966. Praha : Československý film. [cit. 24.6.2024].

Dostupné na : <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10930359374-zeme-trojeho-casu/>

PŘEKLADY VYBRANÝCH TEXTŮ

BADRÚGAN – ULÁNBÁTARYN AGÁR	BADRÚGAN – ULÁNBÁTARSKÝ VZDUCH
<p>Údamchan gudamdžár ñ alchaldž javachad uliangaryn navčsár salchi ñ nádad</p> <p>Ulánbátar miñ tungalag agár úšig cédžig tenilgen sevšich tátaj</p> <p>Aj chǒ, dzé chǒ, Ulánbátar miñ agártaj!</p> <p>Sürlegchen džavchlang ñ bišren charachad sünderlesen ordos tujá cacád</p> <p>Süchbátaryn máñ celger talbaj süslech dzürchijg ilbenchen tálach bachtaj</p> <p>Aj chǒ, dzé chǒ, Ulánbátar miñ gegétej!</p> <p>Jaldamchan amragtajgá cengen dzorčichod</p> <p>Jajúchan chogdžmijn egšig dzorichod</p> <p>Jarajch chotyn máñ tenün magnajd</p> <p>Jamagt bajaryn solongo ñ gígech dzoltoj</p> <p>Aj chǒ, dzé chǒ, Ulánbátar miñ bajasátaj!</p>	<p>Když prolétá širokými ulicemi, jeho větřík si hraje s větvemi topolu</p> <p>Jak je příjemné dýchat tento čistý vzduch mého Ulánbátaru</p> <p>Hej hou, hej hou, Ulánbátar můj je plný vzduchu!</p> <p>Když se podívám na okouzující majestátnost jeho překrásných paláců zalitých sluncem</p> <p>Naše prostorné Süchbátarovo náměstí naplňuje nadšené srdce pokorou</p> <p>Hej hou, hej hou, Ulánbátar můj je plný světla!</p> <p>Když s rozkošnou milenkou radostně putuje</p> <p>A když zvuk radostné hudby tě uklidňuje</p> <p>Na širokém čele našeho ženoucího se města</p> <p>Jeho duha věčného svátku se štěstím rozsvítí</p>

<p>Arjúchan cecerlegt ñ amran súchad</p> <p>Agarvá dzandny anchilga sengenéd</p> <p>Rašán orgiloch bulagín sangás</p> <p>Arvan dzügte solongo ñ tátach chavtaj</p> <p>Aj chó, dzé chó, Ulánbátar miñ devdžétej</p> <p>Chorgodson setgeléré ergen sanachad</p> <p>Choldoch čig tusam ojrchon boldog</p> <p>Chotol nijslelijnché ilč gerlér</p> <p>Chongordzul šig urganam bilű bidnúš</p> <p>2x (Aj chó, dzé chó, Ulánbátar miñ ivéltej)</p>	<p>Hej hou, hej hou, Ulánbátar můj je plný radosti!</p> <p>Když sedí v klidné zahradě v pokoji</p> <p>A vzduch provoní santalová esence</p> <p>Z pramenů, ze kterých se hrne léčivé voda</p> <p>Se šíří voda do desíti směrů</p> <p>Hej hou, hej hou, Ulánbátar můj je plný událostí</p> <p>Když se ve skryté mysli rychle objeví</p> <p>Vzdálený směr a blízký se stanou jedním</p> <p>Bydlením v hlavním městě</p> <p>Se náš život stane jako med sladkým</p> <p>Hej hou, hej hou, Ulánbátar můj je plný samých dobrých věcí!</p>
---	---

<p>BADRÚGAN – DELCHÍ ÉDŽ</p>	<p>BADRÚGAN – MATKA ZEMĚ</p>
<p>Edzen bidnij altan chömrög</p> <p>Engüj tansag bajgal'dá chajrtaj</p> <p>Erin dzúny naran denlű</p>	<p>Náš pán, zlatý poklad</p> <p>Miluje spanilou, nekonečnou přírodu</p> <p>Slunce, lampa věkovitá</p>

Erdemt chünij бүтэлт чajртaj	Miluje díla moudrých lidí
Ref. (Chün törlöchnijg chevlésé törúldž	Když zrodila člověka, nechala zrodit tisk
Chúgín josór elgendé teversen	Jeho dítětem zákonem, nás objala
Delchí Édž, tan'dá bi chajrtaj	Matko Země, milujeme Vás
Delchí Édž, tan'dá chajrtaj bolochór	Matko Země, milujeme Vás, a proto
Delchí Édž, ta mönch nastaj)	Matko Země, jste věčná
Tümen üjejijn bátarlag túl's tögöldör	Milujeme tisíce let staré balady o
bajan, túchendé chajrtaj	bohatýrech, drahocenné bohaté příběhy
On'son chojlgór oron dzajg jálsan	Milujeme lidi, kteří svou vynalézavostí
Ojún bilegt chümúst chajrtaj	došli mnohé země
Ref.	
Oddyn dundás idžlé chajsan ongon dzalú	Milujeme přání mladých i předků, která
chüseldé chajrtaj	hledali ve hvězdách
Chösgüj büchnijg teverdž ugtach	Milujeme vše, co je neobvyklé, objímající a
Chojč üjejchnij itgeld chajrtaj	vítající kouzlo starých věků
Ref.	

--	--

BADRÚGAN – CHONIN CAGÁN ÚL	BADRÚGAN – BERÁNKY
Chonin cagán úl é chǒ	Beránky na obloze, hej hou
Chuvirdž sevréd nǔlé dé chǒ, nǔlé dé	Mění tvar a rozplývají, rozplývají
Chongor džálchan čamtajgá bi aj chǒ	Miláčku, ani nakratičko s tebou, hej hou
Chanilachny dzajá č dutlá dá chǒ	Nebyl mi osud v manželství s tebou přán, hej
Nádan togloch nǔd čiň é chǒ	Tvoje hravé oči, hej hou
Nǔglij č martmár tormoldzono dó, chǒ tormoldzono	Daly zapomenout na hřích, když na mě mrkaly, hej, mrkaly
2x (Najdan dassan setgel miň aj chǒ, Nasan turšdá gancará chǒ)	Moje duše, naplněná naději, hej hou, nakonec zestárne sama, hej
Tosód irsen tavilangás é chǒ	Od toho osudu jsem jak namydlený blesk odletěl
Toromgor džálchan čamásá bi, aj chǒ	Od tebe s jiskřivýma očima, ach
Tasrád odochyn č dzoriggüj dé	A vrátit se zpátky mi nelze

CHONCH – CHONCHNY DÚ	CHONCH – PÍSEŇ ZVONKU
Ur'd šönö char dardž dzúdelélé	V dlouhé noci mě tížila noční můra
Urt gart namajg dzovóno	Dlouhá ruka mě týrá

Chelech ügijg miñ bógdúldž	Škrtí mě tak, že nemohu mluvit
Charach nüdiyg chalchalna	Zakrývá mi oči, že nemohu vidět
Adz boldž chonch dúgarlá	Naštěstí se rozezněl zvon
Araj jadan nojrnós serlé	Dobře, že jsem se probudil!
2x (Chonchny dú, bidnijg seré, seré!	Písni zvonu, probud' nás, probud'!
Chonchny dú, bidnijg seré!)	Písni zvonu, probud' nás!
Gegén naran ilčéré	Teplem jasného slunce
Bérsen tolgodyg gesgéne	Zimomřivé hlavy prohřeje
Bilgedijn chonch n' egšgéré	Zdobný zvon svým hlasem
Nojrmog bügdijg seréne	Všechny ospalce probudí
Ögló namajg serésen	V dnešní ráno mě budící
Öngölög chonchny dú	Barevná písni zvonu
Örtölönchön cúrajtsár	Od poštovní stanici k poštovní stanici
Örgön talyg tuláraj	Step širokou rozezni!
Ajá bilgedijn miñ chonch	Ach, ozdobný můj zvonku
Bidnijg chüsljg tegérej	Naše přání vyplň!
2x (Chonchny dú, chüsljg tügé, tügé	Písni zvonu, nes naše přání!
Chonchny dú, dzorgíg badrá!)	Písni zvonu, odvaze dej vzplanout!

CHONCH – CHAJR MIŇ BILÉ ČI	CHONCH – JSI PŘECI MOJE LÁSKA
Bajn bajn irech jum gedž či jum asúv	Na co se zeptáš, až budu chtít přijít
Bajsníchéd utsár jarilcá dedž dzemlé jű	Rozhněváš se, když ti budu chtít volat
Ref. (Chajr miň bilé či	Jsi přeci moje láska
Chajrt miň bilé či	Jsi přeci moje milovaná
Ödör bür čamajgá bi boddog	Celý den na tebe myslím
Ůdšín büríd charúlán dzogsdog)	Celý večer čekám na odpověď
Orcny gadá dzogsló gedž či jum asúv	Co řekneš na to, když si stoupnu před
Oroj cagár irlé gedž dzemlé jű	bytovku
Ref.	Rozhněváš se, když budu chtít přijít večer
Nadtaj chaňsdág uljas modnós asú	
Čam dér tusdag sarny gerlés asú	Zeptej se topolu, se kterým jsem se
Ref.	zasnoubil
	Zeptej se paprsku měsíce, který se nad
	tebou odráží

CHONCH – ŮLEN ČÖLÖNY NAR	CHONCH – SLUNCE, PROSVÍTAJÍCÍ SKRZE MRAKY
Namryn serűn ůdeš nam'rá boró šágina	Chladným podzimním večerem šumí
Najgan gancach modod guniglan navčsár	deštík

ujlna Tertéch alsad galú šuvú ganganana Tegéd nadan chagacal ilgén šimšrúlné Cencher chavryn ceceg cédzind miň delgéstej Cecgen nastaj durlal dzürchend čiň gandastaj Chajrá ögsön chajlgan miň setgel Chavar amildž namar gudajch cecgín adil Ó ünen dzürchnij chajrt miň či Úlen c'prchojn naran jum ú Öngö ñ chuvirach ceceg jum ú 2x (Namryn serún üdeš nam'rá boró šágina)	Stromy se kolébají ve větru, a listí z nich padá jako slzy Kejhání husy kdesi v dáli ve mně vyvolává svíravý pocit samoty Modrým jarním kvítím rozkvétá mi duše Tobě láska prchavá v srdci vybledla Tvé srdce, které se mi oddalo celé Je jako květina, co na jaře rozkvétá, a na podzim sklání květ Ach, opravdová láska mého srdce, Jsi sluncem, probleskujícím skrze mraky Či květinou, měnící své barvy? Chladným podzimním večerem šumí deštík
---	--

CHARANGA – MANAN	CHARANGA – MLHA
Als chol chünij nutagt édžidé erchelenchen dzúidellé Tanyg tengerín nartaj chamt, talyn	Ve vzdáleném cizím kraji se mi zdálo, jak jsem přitulený k matce Zdálo se mi o tobě, matko, a o slunci na

<p>cecgestej chamt</p> <p>Ajalgú nutagtajgá dzúdelélé</p> <p>Od boldž tertéd charvasan avtajgá dzolgochon dzúdelélé</p> <p>Tanyg altan gadastaj chamt, dolón burchadtaj chamt,</p> <p>Úrín colmontoj dzúdelélé</p> <p>Ech nutgá sanan dzúdelélé, engüj taldá nádan dzúdelélé</p> <p>Genen nasandá očidž dzúdelélé, édž miň!</p> <p>Unagan nutgá dursan dzúdelélé, ongon sar'dag úlsá dzúdelélé, Tungalag Tamir, Túlá dzúdelélé, áv miň!</p> <p>Char' chol chüni nutagt chartygá tálanchan dzúdelélé</p> <p>Čamajg tengerín sartaj chamt, tengerín erchestej chamt</p> <p>Öngín solongotoj dzúdelélé</p> <p>Ech nutgá sanan dzúdelélé, engüj taldá nádan dzúdelélé,</p> <p>Genen nasandá očidž dzúdelélé,</p>	<p>nebesích, o tobě a stepním kvítí</p> <p>A o domovině, oslaveném písněmi</p> <p>Zdálo se mi o otci, který už je v nebi, jak mě vítá</p> <p>Zdálo se mi o tobě, otče,</p> <p>A o Polárce, a o Velkém voze, zdálo se mi i o Jitřence</p> <p>Zdálo se mi v mysli o rodném kraji, zdálo se mi o hrách na nekonečné stepi</p> <p>Zdálo se mi o návratu do mládí, maminko má!</p> <p>Vzpomněl jsem si na pravou vlast, a snil o ní, snil o panenských věčně zasněžených horách, průzračném Tamiru a Túle, tatínku</p> <p>V předalekém cizím kraji se mi zdálo, jak se tulím k milované</p> <p>O Tobě, milá, se mi zdálo, a o měsíci na nebi, o hvězdách a planetách na nebi,</p> <p>O barevné duze se mi zdálo</p> <p>Zdálo se mi v mysli o rodném kraji, zdálo</p>
--	---

<p>Chajrt miň!</p> <p>Unagan nutgá dursan dzúdelé,</p> <p>Chajrt miň</p> <p>Unagan nutgá dursan dzúdelé, ongon sar'dag úlsá dzúdelé, Tungalag Tamir, Túlá dzúdelé, chajrt miň</p>	<p>se mi o hrách na nekonečné stepi</p> <p>Zdalo se mi o návratu do mládí, milovaná má!</p> <p>Vzpomněl jsem si na pravou vlast, a snil o ní, snil o panenských věčně zasněžených horách, průzračném Tamiru a Túle, tatínku</p>
---	---

CHARANGA – AM'DRAL	CHARANGA - ŽIVOT
<p>Bajar chör, gomdol gunig adil tencü chosloson chorvöd</p> <p>Órijn gesen bajrá oloch gedž ödör ñ bododž šönö ñ dzúdleč</p> <p>Chün büchen órijn chüssen am'dralyn chargujg songoch jum</p> <p>Učigt ter urtchan dzamdá aldadž onoch ñ či ich jum</p> <p>Alivá büchnijg üdzech jum dá</p> <p>Chüsel chjaslyn chojor tujld chünij setgel ecedž tujldlá č</p> <p>Aldadž gišgedeg cöchröl gunig onodž gišgedeg bajar bajasal miň</p> <p>Arvin ichér ergedeg jum dá</p>	<p>Na světě, kde se radost a smutek spojuje ve stejné míře</p> <p>Na to, aby si našel svoje místo, každý celý den myslí a celou noci o tom sní</p> <p>Každý člověk si vybírá svou vlastní cestu životem</p> <p>Dost na tom, že na té dlouhé konečné cestě někteří chybují, a někteří slaví úspěchy</p> <p>Každý si všechno vyzkouší</p> <p>I když lidské srdce naráží na dva protiklady,</p> <p>Touhu a mrzutost</p> <p>Pořád se dokola točí mezi pocity</p>

<p>Ref. 2x (Chó, ajá dá chünij am'dral egel džirij bolov č</p> <p>Enechen bijedé bagtachárgüj ich chüsljij dalaj jum dá</p> <p>Naran saran éldlřžlen mandadž cag chugacá uliar ulisár</p> <p>Nasny chuanli ergen ergéd údam orčlong tanich tusmá</p> <p>Uchány chergem nemech jum dá)</p>	<p>ztraceni a smutku z prohry, a radosti z výhry</p> <p>Ach, ačkoliv je lidský život obyčejný</p> <p>Je to oceán přání, které se ani do jednoho těla nevejdou</p> <p>Na nebi se střídají slunce a měsíc, čas plyne,</p> <p>Lidský kalendář se otáčí, a čím více poznáváme svět</p> <p>Tím více se míra rozumu rozšiřuje</p>
--	---

CHARANGA – BODLYN TENGIS	CHARANGA – MOŘE MYŠLENEK
<p>Erčlen chösröch tengisijn mandalyg šiltgéd</p> <p>Ergen dzevrúchen sevšénd ň bodol džichüjc gegeldzené</p> <p>Chünij setgel gegén davalgalach dalaj tengis jum</p> <p>Chünij džargal, gegén dölgöchön dolgiloč tengis jum</p> <p>Ref. (Cachilan öngöröč cagijn ajasyg dagád</p> <p>Calgilach dalajn am'dral cheden jandzár</p>	<p>Vykládaje mandalu vlnícího a pěnicího se moře</p> <p>V navracejícím se svěžím vánku myšlenka</p> <p>Mrazivě probodbne chladivým steskem</p> <p>Lidská duše je jako světlé, rozbouřené moře a oceán</p> <p>Lidské štěstí je jako světlé, tiché moře</p> <p>Jak čas plyne</p> <p>A i když se život oceánu tříštícího se o břeh na několik způsobů mění</p>

<p>sonilcosn č</p> <p>O tümen bérés cacrach narny tujá ň</p> <p>Uj möngön dölgöndö dagúlan gjalbáč</p> <p>2 x//Ujdsan setgelíg üjerlen avč odnó//)</p> <p>Ich dalaj char salchi chorvógós büchnij avčlá č</p> <p>Urđnán üléch dzunás chünij uchán üldené</p> <p>Ref. Bez prvních dvou veršů</p> <p>2x (Chünij uchán gegén davalgajlach bodlyn tengis jum)</p>	<p>Ó, zpoza deseti tisíc mil zářící sluneční paprsku</p> <p>Á, třpyť se, následuj stříbrně se vlnící hladinu</p> <p>Smutníci duši spláchně s tebou</p> <p>I když vichřice velikého oceánu všechno vezme ze světa</p> <p>Z jižního, foukajícího léta se něco v lidské mysli zachová</p> <p>Čistá lidská mysl je moře bouřících myšlenek</p>
---	--

CHURD - ÉDŽDÉ	CHURD – MAMINCE
<p>Tolgodyg davan šuvúd buclá édž miň</p> <p>Dogdloch setgel tanyg ügüjldž gansrach jum</p> <p>2x (Chatú chötú chorvógijn džamyg bodchór choldód bajch šig sanagdach jum dá édž miň)</p>	<p>Ptáci odlétli za kopce, maminko</p> <p>A mé usoužené srdce se trápí steskem!</p> <p>Když pomyslím na neúprosný koloběh života,</p> <p>Zdá se mi, že jsme sobě dál a dál, maminko!</p>

<p>Namryn tögöl navčsá gövön bölchöldzöd</p> <p>Nartyn am'dral utgagüj met sanagdád bajna</p> <p>2x (Serún šönijg dzevergen bodold džindüleched</p> <p>Setgelijn dulán čiň ügüjlegdech jum édž miň)</p> <p>Nadan ögsön setgelijn dulányg taň bodchór</p> <p>Narny elč jadmag sanagdád bajna</p> <p>3x(Ujtgar ürgésen búvejn dúg čiň sanachlár</p> <p>Enechú dú miň setgeld miň chürechgüj l bajna)</p>	<p>Na podzim, když lesy shodí listí, krabatí se, a k zemi se krčí, zdá se mi, že lidský život nemá smysl</p> <p>Když chladná noc zamrzá v mých ledových myšlenkách</p> <p>Chybí mi, maminko, teplo vašeho srdce!</p> <p>Když pomyslím na teplo Vašeho srdce, kterým jste mě hřála, mi sluneční žár přijde nicotný</p> <p>Při vzpomínce na Vaši ukolébavku na zahánění smutku</p> <p>Mě tato má píseň neupokojí</p>
--	--

<p>ČINGIS CHÁN – AJÁ AND MIŇ CHÁLGYG TOGŠÓČ</p>	<p>ČINGIS CHÁN - ACH, BRACHU MŮJ, ZAKLEP NA MÉ DVEŘE</p>
<p>Naran saran éldžlen éldžlen neg l medeched nasyg nemne</p>	<p>Slunce a měsíc se střídají a střídají na nebi, a než se naděješ, věky se ti sečtou</p>

Nügel bujanyg denslen denslen neg l medeched džilijg tojrno	Dobré a špatné časy se mění a mění, než se naděješ, roky kolem tebe projdou
Namar namrár alsan choldoch gegén bagyn ödró durslá	Dnes jsem si vzpomněl na světlý zástup podzimů a podzimů, které odešly do dáli
Naslach tusmá setgel dzölörč busdyn gemijg účlach bolló	Společně zapomínáme, jak jsme zestárli A chyby ostatních promíjíme
Ref. 2x (Ajá, and miň či chálgyg miň togšóč)	Ach, brachu můj, zaklep na mé dveře
Mönch busyn dzajá taviland gunigijn boró cédžné dzüserne	Ve věčném svazku s osudem déšť trápení zalévá srdce
Morin chúryn dzólön egšig minij dzürchijg argadan ujangalna	Jemný zvuk morin chúru moje srdce klidně rozeznívá
Ödör ödrös nadás choldoch genen cajlgan nasá durslá	Na prosté, čisté časy, které den za dnem ode mě odešly, vzpomínám
Ötlöch tusmá ulam njalcharč setgel geden emdzeg bolló	Jak stárneme, tak ještě víc slábneme A srdce se stává měkkým (sentimentálním)
Ref. 2x	
Alga chorvógijn dzovlon džargalyg durtaj durgüj č amsadž javna	Trápením i štěstím pozemského života jdeme, že okoušíme to, co nám chutná i
Aldraj nasny nöchödtejgő sanasny	

<p>dzorgór učrachgüj l jum dá</p> <p>Učral chagaclyn dútaj orčlond chúched nasá martana gedž ú?</p> <p>Ujldž dúldž chamtdá össön bagyn nassan martana gedž ú?</p> <p>Ref. 2x</p>	<p>nechutná</p> <p>S druhy z raného mládí se snažíme udržet kontakty</p> <p>Cožpak lze zapomenout na dětství v tomto světě, který je plný hluku setkávání a opouštění?</p>
--	--

ČINGIS CHÁN – ERCHÚGIJN CHAVAR	ČINGIS CHÁN – JARO V IRKUTSKU
<p>Orosyn cagán chusgan chajryn ajand nachiansan</p> <p>Ojútan genen dzalú nas mörödöl dund ceceglesen</p> <p>Angar mornij dzólön dolgio val'sin ajand chövörsön</p> <p>Anchny chajryn boldzógó chüni nutagt üdlésen</p> <p>Refrén : Neželi prošla moja alaja molodost'</p> <p>I počemu-to nezabudětsja na (sic!) veseňaja (sic!) svetlost'</p> <p>Dervezdenchen niséd odson</p> <p>Dervedž calgisan on džilúd miň</p>	<p>Ruská bílá břízka se opupenila melodií lásky</p> <p>Mladá, studentská, pošetilá léta se rozkvetla uprostřed snů</p> <p>Mírné vlny Angary se točí v rytmu valčíku</p> <p>Opustil jsem domovinu pro dostaveníčko první lásky</p> <p>Opravdu je už pryč má krásná mladost</p> <p>A kdoví proč nemohu zapomenout na jarní světlo?</p> <p>Odletěly jako na křídlech</p> <p>Roky, co jsem prožil naplno, zmizely</p>

Devúr džigúr šig setgelijn újataj	Jako vítězný okřídlený podnos v mé duši
Ergen dursachad neg l ujangataj	Táhne mě zpátky jedinou melodií
Erchúgijn chavar dendű sajchan	Jaro v Irkutsku je opravdu krásné
Ene l am'dralyn miň gerel gegé	To je jediné jasné světlo mého života
Erchúgijn chavar, Erchúgijn chavar á	Irkutské jaro, jaro v Irkutsku
Saja saja ulán sarnaj setgeld miň chonogšson	Miliony, miliony rudých růží nocovaly v mém srdci
Sar džilér choldoch tusam dzúndend miň ergesen	Jak měsíce a roky plynuly, tím více se ve snech zjevovaly
Olon olon nojrgüj šönö sanánd miň chorogdson	Během mnoha a mnoha bezesných nocí byly uvězněné v mém srdci
Ojútny cencher chavartá ergéd gancchan očichson	Aspoň jednou bych se chtěl vrátit do studentských světlemodrých let
Ref.	Bělobílý měsíc se mazlí se sibiřským nebem
Cav cagáchan saran Sibirín tengert erchelne	Vsákl se do teplého šepotu melodií kytar
Chav chalúchan šivné gitaryn ajalgúnd šingesen	Počítali jsme ptačí hejna, která přilétla směrem z rodné země
Nutgínchá dzügés irsen šuvúdyn cuvág tólson	Všichni jsme tiše mysleli na domov a všichni se stejně zakláněli
Núcchan geré sanadž busdyn adil gegeldzsen	

Ref.	
------	--

NIKITON – CAMCÁ TAJL	NIKITON – SVLÉKNI SVÉ TRIČKO
Üsé dzadal chongor miň	Rozpust' si vlasy, miláčku!
Üdšín salchind chijsechgüj	Večerní větrík ti je nerozfouká!
Ürgedž odson chüsel setgelíg	Vyplašené srdce, plné touhy
Ünen durlará či enchríl	Upřímnou láskou hýčkej
3x Refrén 1 Chünij jum šig aldarsan setgélér	Jako cizí se zamilované srdce
Chongorchon bijénd chüren aldlá	Milovaného těla lehce dotklo
Chülés aldarsan bijesijg argadan	Těla, jenž se vymanila z pout, potěšme
Chünij chorvógós chojulá tasarja	A odpoutejme se spolu od světa lidí
3x Refrén 2 Camcá tajl chongor miň	Sundej si tričko, miláčku!
Cas borónd džindechgüj	Ani ve sněhu, ani dešti nezmrzneš!
Cangadž gandsan chüslíg miň	Moji žíznivou touhu
2x Cajdár biš churár tetgéc	Ne čajem, ale deštěm svaž!
Camcá tajl chongor miň	Sundej si tričko, miláčku
Camcá ömsöröj	Tričko si obleč

NIKITON – ČI MINIJCH	NIKITON – JSI MÁ
Čamajg charsan ter möčős chojš	Od té chvíle, kdy jsem Tě uzřel
Čamtaj úldzsan ter ödrös chojš	Od toho dne, kdy jsem se s Tebou potkal

<p>Cochiloch dzürchendé bi neg l dzüjlijg amalsan</p> <p>Ajá orčlon delchijn öngönij choršil ödös miñ mišédž</p> <p>Oňsogo met orchin odčichov ú</p> <p>Chajrtaj chüngüj öngörúlsen möčúd</p> <p>Chajrgüj chüntej öngörúlsen šönúd</p> <p>Chamag öngörsön am'dralyn miñ mörúdíg či saráččichav ú?</p> <p>Ajá cav cagáchan chúdsan dér có šinér bi</p> <p>Či miních gedž tomór bičéd</p> <p>Ref : Či chenijch č baj</p> <p>Činij dzürch chášá č baj</p> <p>Jamar č ünér chamágüj é</p> <p>Nadan charjult chereggüj</p> <p>Či minijch</p> <p>Jamar č ünér chamágüj é</p> <p>Či minijch, či minijch</p> <p>Dzulá dérés tónöch naran</p> <p>Džireldzech dolgiond tusach saran</p> <p>Ömörsön seteglijg ölgijdön cegcúldž</p>	<p>Jsem ve svém bušícím srdci nosil jeden cíl</p> <p>Jé, harmonie barev celého světa směrem ke mně zasvítila, a pak záhadně zmizela!</p> <p>Chvilé bez milovaných jsou pryč</p> <p>Chvilé s milovanými jsou pryč</p> <p>Celý minulý můj život jsi proškrtala?</p> <p>Na svrchní list nového sešitu</p> <p>Musím velkým Ty jsi má napsat</p> <p>At' jsi číkoliv</p> <p>At' je tvé srdce kdekoliv</p> <p>At' to stojí cokoliv, co na tom</p> <p>Tvoji odpověď nepotřebuji</p> <p>Jsi má</p> <p>At' to stojí cokoliv, co na tom</p> <p>Ty jsi má, jsi má</p> <p>Když seshora pražící slunce</p> <p>A do mihotavých vln dopadající měsíc</p> <p>Bolavou duši v náručí společně konejšil</p>
--	---

Ajá jav jagánchan urúlan dér čiň Šunaltajgár bi Či minijch gedž tačánar odzson Ref.	Ach, na Tvé syté růžové rty jsem Tě Se slovy :„Jsi má“, vášnivě políbil
--	--